

UNA VILA I SENYORS PERES

B e p e s .

Tots els llibres quan es comencen porten bones intencions. Quan s'hi és pel mig, hi han dubtes de si es plega o no es plega, i, quan s'acaben hom pensa que potser hagués valgut més no començar. Aquest és el cas de UNA VILA I SENYORS PERES. Bona part de culpa, però, en l'esmentada conclusió final, la tenen els ecologistes... Que si no hi ha petroli per a mitja vetllada; que si el progrés afecta les costums d'una manera fatal; que si la contaminació es va apoderant del pobre planeta que ja sense contaminacions en tenia un cap a lligar; que si l'excés de neixements no trobarà en què nodrir-se a curt termini...

Si l'aire es contamina d'acord amb les prediccions dels ecologistes, no quedarà el recurs de viure dels aires del cel dels quals fins ara sembla que hi ha viscut molta gent.

Davant de tot això, on és la calma, el repòs, la tranquil·litat per a escriure, per anar amb il·lusió a la recerca de dades inèdites per a reforçar planes i capítols?

L'autor, que és espantadís de mena, s'ha vist influenciat per les declaracions apocalíptiques dels ecologistes i ha fet el llibre, espantat primer, i corrents, amb nervis, després, sense revisar si les coses que ha dit ja les havia dites o eren coses que hagués estat millor no dir-les de cap manera. Amb els ecologistes al cap, l'autor ja a mig llibre es pensava que ni tindria temps d'acabar-lo i ha fet planes i planes, en 15 dies, com si li anéssin al darrerera. És clar, les planes se n'han sentit. I fort. Enlloc d'escriure per a fer pensar a la gent, ha escrit a la babalà, a la que salta, pels descosits, perquè la gent en comptes de trobar alteses de mira, tinguent en compte que potser no queda temps per a gaires alteses, fes de tant en tant algun somriure, un d'aquells somriures de bonhomia que es fan, quan no es pateix del fetge, quan la mainada vol fer les coses dels grans.

I si algú es dirigeix a l'autor reclamant, que segur que ho podria fer, l'autor només pot dir:

- Si, miri, amb tot allò dels ecologistes, el llibre m'ha sortit així!.

UNA VILA I SENYORS PERES

Disciplina de planes

Modestíssims Raigs X d'una vila	
Climatologia -, Botànica - Zoologia	
El "Bona Nit" d'una guilla	
Fogons i salivera	
Anecs i faves seques	
Caçadors i gossos	
Muls de confiança.	
Cafeters ambulants	
La vila és xerraire	
Una presó.	
La vila fa taps a mà	
De Peret, a senyor Pere	
Comptabilitat parlada al centres productors de noves.	
El primer senyor Pere	28
Cursa d'obstacles per un casori. -...i farà un disbarat, pare!	
La batalla del 1837 a Cruilles	
Foc i enamorats - Un cartutxo moll - Una anada a veremes -	
El tifus decideix	
Vicens	47
Excés d'amor d'una valenciana.	
- Es ben igual que ell!	
Un 6 d'octubre de 1869, amb parapsicologia a la barriada de Vicens	63
El Tren. Els mocadors dels recaders.	
Les fàbriques estrenen horari	66
Cançons de taverna	
El segon senyor Pere.	70
- Noi, i si et casessis...?	
La guerra del 14 - Els taps són immortals - Les bòbiles i la roba estesa.	
La vila juga al futbol - El penal.	77
El trigèmin, el bolet i la "Jalea Real"	
El senyor Pere col·lecciona monedes i surt de viatge	82
Horaris i pressupostos cronometrats - Cochons! -	
Brigitte - Una aventura que comença en una "boite" no apta per a menors i acaba en un banc d'un carrer de Paris, apta per abonats a "Fulles Dominicals"	
Un pis a la Plaça Reial.	101
Petons a la francesa - Un sopar compromès - Problemes amb Felip de Macedònia - Inconvenients d'una panxa floreixent - Una al·lèrgia desconeguda	112
Gimnàstica i tres jornals	116

La gran devallada del senyor Pere - Calçotets llargs i la batalla del restaurant	120
A la recerca de l'equilibri La nova anada a París - Felip de Macedònia pica l'ullet Casori i Legió d'Honor	124
1934 França. - Hi anem o no hi anem?	
1936 Els taps col·lectivitzats - Casori d'un altre senyor Pere - Un sopar accidentat - Nit de nuvis i metralladora	135
Pere't se'n va a la guerra - T'has de passar! - Bales i companyonia - El Mas de Martina - Un metge republicà - Una nova valenciana entra a la saga dels senyor Peres	148
La Guerra Gran - Bales de taps amb bacallà	153
Un Pere solter i bon partit - La vidua del "qui sap...!" Una baixa mal decidida - Casori de recepta - Una trobada a Nimes amb una vidua de dos marits...	
Tasses i Subsidis	166
"Le Soleil de l'Espagne" - El cotxe! - La sueca	179
El senyor Pere vola a Suècia - Un senyor de Sabadell i les noies de Palamós - Petita història de la sueca - El sol de mitja nit, lapons i bufandes - Coses de Don Joan.	
Pares i fills Revistes i dones nues - L'últim discurs del senyor Pere	202
La Boneventura General - La Profecia de la Gitana - "Espanya és un país format per matrimonis de totes classes" Un diputat de majoria - La profecia que no s'escolta - Diàleg senyor Pere-senyor Rector - ..Aquestes són les que fan anar la plaça cara!	

- - - - -

La vila fins a venir el petroli, anava al llit aviat. Les activitats de tota mena es fan amb claror de dia. Els carrers, de nit, són deserts, silenciosos. No hi transita ànima vivent, llevat dels gats que es diu que hi veuen més que de dies. Les visites nocturnes no van més enllà que de veï a veï. Les vetlles d'hivern no s'acaben mai més i les llums d'oli les fan encara més duradores. Malgrat la poca llum, es veu ben poca gent amb ulleres. La gent, si no s'hi veu no s'hi veu.

La vila no té problemes climatològics. Hi sol fer bon temps tot l'any. Parar el sol a l'hivern és una activitat saludable i barata, i la vila té redossos especials on els corvilatans s'hi assoleien en santa pau. És l'herència que els pobres deixen a llurs fills: parar el sol. Devegades hi neva a la vila, però és un fenomen molt espaiat i més aviat rar. Nevar, a la vila, es pot considerar una confusió de les forces que mouen els núvols. Segur que la neu s'havia fabricat per anar a caure en altres llocs. Si s'erren els homes, que són uns elements que haurien de tenir seny, no és estrany que s'errin els núvols que oficialment no en tenen. Si de debó en tinguessin no farien nevar a la vila, ni ploure algun any per la Festa Major originant renegades de cafeters, envelats i dones mudades. Si els vinyaters desfan grops amb petards, els festamajoners haurien de tenir tot el dret a desfer nuvolades, i al cap i a la fi als nú-

vols no els vindria d'un dia de deixar anar la pluja.

La neu quan cau a la vila dura poc, i l'endemà els carrers són plens de fang grisós i la decoració inicial es converteix en una pasta molla de mal caminar i de bon relliscar. Els núvols s'adonen que s'han errat i fan caure la neu als llocs de sempre, en els llocs que amb la neu s'hi guanyen la vida. Encara que nevi tan poc sovint, quan ho fa la gent s'esvara i la primera cosa que procura és proveir de pa. Si té pa a casa la vila es veu a cames faci el temps que faci. El pa, com que el fan uns grans flequers, s'estima com si fos de la família. Es comptant amb aquesta devoció de la vila pel pa que cuineres i cuiners han excel·lit fent sàses i sofregits.

- Poseu-hi pa! - no es cansen de repetir les mares de família.

En molts menjars el pa serveix de pa i de plat. Els convilatans van pels carrers amb una llesca de pa amb una anxova, una botifarra o un verat fregit. El pa amb vi - sucre és molt recomanat perquè la mainada pugi forta. Amb pa la vila es veu salvada. Mal-de-caps amb pa són de bon passar. Els flequers coneixen bé l'ofici i donen al pa una variada col·lecció de formes: pa de tres, de sis, de dotze; pa de crostons, girat, recuit, tallat, pa de barra, llenguets, bescuits... Una bona llesca de pa torrat al foc de la llar, amb una petita passada d'all, en nits d'hivern, s'acosta molt a les diverses ^mgames de la felicitat. Sí, la vila és panarra, i n'és perquè s'hi fa bon pa. Si mai uns convilatans van a ciutat, a l'hora de menjar-hi se sent un repetit:

-Porteu més pa!.

Unes cases de pagès es fan el pa elles. Es el famós pa moreno, compacte, sòlid, fort, amb una crosta torrada que vol bona dent, i que no perd propietats durant dies. Una llesca de pa moreno és

l'equivalent de tres de les que es fan a la vila. El pa moreno és la base dels afeccionats a fer berenades, que a la vila són molts.

La vila està aconductada als vents. El que fa parlar més d'ell és la tramuntana, però tampoc, llevat de fer anar la fruita cara una setmana, fer xarnegar pagesos i aixecar faldilles a les noies, ha portat a cap mai res irreparable. Els altres, de vents, que tenen preferència per la vila, són els catalogats i els per a catalogar, però tampoc per a cap s'han hagut de demanar massa vegades danys i perjudicis. Són vents que porten pluges i humitats -el garbí les mou i el llevant les plou-, que ensopeixen la gent propensa a l'ensopiment, encomanen mal de cap a les dones i han de sortir els draps xops d'aigua sanativa, però si no bufessin de tant en tant la gent els trobaria a faltar. Tampoc és clar, és per a sentir-se'n orgullós de tenir tants vents i contra-vents, com si fossin aigua de Caldes. La tramuntana, si entra en divendres, dura una setmana, i si entra quan es canta la Passió, hi ha tramuntana, diuen, per a quaranta dies. Altres vents van a joc aviat: el garbí a les set se'n va a dormir, encara que devegades el garbí s'agafa alguna llibertat i va a dormir a l'hora que vol. Tard o d'hora les ventades acaben en pluja. Tramuntana de primavera, pluja al darrera, i tramuntana al matí, pluja a la tarda. A la vila els vents, però, com la gent, són vents independents, venen i se'n van quan volen i la pluja cau quan cau. Els pagesos que fins fa poc dominaven a la vila, se'n queixen sempre del temps, faci el que faci. Quan no plou, diuen que se'ls hi morirà tot i, quan ho fa, clamen que si no para es negaran ells i tot. Degut a la varietat de vents, es fa difícil predir el temps a la vila. Quan un pronosticador falla:

-...i han entrat els Provènces, i ho han girat tot.

han d'acabar dient. Que la vila és esventada no és discutible. Ho

prova que les dones van amb mocador al cap pels carrers, i que no hi ha cap home que a l'hora de sortir es deixi la gorra a casa.

La vila nasqué i creixé damunt un pla que geogràficament aconsellava de segles a que s'allargués devers la mar. Els homes que solen ser els que fan les viles van fer el sord a la geografia com l'han fet a moltes coses. Però què? No se sap. Els pirates? La por és una cosa que s'ha de respectar sempre perquè tothom n'ha tinguda i en té àdhuc els que diuen que no en tenen...I això que la vila hi podia anar caminat a peu pla vora l'aigua sense res que li barrés el pas. Però la feren on és i potser ara se'n penedirien de no haver escoltat la geografia. Els que sí que se'n penedeixen són els convilatans d'ara que sembla que po puguin passar sense anar vora la mar de tant en tant. Les muntanyes que volten el pla inclinat que mostra el camí de la mar a la vila, són muntanyes que se'n diu muntanyes per a dir-ne alguna cosa ja que són més aviat puigs i comals i encara discrets, de bon pujat i baixar i mai s'ha sentit a dir que s'hagi hagut de socórrer algú penjat a mitja muntanya. Les elevacions que priven la mar d'entrar terra endins -ho priven perquè la mar vol-, que vistes de la vila són arrodonides, manyagues, sense cap pinyol, són plenes de pins que quan hi bat el sol n'afavoreixen la llum. Les de terra endins són muntanyes on els suros hi viuen com si fossin a casa seva. No s'ha de creure que la vila es bastís on és per les suredes, ja que els taps no feren l'entrada a la població fins pels voltants del 1750 i la vila ja era vila. Si es volen trobar muntanyes-muntanyes s'han de fer moltes hores de tartana.

La vila tampoc té problemes amb la zoologia, i la gent, a la qual agrada sortir, pot anar i tornar del bosc amb tota tranquil·litat. Alguna vegada s'ha vist una guilla que no ha passat, portada per la gana, de dir bona-nit davant un galliner per a veure si alguna gallina

l'hi tornava. posem-nos al lloc de les guilles. De què han de viure? Pel rodal hi ha pocs conills, i la guilla pot pensar que sin en treu massa es posarà malament amb els caçadors de la vila. Una guilla no és feta per a menjar enciams ni es pot fer un verat a la brasa. I ha de sopar de la manera que sigui. I per a sopar de gallina s'hi juga la cua que algunes senyores es posen al coll. Pensant en gallina, a n'aquesta tant li deu fer, o tant li deuria fer, que en sopés una guilla com que en fessin escudella. I per les Societats Protectores d'Animals hi hauria d'haver el mateixos drets per una gallina que per una guilla. La gallina té els repassos assegurats. La guilla, no. Injust. Sovint ha vist de lluny com als masos es dona menjar als gossos, i si ha provat alguna vegada d'acostar-s'hi ha estat rebuda a perdigonades. I això que ella, perquè la Societat de Caçadors no s'hagi de mal-vendre les escopetes ha deixat més d'un conill a cau. Però a qui les pot explicar una guilla, aquestes coses! No pot fer altres coses que les que fa: intentar sopar encara que li vagi la cua i gallinejar sempre que pugui, a tot risc.

Per la guilla sabem que pel rodal hi ha pocs conills, i una sola família de llebres de la qual els caçadors n'han vist un element i l'han tingut tots a l'abast d'escopeta, però caçant també hi ha imponderables. Les ales ja són més abundoses i a la vila hi ha unes manxetes que a les guatlles les fan tornar ~~hagueren~~ boges. Tudoms, tords, perdius i ànecs d'aigua fan feliços a molts convilatans els quals, al preu que van els perdigons sempre diuen que hi guanyen. Formar part d'una sortida contra el senglar és un aconeteixement com anar a Barcelona a la qual un noranta per cent de la vila encara no ha vist mai.

La vila, amb la bonesa del temps i l'amabilitat dels boscos, és afeccionada a sortir. La tardor'es l'època dels boletaires, l'hivern

troba gent pels boscos amb feixos de llenya i sacs de pinyes; la primavera és temporada d'espàrrecs i, en temps de ruixats modestos, els cargols es posen a disposició dels convilatans. Tot això són productes naturals i barats. La gent coneix el rodal pam a pam, i es donen detalls exactes, concrets, il·lustrats, d'on es troben carlets, negrillos i joanets. S'anomena la riera, el camí, el comal, l'arbre blanc, el nom del mas més aprop, afegint-hi, si cal, la vinya amb el motiu del propietari...Es a dir, el preguntant no té pèrdua.

La vila és llinamera i gastronòmica. A les cases es fan confitures i conserves: codonys, peres, pomes, melons, sindries, tomàtecs... Són les dones que les fan. Els homes quan es posen als fogons és per a portar a cap plats de compromís, sobretot l'arròs. L'arròs, els homes que cuinen no se'l deixen tocar per ningú. Ni amb el peix volen ningú a prop. Les dones són molt donades a l'entendiment i fan unes cames excel·lents, matons amb un cop de planxa final, graseletes de Santa Teresa i butifarres dolces. Les dones sostenen que la taula i el llit són la base de molts matrimonis i els defensen amb les dents. Dintre la gama d'activitats per a conservar els matrimonis vius, hi ha el relleno en diverses variants, la poma cuita, sense compliments, i la poma cuita amb tap, el relleno autèntic amb un interior ple de prunes, pinyons, carn. El relleno té temporada, com els ballets del Liceu, i la diada és la Festa Major. Una Festa Major sense relleno no és Festa Major. La poma cuita només és qüestió que hi hagin pomes. El relleno vol una poma especial que quan es van fer les pomeres ja se'ls hi va assignar quines havien de ser...Ve una mica costa en amunt envestir un plat de relleno després d'un diaⁿ de Festa Major, però hi ha d'haver relleno sinó no hi hauria Festa. La gent vol sortir plena de taula, en aquest temps.

Pels voltants de Pasqua la vila fa bnyunyols. Els flequers, que treballen amb llevat, ja saben que per les engires de Pasqua han de fer hores extres. Sense dir-se res, les cases fan una mena de campionat a veure qui farà millors els bnyunyols. Que la pasta estigui al punt és la base de l'èxit, i la pasta és tractada amb tota mena de miraments i perquè llevi se la té abrigada de cap-i-tot unes bones hores amb draps de fil i mantes de llana. La matafaluga corra molt en temps de bnyunyols, i a la pasta abans d'abrigar-la se li fa una passada de greix. Era època de desventrellaments amb la mainada la setmana del bnyunyol ja que no tenia espera i se'ls menjava calents, acabats de fer, cosa tan perillosa com menjar fruita verda o dir mal del govern en temps que els governs no volien que se'n digués.

A primera hora ja se senten cantar pollastres. La gent vol menjar segura i un pollastre engreixat a casa és un pollastre de confiança. L'aviram abunda, ja que la majoria de les cases tenen un hort amb un galliner en actiu. Les cases de senyors als horts hi tenen rutllons de les platges, i palmeres. Les de no senyors els horts els fan servir. Les pageses saben que el negoci d'allis, cebes, enciams i tomàtocs és un negoci relatiu ja que els horts de la vila en són bons productors. La vila es cull la majoria de les coses que passen per la cuina. Les 3.000 persones que formen el cens, si poden, no han de partir per fruita, carns i verdures. A cada hort, respectant els gustos florals de la mestressa si no són molts, hi ha menta i merduix per quan venen les faves. Als estofats, una fulla de llorer té molts partidaris. A l'arròs, mitja dotzena de garcines abans dels darrers bulls, li fan donar la sensació de que hi ha la mar a quatre passes. La vila és peixatera, i sosté que el peix, mentre sigui fresc és bo de tota manera. La rascassa amb quatre pèsols té defensors a ultrança, i la cabra amb cargols té forofos que si es contradiuen són capaços de qualsevol disbarat. Els pèsols lliguen amb tot, amb carn i amb peix,

no fan nosa enlloc i revaloritzen l'acompanyament sigui quin sigui. Com que les dones passen molt temps a casa poden dedicar profitoses estones a la cuina i fer bones obres als fogons. Dominen el foc amb cendra i les cassoles treballen fent la xup-xup que és el treball que demanen estofats i suquets, carns rostides i platillos. Espavilant la cendra es fa peix i carn a la brasa, i tenen encara el foc de carbonet per a les coses que s'han de tractar tomba i tomba. La majoria dels dies de l'any els fogons, però, treballen per l'escudella, i segons com va la setmanada a l'escudella hi falten moltes coses. Si la setmanada no arriba a setmanada surt el farro i ben espès, adobat amb una mica de sagí i dos dits de cansalada perquè no es vegi tant que tot és blatdemoro. També hi ha, entre altres coses, el niu dels dies de fener abundant de patates amb tripa de bacallà i pixopalo, alegrat amb un all-i-oli negat.

La vila és voltada d'hortes aconductades a les camunes de la vila. Les verdures que toquen a terra, carbassons, àpits, escaroles i enciams pujades amb comuna han de tenir tots els gustos, i els tenen. Els productes que tenen la sort de no tenir els fruits tocant a terra, carxofes, alberginies, tomàtecs, mongetes i pebrots, entre altres, s'emancipen una mica de les vitamines comunals, però en general tot allò que neix i creix a les hortes està influenciat per adob humà. Els hortolans si no poguéssin posar comuna a l'horta mudarien d'ofici. I els pagesos diuen que un camp sense femar és un camp que fa renegar. O sigui que la comuna que surt de casa d'una forma hi torna a entrar d'una altra. Qui no en menja no està gras, diu la gent de diverses maneres.

De cara a festes de compromís la gent es cria ànecs a casa amb faves seques. Donar faves als ànecs no és pas una feina que la pugui fer qualsevol. Enfavar un ànec consisteix en posar-se'l entre mig les cames, fer-li obrir el bec amb una mà i amb l'altra engargallar-li

faves coll avall fent-li després una mena de massatge perquè les faves no s'aturin a mig camí. Els ànecs, que de natural ja són baladrers, ho diuen tot contra ens enfavadors. Segur que preveuen que aquelles faves porten segones intencions. La mida de la porció de faves que l'ànec s'ha de menjar a contra-cor, és quan al guié s'hi forma una mena de pilota del tamany de les de tenis.

Les cases particulars també posen lloques. Se'n sap d'aquestes coses. Se sap el temps de la muda, que els ous del mes de febrer són els més apreciats perquè solen ser els més plens, i que els pollets del mes de març són els més ben venuts si es venen. Pel maig comencen a pondre les polles de primers d'any. Pel juny les lloques tenen massa calor i diuen que pongui qui vulgui. De tota manera quan convé que les lloques no ponguin, sembla que la solució és un seguit de remullades. Les lloques molles perden, es veu, els instints maternals. Ja la vila quan veu algú d'aspecte tirant a dolent diu que "sembla una gallina molla". L'aigua, amb les gallines, es veu que és com una mena de derivat dels anti-conceptius. La gent es cria molts animals, a casa. De gatlins a coloms, passant per ànecs i conills, i encara li sobra temps de fer anar un gos i un parell de gats, i organitzar una cria de canaris o cardines. Algú, no masses, cria tocino a casa. La manança del porc és un aconeixement. Algú ensinistrat dirigeix les operacions de degollament, rostida i aprofitament total del porc, i tota la família actua. Un porc d'un centenar de quilos dona feina a molta gent embotifarrant, fent greixons, cansalades, llonses, adobant pernills i preparant greix per a servir en gerres la carn que no es menja al comptat.

A la vila es fa vi. Hi ha molta vinya pels voltants a les quals la gent cuida com si fóssin de la família. Les cuida tan bé que semblen més vinyes per a ensenyar que per a fer-ne vi.. Hi ha cases que tenen celler i tina pròpies. Els vinaters diuen que el vi ha mudat

de gust d'ençà que no es folla amb els peus. L'aixafar raims amb els peus no és cosa que la pugui fer tothom. Si es tenen peus delicats la brisa hi fa pessigolles i queden molts raims sense produir. Els peus ideals són els de gent caminadora, amb durícies, i millor si es poden llogar peus acostumats a caminar descalços. Escampats que són els raims damunt l'engraellat de la tina, els fulladors, aguantant l'equilibri amb una corda que penja del sostre sembla que pugen una escala inacabable, sense escalons. Si la tina no és molt gran, els homes treballen abraçats, com si fes anys que no s'haguéssin vist. Actuen arremangats de calces fins a genoll, i el to del vi els hi posa a la poca estona, una mena de mitjons vermells... Se sent el sorollet del vi caient tina avall acompanyat pel xec-xec dels raims trepitjats a compàs de set-per-vuit.

A la vila, malgrat que la caça no abundi, hi ha caçadors. Com en tots els gremis hi ha caçadors actius, que corren tant com els gossos i els conills, i d'altres que si hi ha conills que n'hi hagin o si no n'hi han que no n'hi hagin. Aquests darrers sostenen que anar a bosc és molt saludable amb conills o sense. Hi ha caçador especialitzat en anar a cercar el conill on sigui, i caçador que es guanya la vida a l'aguait i que tot ho deixa a les qualitats del gos que li porta les peces a domicili. Hi ha també, entre altres, el caçador independent que va per feina, a portar conills a casa amb perdigons o sense. Aquest sol tenir bones relacions amb les fures que les tenen dolentes amb els conills i no poden suportar que s'encauin.

El gos de cacera és el puntal de les anades abosc amb escopeta. El secret de la bona actuació del gos és que treballi sovint i amb altres gossos. L'un per l'altre no deixen una mata per flairar. Hi ha caçador que deixa el gos tan ensenyat que només li falta el parlar. N'hi ha d'altres que es pensen que el gos neix ensenyat i si no els hi

troba conills se'n desfan o els hi volen fer trobar a garrotades. A la Conca de Barbarà el gos que no porta conills és condemnat a mort. Els gossos ho saben i fan sortir conills d'allà on no n'hi ha. Llàstima que hi hagi la teoria de què els gossos perquè actuïn bé han d'anar curts de menjar. Per la vila en corren amb costelles vistes, però els caçadors sostenen que un gos gras no farà mai els cent-metres per dessota dels deu segons i això és intolerable. El gos de cacera és tan bon element que, dejunat i tot, amb una gana que se l'enduu, quan agafa un conill el porta amb la cua entre cames als peus de l'amo. Alguna vegada, si el dejuni per a tenir-lo en forma és exagerat, el gos, per bon home que sigui, s'empassa un conill sense mastegar i, com aquell que no ha fet res, segueix guissant seguint petges imaginàries.

El gos caçador sent un odi mortal contra els gossos de casa bona que només són al món per a fer planta. El gos caçador sap que per a menjar poc i malament ha de treballar i que el gos casolà no passa de remenar la cua quan veu l'amo, i que quan fa fred el fan sortir al carrer amb bufanda. El gos casolà si mai va a bosc només passa per corriols, i si un dia es troba amb la gossada caçadora se'n penedeix tota la vida d'haver anat a bosc, ja que:

-Ara t'hi tenim! - diu la gossada. I fa la pau.

Entre els gossos hi ha classes com entre els homes. Hi ha gossos rics, gossos de classe mitja i gossos pobres. Hi ha gossos que treballen i reben, i gossos que no fan res i viuen enmig de moxaines. I això tampoc està bé. Però el gos proletari quan en veu un de casa bona s'hi fa amb les dents.

-Per què -diu un perdiguer-, no tinc de tenir els mateixos drets que un dàlmata o aquests merdosos de pequinesos?.

I té raó. Però el món va així. Costarà molt, estimat amic perdiguer, que tots tinguem els mateixos drets. Per ara ens hem de contentar en

què hi segueixin havent perdiguers i pequinesos, llapiaires i consellers delegats.

La vila és caminadora. La tartana, la central o la diligència s'agafen només en casos de compromís. Quan s'ha d'anar a casori fora de la vila, a fer-se visitar pel metge, o a recollir una herència. No obstant hi ha servei de carros amb tenda blanca que fan el petit transport de la vila a la capital de la província. Els carros i els carreters són normals, ara els animals que tiren els carros són uns animals savis. Així com entre els humans hi ha hagut un Miquel Angel i un Diego Corrientes, Joana d'Arc i la senyora Pompadour, entre els muls tiradors de carros també hi ha fets diferencials semblants. Hi ha muls que porten moltes vares trencades al llom i no poden passar de guanyar-se la vida a garrotades portant càrrega forta. Són muls els quals autènticament quan veuen la càrrega ja suen, i que si tinguessin Sindicat es passarien la vida protestant i organitzant vagues. No poden veure els amos, els quals segons ells els mantenen treballant, i aprofiten la primera oportunitat per a donar-~~ls~~ disgustos, quant més forts millor. Per a dominar aquests muls es necessita molta munyeca i vares de recanvi, ja que les bones paraules per una orella els entren i per l'altra els surten. Aquests muls, carregats davant d'una pujada, no pugen. Si hagués d'anar per ells es passarien la vida sense moure's del peu de la pujada. Només pugen a cops, i a crits. Es quan tenen lloc els cops i els crits, que aquests muls voldrien anar als Sindicats a despotricar contra l'amo.

En canvi hi ha muls que deuen venir al món en temps de lluna plena i semblen fets de pasta de full,

- I a La Bisbal, t'atures! - diu el carreter abans d'embarcar-se.

I el carreter pot dormir tñanquil. A La Bisbal el mul s'atura al lloc de costum sense haver perdut ni paquet ni carreter.

- No et moguis d'aquí que vaig a deixar aquest encàrreg al Passeig!
I el mul ni es mou ni es mena fins que l'amo torna.

- A Bordils ha de pujar el rector que ha de reforçar uns funerals a Celrà. Si ve mentres jo sóc a esmorsar, deixa'l pujar...Es un bon rector el rector de Bordils...

- Ara, fins a Pont Major....

I així fins a Girona. Són uns muls, aquells, que si volguéssin podrien fer el viatge sols. Tenen els passos comptats de la vila a destí i mai no en fan ni un de més ni un de menys. Es desperten cada dia a la mateixa hora, i més d'un cop quan el carreter ha arribat a la quadra ja els ha trobat amb una bona part de guarniments a coll. Són muls del tot adictes a l'amo als quals ningú podria convèncer de presentar contra d'ell cap queixa al Sindicat. Ells saben quina és la seva feina de cada dia, i saben que les garrofes són cares i que per a guanyar-se-les hi han de posar el coll. Pel posat de l'amo coneixen l'humor que té, si la dona l'ha escradassat o si l'han fet canari la nit abans...i ho veuen confirmat per les coses que l'home va deixant anar tot fent les operacions d'estrényer ventreres o posar el collar.

- Aquest carai de dones no estan mai contentes...I si un no pot fer ni el canari!...Que tanc o tard, que tanc o tard...I els que deixo a la taverna! Au, ves tirant, i tu mateix que jo dormiré fins a La Bisbal.

La vila té la mar a prop i hi baixa sovint. Les trobades a les platges són importantíssimes i han configurat en gran part la manera de ser dels convilatans. Passar unes hores vora la mar agrada a tothom i llevat d'alguns barrets privilegiats, a les platges s'hi fan col·lades sense distinció de cartera, de religió ni de partits polítics. Tothom es coneix i al veure tanta gent reunida fent roquills i cantant

dóna la impressió que us trobeu davant d'una gran família numerosa. La vila és afeccionada a les berenades. Hi ha, escampats pels afores centres productors de vitamines visitadíssims. Són cases de pagès i hostals que fan una variada gama de menjars coneguts sota el nom de porcions. Els menuts de pollastre i els cargols solen ser les bases de les porcions. Si el pressupost no arriba a la porció, sempre hi ha una anxova per a rentar, amb pa de la casa i quatre olives negres. La vila canta. Té cor dirigit per un músic local que actua amb solfa al davant. Quan el director no hi és, el cor canta pel seu compte cançons que els "americanos" han portat d'enllà la mar. A les tavernes, on s'hi canta molt, els cantadors van per ells i afien sense diapassons. El normal els hi dona un porró damunt la taula. Aquests són cantadors d'espiguet i se senten de lluny. El repetori és infinit i podrien, si volguessin, cantar dies seguits. Sí, són gent de taverna, però canten més que beuen. Sovint el taverner dona un cop de veu als cantadors. Molts taverners no s'haguessin establert si no haguessin estat almenys uns bons segons.

La vila és enjogassada. Va, de manilles xerrades amb uns "tot meu!" i uns "canvi de coll!" que cada veï pot seguir el joc de casa estant, al tresillo passant pel subhastat i acabant pels prohibits on les apostes en fan a falset per mor de l'autoritat que de vegades ronda els centres de tirada d'os i sets-i-mig amb unes ganes, diu algú, d'entrar-hi a apostar que pas a fer complir la llei.

La vila és cafetera. Té passadors de cafè oficials els quals escampen de bon matí a crit pelat la seva mercaderia. Els passadors de cafè són tota una institució, i cada dia, a la mateixa hora criden el seu cafè a despit de pluges, tramuntanes i canvis de govern. La vila passaria per moltes coses, però no perquè no se li passés el cafè a domicili cada dia.

La vila és balladora de sardanes. Té uns comptadors de punts els quals no tenen problemes amb l'acabament correcte de les revesses i als quals la general segueix a ulls clucs. Aquests ~~genere~~ comandants de llargs i curts no solen fallar. S'hi té una confiança absoluta, total. El dia que per questions econòmiques o polítiques no treuen una sardana estan quinze dies sense sortir de casa. Les cobles són relativament barates i es fan servir sovint. La vuitava de Corpus és un tocar seguit de sardanes i, quan convé, sigui o no vuitava, la vila lloga cobles. Per la Festa Major que en venen de forasteres, la gent es bat per a tenir músics allotjats. Els músics toquen plens d'ànec i les notes surten allargassades, rodones, sense arestes... La vila és festejadora i carnavalera. Quan arriba Carnaval, Carnestoltes, que diu la vila, el fa un 75% del cens d'una o altra manera. Uns dies abans ja es porta a dins i s'organitzen balls de disfresses, i es fa la passada. Uns músics volten els principals carrers a base de bombo, platets i instruments de vent, i té tot el poble al darrera saltant i ballant. Els tres dies de Carnaval es deixen els mals-de-cap a casa i rics i pobres s'apunten a tots els programes. Són tres dies aprofitats, plens, alegres, de xiscladissa i d'aprofitar oportunitats. Ja tornarem a ésser seriosos demà. El Carnaval acaba amb el famós Gori-Gori amb una camisa de dona a la vista i una candela a la mà.

Ja s'ha dit que la vila té bons fogons. A migdia, a l'hora dels sofregits, passar pels carrers on les dones en fan és una pura glòria. Es una mena de vermut per a la gent que no en pot fer de debó. Normalment es fa escudella que també té devots però la gent passa de llarg quan els fogons treballen amb escudella. Quan enroseixen ceba en cassoles de ferro negre o de terrissa, la flaire és enllaminadora, picant, i no s'atura al domini de les narines, es filtra vísceres avall i arribant a casa, si el dinar no està t'has de posar indefectiblement un tros

de pa a la boca.

La vila és matinera. Es comença a treballar a punta de dia. Els paletes van a la feina amb carro de tracció humana. El manobre va enganxat a baranes i el paleta empeny més o menys a popa del carro. El mestre de cases segueix unes passes més avall amb una cofa amb eines delicades. Els carrers es van poblant amb gent que transita menjant l'esmorzar tot caminant. El passador de cafè crida el seu líquid amb crit potent, de passador de cafè. Algú s'hi regeix per a despertar-se. Es un despertador barat, segur i alimentari. Les dones matineres ja tornen de plaça. Si treballen deixen l'olla al foc abans d'anar a la fàbrica, el colguen i el foc cou com si tingués seny. Les botigues van obrint. Les farmàcies, no se sap per què, obren més tard que el comerç en general. Comencen a transitar carretes, i nois que van a estudi, alguns amb mala cara, però s'hi ha d'anar, no hi ha més remei!

La vila és xerraire. Hi ha pobles que la gent no diu res. Són pobles que es pot dir que fan l'ofici del mut, de gent callada, que té el vici de no moure's de casa i que si passa una pena o una alegria se les guarda per a ella. Gent que si mai es veu obligada a parlar, no diu més que sí o no. El parlar és com tot, si no es practica es perd i quan menys es parla menys ganes se'n tenen i s'acaba parlant amb picades d'ullet, remanaments de cap i arronçades d'espatlla. Generalment els que no parlen, xiulen, i xiulant diuen bona nit, l'hora que és, el temps que fa i hi fan actuar els gossos de ramat.

La vila és xerraire, xerraire i trapassera. Té uns grans centres productors i escampadors de notícies en les tavernes, barberies, cafès, casinos, societats de consum, medis de transport, gabelles, fàbriques, dispeses, dones que escombren, paradors de fresca... Dos convilatans que es troben, ~~com~~ que es coneix tothom, ja enceten conversa. Perxò a la vila tot se sap. El secret de córrer les noves, és:

- Però no ho diguis, eh?

Els homes fan història parlada als cafès i casinos. I a les barberies. A la taverna, si no és d'us diari, només s'hi tertulieja els dissabtes si no són dissabtes cantats. Els de segona edat en amunt parlen i ho discuteixen tot. No hi ha tema, sigui el que sigui, que no el comentin o el critiquin. Algú llegeix en veu alta un diari, i la lectura es veu interrompuda mil-i-una vegades lloant o censurant. El diari pot estar satisfet de l'atenció que aquella gent li dóna. No n'hi ha, no, de parròquia com aquella... Els més joves fan taules apart i, pel posat que tenen, s'endevina que o contenen epissodis d'una anada a Festa, o posen al dia les planes d'un festeig o d'una reconciliació.

Les dones, si no poden conferenciar amb les veïnes d'hort, ho porten a cap fent cua a l'hora de comprar o tot escombrant el carrer.

- Què, com anem?

- Mira, com vols que anem. Les coses de sempre: anar a plaça, massicar preus, cuinar, cosir, rentar i esperar que la setmanada llevis... La interlocutora, que ja va amb els comptes fets, vol saber coses:

- La noia et deu ajudar...

- La noia? He! No sé pas on tenen el cap ara. Només pensen en anar mudades. Què s'ha fet temps. Nosaltres amb un vestit ens hi mudem anys seguits, i pel diari, sac, faldilles i mocador al cap.

- Ja et festeja, no?

- Mussoleja. Ara, quan és fosc, a casa.

- És clar però s'ha d'anar molt en compte avui. Hi ha coses que no s'espera pas que sigui fosc el jovent per a fer-les... I després venen els disgustos.

La interlocutada, que ha vist a venir la companya de conversa, i que vol saber coses del festeig de la noia, de primera mà, apunta al punt flac de la interpeladora.

- No em parlis de disgustos...I el teu home, ja et fa bondat?
- El de casa? Déu et faci bona. Jo ja ho he provat tot: fer-li bona cara, callar, cridar, plorar, tornar-m'hi...
- Ja és una creu, ja. Totes n'hem de portar una o altra.
- Si ho és? A casa sembla que li punxin. Els altres surten de tant en tant. Ell surt cada dia. I si sabéssis com m'arriba de vegades!
- Gira-te-li d'esquenes quan et ve així.
- Aviat és dit. Es posa fora de mare i el sent cridar tot el veïnat. Jo perquè la gent no senti els crits, mira...
- Ah, jo no tindria pas paciència. El portaria al jutge.
- Si ja hi he anat amb el jutge. I que no saps quina me'n va dir el jutge? A rel de que em feia anar justa de diners, saps...
- No.
- Que li cobrés les entrades de llit.
- Boja!
- Tal com ho sents!

A la poca estona la proposta del jutge ja era sabuda a dues gabelles i a diversos domicilis particulars. Quan un client la contà a la barberia, el barber, tot remordint una quissa, li digué que ja era el tercer que la contava...

Els convilatans són gent de bé, i la propietat privada és anys seguits propietat privada. De nits hi ha moltes cases que no tanquen la porta del carrer. Però hi ha una presó. Es feu, més que per a res, per a tenir-ne. Es considerà que una vila sense presó no seria una vila com calia. Si no servís, almenys seria un avís per si un dia a la vila hi passés una lluna de mal-intencionats. La presó de la vila és com la vila mateixa, ben poca presó, modesta, reduïda, i mai ha tancat cap empresonat de renom per a convertir-se en una presó de fama. És una presó individual, de butxaca, una mini-presó, vaja. Una taula,

una cadira -si mai hi hagués més d'un agafat s'haurien de portar cadires de fora-, un enfustissat per si el presoner hi ha de fer nit, i una comuna arran de terra amb dues prominències de ciment en forma de sola de sabata, perquè el presoner no hagi de sortir de la presó per anar de ventre. Si mai s'hi ha portat algun presoner conegut, l'agutzil s'hi ha partit el dinar.

La vila, urbanísticament, és vulgar de tota vulgaritat. Moltes cases de planta baixa, amb hort, pou, safareix al defora i comuna al cap-de-vall de l'hort. Les famílies benestants tenen cisterna, cancell i minyona. Ah, però, la vulgaritat urbanística és una cosa i els convilatans una altra. La vila fa taps a mà. Fer taps a mà, fer taps a mà...aviat és dit. Els ha de fer una gent amb dits i vocació especial, artista, ja que és veritablement un art, i no a l'abast de tothom, convertir un carrac en un tap rodó o puntut fent giravoltar el carrac damunt una fulla plantada a l'encaix d'un tinard. És una mena de miracle per un profà veure l'agilitat, la precisió del dit gros acompanyant les girades del carrac, una vegada escairat, damunt la fulla, i fer l'operació una, deu, cent, mil vegades, sense tallar-se. El carrac pot ser de bon suro, però la gràcia del taper és, a més de deixar el tap honorablement ben tornejat, deixar-lo sense tara vista. La majoria dels convilatans viuen, bé o malament, del suro i les seves coses. No tothom els té aquells dits del miracle, i encara menys les facultats necessàries per a enfilarse a les cotes màximes de l'ofici: a repassador de tap gros. Aquest element era una mena de general dins la graduació de l'ofici. Arribar a repassador era viure com un senyor a tots els llocs on hi havia suro. Són gent que si volen es fan més de deu rals diaris. Bo i essent molt, hi ha altres graus dintre el Gremi. Un d'ells, comparable a un cap d'Estat Major, era el comprador de suro. La seva actuació vol dir assegurar l'any o perdre'l.

El bon comprador va a comprar a la mata, i ha de tenir, sense haver-los fet universitàriament, un o diversos cursos de botànica i geologia ja que el rendiment del suro si els arbres eren tocats pel vents en paratges alts, o en llocs humits, era un o l'altre. A més a més d'aquests coneixements que potser algun dia siguin d'escolaritat obligatòria, el comprador de suro havia de ser un bon regater, ja que el venedor era un regater nat, i encara, més que un bon regater havia de ser un bon psicòleg i havia de saber si el venedor anava fluix de cartera i tenia necessitat de vendre, per a oferir preus baixos... També s'ha de ser ben dotat físicament per si convé fer vida a bosc fins que el suro és a dalt de transport, per mor del pes. Hi ha venedor que se sap positivament que remulla el suro o que fa novenes perquè plogui.

Més d'un cop s'han fet tractes amb el suro encara a l'arbre. El comprador, llavors, a totes les facultats anteriors hi havia d'afegir la del cop d'ull. Saber, no endevinar, la quantitat i la qualitat d'una sureda determinada. Això era relativament de bon dir en suredes conegudes. Ara, en suredes noves o desconegudes era un treball mercedor de diploma, però de diploma fort. I és que un comprador de suro que comprés bé tenia el mateix mèrit dintre les seves activitats que un bon tenor cantant una ària de compromís, un Obrero Major fent una catedral o un savi descobrint el microbi de la ràbia.

No n'hi havia prou, però, de comptar amb un comprador de suro, diplomat. Darrera d'ell hi havia tot un equip d'experts sense els quals tota la compra de suro per bona que hagués estat no hauria servit per a res. A l'equip hi han els triadors de suro els quals treballen a l'aire lliure i escolleixen el suro en classes i calibres. La seva feina és important i depen de què el suro dongui el rendiment previst. Són gent que no s'erren i recolsen les seves decisions amb el capeig i, si convé, la refermen amb un cop de ganivet magistral

al mig la panna esbandint tot dubte. Es gent que sempre ha estat mal pagada, la que tria suro. Venen encara, formant part de l'equip, els bullidors, que deixen el suro aplanat i a punt de fer-ne el que calgui; els llescadors, de bon cop de braç; els carradors, que sempre guanyen un parell de rals més que els altres operaris; escairadors i llepiaires, que ja deixen els taps radiografiats, i els tapers-tapers que fan la feina delicada i que són els que han donat el nom a l'ofici. Després venen els cap-netaires que deixen els taps tan polits com si s'haguéssin d'anar a casar. I les triadores que es passen els taps per les mans delicades, i els taps, que són fets de matèria viva, és aquesta de passar per mans femenines, l'operació que esperen més a gust. Després es deixen rentar i, si convé, fins es deixen posar una mica de coloret. Fora de les fàbriques hi han els cap-i-puntaires que expremen deus i dotzes d'on sembla que no es poden trobar. Al costat de les fàbriques amb més o menys plantilla, hi han els fabricants petits que s'ho fan tot amb la gent de casa. Els dies de mercat venen els compradors de fora i es venen taps de la mateixa manera que es venen arades o capces de bròquil. Ara ja corren mostraires per la comarca i es fan tractes de paraula que s'ha vist que són els millors.

Aquest petit exèrcit que converteix el suro en taps té una manera d'anar pel món i d'entendre la vida i els seus mistèris que ha convertit la vila en número u. La vila és una de les que sent més cants tothora. Els forasters diuen que té mala entrada però acaben dient que té mala sortida i no se'n volen moure. Durant aquest temps es revaloritzen les festes majors i quan es fan tots ~~sise~~ ^{sise} jornals no se'n deixa cap. La vila vol viure bé i es va implantant el Codi Taper. I el Codi vol colla, companyia, aplecs, trobades, a les Festes, als casinos, a les ermites, a les botigues de les platges...

A la vila, com que tothom, o la majoria, no fa massa vida a casa no hi ha escriptors, poetes, pintors ni astrònoms, que són feines que s'han

de fer de portes endins, i la vila canta, fa manilles i discuteix de politica que són feines que s'han de fer de portes enfora.

I ve que alguns tapers es fan els taps a casa enlloc d'anar-los a fer a les fàbriques. Són els primers tapers independents. Ja amb fàbrica pròpia han passat, de les tavernes, als cafès i, dels cafès, als casinos. Els salt de la taverna al casino ha fet que, d'un Peret se'n digués el senyor Pere.

-...i ens farem una casa a la platja -diu Pere a la muller-. Hem fet un bon any, i com que els paletes no tenen massa feina ens la faran per cap cèntim.

I de la casa en seguia un bot, una tartana i posar mosaic al menjador.

El senyor Pere, però, a dins del dins portava el taper primitiu i alguns dies de festa feia collada a la casa de la platja i els havent-dinats s'apuntava al coro general que era la sobre-taula obligada d'aquelles convencions. A la vila aviat hi hagué Perets i senyors Peres. Els primers es trobaven al casino dels pobres i els segons a n'el dels rics. En l'un s'hi fumava paquetilla. A l'altre, fulla. Al casino hi ha la gent que amb un cafè de filtre hi passa mig jornal: els paletes els dies de mal temps, algun botiguer que obra tard, algú que treballa quan vol i tota aquella gent que es veu sempre al casino, d'oficis varis. La concurrència es divideix entre els ajogassats que maten el temps fent manilles i tresillos, amb els famosos mirons intervinguent a cada jugada, i d'altres que tomben hores mirant al carrer del darrera els vidres que és una feina que s'ha de saber fer. Passar una tarda mirant al carrer, ja no és cosa fàcil. Ara, els miradors de tant en tant enceten una conversa que no té fi. Llavors la seva feina passa, de mirar i prou, a tocar tant les coses locals com les del país en general.

- Mira, en Benet encara va pel carrer, amb el mal que diuen que té.

- Tota la vida que ho sento a dir que en Benet està malalt.
- L'hauriem d'ensenyar als forasters...Miri, veu, aquest és el malalt de la vila.
- Però què té?
- No se sap, però està malalt.
- I no el veu el metge?
- Es clar que el veu. Si no estigués malalt ja no l'hauria de veure, el metge.
- I el metge què diu?
- Que té dolor.
- Però dolor, a on?
- Mira, dolor. Quan es té dolor es té dolor. Es un mal que es desplega quan hi ha canvi de temps, quan s'apuja el vi o la sogra crida.
- Oh, i també en tenen els metges. El de casa un dia que arribà al consultori i va veuré la sala plena de dones que s'esperaven, va dir, "Si veniu per dolor ja podeu marxar que jo n'estic ple"
- Plourà.
- El temps està a la boja. Quan hauria de ploure no plou i al revés.
- Si plou ara es faran bolets el mes que ve.
- Però si plou massa sortiran florits.
- A bosc ja s'ha trobat algun ou de reig.
- Els primers són els més bons. Una bona fregida de moixins amb ceba...
- A mi no em vinguis amb moixins. A mi porta'm una bona graellada de pinetells i ja et regalo tots els altres de bolets.
- Home, una fregida de rovellons amb quatre salsitxes...
- Això ja és menjar major. A casa en temps de bolets mengem bolets i prou.
- Si té d'anar en compte amb els bolets. N'hi ha que ho cullen tot i que s'ho mengen tot i després ha de córrer el pagliano.
- Ui, quina por et fa morir. En deus tenir quatre de picats, tu.

- Jo? Pobrets i alegrets. Temps endarrera encara es podia arraconar quelcom, però ha vingut una temporada de tres jornals i adeu racó.
- Es això que s'hauria d'arreglar. L'amo té feina, cinc-quarts, no en té, tres jornals. Aquí, aquí haurien d'intervenir els diputats.
- Què vols que facin els diputats si l'amo no té feina.
- Per alguna cosa en són, de diputats. La seva missió és portar aquestes coses al Congrés, al govern...
- Si el govern hagués de fer cas de totes les coses que se li demanen!
- Doncs de quines ha de fer cas, de coses, de les que no li demanen? I el govern, si no li demanes res no et donarà res.
- Però què vols que et dongui el govern si cada setmana canvia! Quan se li demanen massa coses, plega, i ja les has de demanar a un govern nou. Som el país que hi ha més gent que l'han feta ministre. Es país de ministres, aquest. N'hi ha que tenen petroli, aigues minerals, vaques...aquí tenim ministres.
- Oh, jo encara no n'he estat!
- Només és qüestió de paciència. No desesperis!
- Les coses no aniran bé fins que es posin amb els capellans.
- Ja s'hi han posat. I què? Encara hem anat més malament. Són de mal tocar els capellans. Mira, no fas pas tant, governava en Martínez de la Rosa, a Madrid s'hi va declarar una pesta, la gent va fer córrer que els capellans van emmetzinar les aigues, i hi va haver cremades de convents a l'engròs i escapcinades de freres. I què? Hi va haver més mal-de-caps i ho van aprofitar els carlins...
- No van pas ser els carlins sols que es van tirar al carrer. El partit liberal va atiar un alçament militar. El capità general de Madrid ho volgué arreglar amb bones paraules i els revoltats el van passar per la pedra...Anem a cap-girells ja t'ho diré, jo. El govern va arribar a volguer fer un pacte amb els sublevats i a mig pacte va plegar i vingué un govern nou. I com quedaren els que havien demanat

coses al govern si ja n'hi havia un altre? Va caure la Rosa i vingué l'Isturiz...

- No és aquell que va governar tres setmanes?

- Tres setmanes no, però tres mesos, sí.

- A n'aquest ni es va tenir temps de demanar res!

- Fou quan al Sud s'alçaren per a restablir la constitució de Cadis...

- I ja s'alçà tothom. Tothom s'hi veu en cor un moment o l'altre d'alçar-se contra el govern. O no hi ha cap govern que ho faci bé, o els que no ho fan bé són els que s'alcen. I, ara, milícies, Juntes, i ja tornem a ser al ball.

- Els capellans, home, els capellans! Quan més se'ls ha pessigat, encara que tu diguis que s'han de pessigar, més malament hem anat.

- I hi anem anant. Quant fa...totjust l'any passat, no parlem pas de tant, una comissió de sublevats, comanats per tres sergents van anar a Palau i obligaren a la Regent a signar un decret proclamant la constitució de Cadis.

- I vols dir que la constitució de Cadis ens farà anar més bé?

- És una constitució liberal. Llibertat d'elegir representants, igualtat de drets, pagar les cargues de l'Estat segons butxaca, escoles a tot el país, reducció de convents i frares...

- I tot ha quedat en discursos.

- No tot, no tot, si tot hagués estat paper moll els carlins no s'haurien tirat al carrer i van agafant llocs petot arreu.

- Atura't que fa poc, a Bilbao, ha sortit un general, el general Espartero que els hi ha posat les peres a quarto.

- Ja en parlarem!

- I és clar que en parlarem.

- Tu ets molt afeccionat a les armes. Es veu que ets caçador. Perquè no t'has enrolat a les milícies, doncs?

- Jo, com tots els d'ací, ara sóc home de darrera els vidres. Ara, que si algú, tropa o carlins ens vingués a fer mal, no serien pas les meves perdigonades les que es trobarien a faltar, ja veus què et dic!
- Bah, bah, deixeu-les pels conills les perdigonades...Mira el Vicens, ja deu venir de solfejar la noia d'En Peret...
- Del senyor Pere!
- Del senyor Pere...senyor o no és dels que ha fet carrera. Va començar de taper i ves-li al darrera. Casa a mar, mas, tartana...es veu que n'ha fets molts.
- No se n'emportarà cap, no.
- Algú en dirà bé.
- Pas el Vicens.
- Qui sap.
- Ja pot fer, que la noia no l'hi dona.
- Doncs mira que per la vila es corra que la cosa de la noia d'En Peret i En Vicens és cosa feta. I quan la vila ho diu...
- La vila, la vila...que jo he sentit el Peret, i serà tan bon amo com vulgueu, però és d'aquells que quan diu que no...
- També ho deia l'"americano"!
- Què volíeu que digués l'home si quan la filla li va dir que es volia casar és que s'havia de casar.
- Qui ho diu?
- Es deia.
- Sempre hi ha gent que diu coses que no ha de dir. La vila, que portava bé els comptes, va dir que el bateig potser sí que era una mica just, però que d'altres se n'havien fet de més justos.
- Jo no m'hi fico amb la decissió de l'"americano", però el que us puc dir és que en el segon bateig n'hi sobrava de temps.
- Es del primer que parlem.

- Sou engrinyosos de mena. Ara què us hi va a vosaltres si un casori que no és cap casori de la vostra família, es faci just o gras de temps.

- Bé s'ha de parlar d'una cosa o altra. Dóna llibertat o no dóna llibertat la constitució de Cadis? Què vols, passar les hores darrera els vidres sense dir res tota l'estona?!...Si parles de milícies, malament, malament si parles de carlins, i si parles de distints models de casoris, també malament. Per a estar muts ja ens podríem haver quedat a casa. Total, per a dir que En Peret és tossut i que diu que no donarà la noia al Vicens, tampoc és dir res de l'altre món.

- Que tot es torna a dir, ja ho sabeu.

- També es diu que la noia serà la primera vegada que deixi de creure a son pare.

- Que tot es torna a dir...I qui sap de quina manera arribarà a orelles d'En Peret, això...!

- Però si tothom ho veu que la Laura està boja pel Vicens. Que no ereu al teatre l'altre dia? Els dos formen part de la Secció Dramàtica, i quan el Vicens va dir "Aquesta dona serà la meva dona!" i ella se li llençà als braços...mig teatre es va mirar al Peret el qual recargolant-se el bigoti va dir que aquell abraç l'escena se'l portava.

- La vila si que ho vol que aquest parell surtin amb la seva, però el Peret no afluixa...

I sí, el senyor Pere no afluixava. A la vila tothom ho sabia que Laura i Vicens es volien, perquè a la vila no hi ha secrets. Tot se sap. Mireu que n'és d'amagada la Vinya Blanca, doncs se sabé que hi feien trobades el camàlic Pinsà i la carnicera de plaça. La dona del carnicer no s'ho sabia acabar.

- Això és que tu ho has dit per a donar-te to - va dir al camàlic Pinsà quan la cosa fou del domini públic.

- Et dic que no, dona,. Jo, a fora de casa puc aixecar una saca de cent quilos i més en pesés, però la de casa em fa anar com una "i", i si li arriba a orelles la cosa de la Vinya Blanca, plany-me!

- I jo què li dic al carnicer? Què li dic quan al cafè, a la barberia i a mercat la gent se'l miri com es miren els marits com ell...

- Diferent que jo t'hagués pres diners, que el teu home te'ls podria trobar a faltar, però amb això...amb això no es trobarà a faltar res...I mira, ens podem trobar en un altre lloc. Molt serà que algú ens torni a veure...!

La vila, doncs, que ho sabia tot, sabia que el senyor Pere feia unes grans catilinàries a Laura per mor de l'afecció que la noia sentia per Vicens. I era veritat. Ara, que també era veritat que la noia defensava la seva posició a peu i a cavall.

- Pare, no ets liberal, tu?

- De liberal se n'és fins a cert punt. Si tu vols llibertat per a dir que sí, jo tinc la mateixa llibertat per a dir que no. A més, les dones no en sabeu res de política i com que no en sabeu res no podeu ser liberals.

- La meva qüestió no és una qüestió política.

¿ Tot ho és una qüestió política, i ja t'he dit que en política les dones no hi enteneu res. Quan hi hagi la mateixa llibertat de drets

entre nosaltres i vosaltres, que qui sap qui ho veurà, se'n podrà parlar. Ara som a l'any 1836 i els pares encara manem. I no se'n parla més.

- Pare, em penso que en seguirem parlant.

Vicens era taper, un bon taper. Fent taps era una mena de primer violí i quan tenia la bona, que ell en deia la dolenta, feia més taps que ningú. Però Vicens era també una bona escopeta, un gran solista cantant, un excel·lent galan a les taules, un fenomenal organitzador de colles festa-majoristes, i dels que quan feia bon dia dirigia unes berenades concurregudíssimes. I això era el què coïa al senyor Pere. Quan el noi sabia que el senyor Pere havia sermonejat fort a Laura passava uns dies treballant sense que se li sentís paraula. Tothom ho sabia a què eren degudes aquelles collades de Vicens el qual de natural era un garlaire acabat, i Vicens tenia totes les simpaties i el consens general, però el senyor Pere seguia dient que no.

- Es que el teu pare no diu mai que sí en res?

- Sí que diu que sí devegades, però quan surt el casori...

- I què tinc de fer jo perquè aquest home ens deixi tranquils!

- Ai, no ho sé, Vicens.

- Ara feia una temporada que treballava com tres, i tampoc. Tant per tant...

- No, Vicens. Prova de fer quelcom per decantar el pare...Tampoc és cap mal home...

- Cap mal home, cap mal home...Per a mi seria un bon home si em deixés casar amb tu...I jo faré un disbarat! Ja ho veurà qui sóc jo, ton pare...

-...i farà un disbarat, pare, farà un disbarat. Diu que ja ho veuràs si és un qualsevol o no és un qualsevol.

- Bé, però, quin disbarat farà, veuràs, parlem-ne. El disbarat el pot fer amb tu,

- Pare!

- ...que això ja és cosa teva de no deixar-te'l fer, o el pot fer amb mi encara que sigui una altra mena de disbarat.

- No ho sé amb qui el farà o com el farà, però el farà. I, mira, si aquests dies et diuen que m'han vist més que del compte amb Vicens, és que hi vaig per a saber quin disbarat vol fer...

Vicens pensa de debó que ell ha de fer quelcom per a demostrar al senyor Pere que ell serveix per a quelcom més que per a cantar de primer, organitzar berenades i anar a Festes Majors. Ell a favor seu hi tenia la noia i la majoria de la vila, però en contra hi tenia el pare de la noia el qual en aquell combat era com si fos generalíssim. Vicens, de la noia n'estava segur. Sabia que el volia al mirar-lo, al somriure-li, al parlar-li, però no es podien passar la vida mirant-se, somrient-se i enraonant... Però si el pare allò que no volia era el matrimoni, és a dir el matromoni formant-ne part Vicens, podien festejar a perpetuitat. Ell havia sentit a dir que a la vila hi havia hagut parelles que havien festejat anys i anys i que a la fi havien acabat casant-se per defunció natural dels oponents... Ara, esperar que el senyor Pere es morís, era esperar en va ja que venia d'una família de centenaris i, a més a més l'home que vetava el casori era posseïdor d'una salut que enamorava i mai, mai se l'havia vist entrar a casa el metge ni que el metge hagués entrat mai a casa d'ell en pla de visita mèdica. I Vicens feia i més feia pensaments per a trobar solució al seu anguniós problema... Cremar la fàbrica, fugir amb la noia, anar a cacera amb el senyor Pere i apuntar malament ell que no fallava tret... Però no hi havia més sortides que aquelles?

El senyor Pere tenia pocs enemics a la vila encara que el tenir diners per un costat i no estar mai malalt per l'altre el feien mal vist pels envejosos i pels farmacèutics. Sobretot un dels convilantans que amb més mala cara es mirava al senyor Pere era el farmacèutic, senyor Maurici. Ell no es podia acabar que el senyor Pere no hagués entrat mai a la farmàcia. Allò era intolerable...I mentre el pobre Vicens intentava trobar la idea salvadora que permetés un bon acabament amb Laura, es troba davant la farmàcia del senyor Maurici. El farmacèutic acava d'acomiar una veïna:

- Si el metge ho diu, manyaga, s'han de prendre aquestes coses. Sí, ja sé que són moltes medicines i que vosaltres veniu més a la farmàcia que no aneu a la carniceria, però va per altres que encara no han passat mai la porta d'aquesta casa.

- Que tira per mi, senyor Maurici? - diu Vicens aturant-se.

- No, fill meu. Tu ets jove i millor que mai, mentres en siguis hi hakis d'entrar massa sovint a n'aquesta casa. Per altres, per altres, ho deia, que tenen els diners al cap i a la farmàcia no hi venen per a no gastar. I quan estan malalts no ho diuen a ningú i es fan les medicines ells mateixos.

- Vol dir, senyor Maurici?

- Que l'has vist entrar mai a casa, al senyor Pere?! Abans era en Peret, i ara és el senyor Pere...Que abans no hi entrés, hi passo, però ara? Es que no preparo pas medicines unicament jo..Mira, tota aquesta lleixa és perfumeria, i mai, mai ni una punyetera ampolla de colònia per a la dona! Però no tot seran roses i flors, no. Al temps! A més de no comprar medicines perquè són cares, és "cristino" i els d'En Zorilla no en deixaran cap de viu.

- Qui és En Zorilla, senyor Maurici?

- Qui és...veus, ja està bé que canteu, que corriu festes majors i festegeu, però de tant en tant us haurieu de cuidar més d'altres co-

ses el jovent, sinó en aquest país sempre faran i desfaran la gent d'edat i sempre anirem cinquanta anys endarrera del món, serem un país antiquat, caduc, passat...Quan els altres farà anys que aniran a cavall nosaltres encara anirem a peu. Doncs, el general Zorilla és el general de les forces carlines i el dia que vingui per aquests voltants...

- Que és carlí, vostè, senyor Maurici?

- Jo, a dins la farmàcia i en acte de servei, sóc neutral. Al taulell igual despatxo a un dels meus que a un dels altres. A n'aquests potser no els faig tants compliments, però els despatxo...Potser si un carlí ve a cercar una medicina de mal prendre li poso unes gotes d'anís més que a un cristino perquè no la trobi tan dolenta, però la medicina la serveixo a tothom. Això, al taulell, ara, a fora, jo sóc dels que haurien de ser tots els farmacèutics i gent de bé: carlí. Don Carles serà el millor rei que tindrem.

- I el senyor Pere és cristino?

- Clar, quina altra cosa podria ser? Cristino, ja veus! Ara, se'ls hi acaba. El país està revoltat, molt revoltat i l'hem revoltat nosaltres i ho tenim tot guanyat. I potser no triguem gaire a tenir els carlins ací...i més et diré, potser ja són més a la vora del que la gent es pensa. I quan entrin els carlins ja m'agradarà veure la cara que posen els cristinos de la vila....

A Vicens se li ha obert un camí de cara a tenir el consentiment del senyor Pere. Es farà voluntari contra els carlins. Anirà al davant i portarà una cofa de caps enemics al senyor Pere. Ara veuria què és ell i quines coses faria per Laura!

- Ja sé el disbarat, pare!
- Sí?
- Sí. S'allistarà.
- S'allistarà? I amb qui?
- M'ha preguntat si tu eres carlí.
- I tu què li has dit?
- Doncs jo li he dit que alguna vegada te n'havia sentit a dir mal dels carlins.
- I tant! Bé, però amb qui s'allistarà?
- Amb els cristinos.
- Veus, això està bé. Aquest noi no és tan tabalot com semblava.
- Et sembla bé, pare...?
- Sí, em sembla bé que s'allisti amb els cristinos, que són els meus i els de tota la gent de bé. Ara, una cosa és que s'embarqui amb els cristinos i l'altra que t'embarqui a tu.
- Però què vols més que faci aquest noi per a fer-te dir que sí?
- Allistat o no, pels de casa, per a mi que en sóc el cap, sempre serà d'un altre braç. Hi podem ésser amics, i més si disminueix el cens carlí, però una cosa és l'amistat i l'altra que hi hagi la rectoria pel mig.
- Això està molt bé que ho diguis tu, pare, però jo...
- Tu mentre siguis a casa, has de creure al pare. I llestos.
- Llestos?
- Sí, llestos.
- Pare, quan el teu va començar a fer taps...
- Si el pare d'ell, i ell mateix haguéssin fet com el meu pare i jo, avui serien quelcom més que uns obrers, distingits, quan volen, però obrers. O et penses que el pare i jo hem treballat i hem pujat amunt perquè arribi un dia que un personatge de bon veure s'ho quedi tot

per haver enlluernat la noia?

- Es que jo sóc la primera que no vull que vingui a casa per això que tu dius.

- Doncs si no ho vols ja no cal que en parlem més.

- Es que jo el vull tal com és a Vicens. I algun dia serà quelcom més del que és ara. Es que la que m'hi vull casar sóc jo...

- Tu et casaràs, quan sigui l'hora, amb algú de la nostra butxaca o de més que la nostra butxaca.

- Així tu em vols fer casar per diners!

- No, però tampoc vull que et casis amb algú que no en tingui.

- I si em quedo per a vestir Sants?

- Te'l buscaré jo, el marit.

- I què li diràs, que t'ensenyi el compte-corrent?

- Mira, Laura, de fa dies dius unes coses que abans no deies. I jo ja fa estona que havia dit llestos.

- Em defenso, pare. El matrimoni no és una compra de suro.

- Per a comprar suro es necessiten diners.

- Els diners ni es mengen ni s'hi dorm.

- Però ajuden a menjar i a dormir.

- Es que casar-se és menjar i dormir?

- Doncs què és, ni menjar ni dormir?

- Es estar enamorada.

- Enamora't d'un ric.

- Ja n'estic d'un pobre.

- Hi ha moltes coses que els pobres s'han de mirar de lluny.

- Pas a la noia del senyor Pere!

- Laura!

- Pare...

Aquella vegada el farmacèutic l'endevinà. Els carlins s'acostaven, i la gent quan sentia a dir que hi havia carlins a la vora vivia neguitosa. Amb les topades amb ells sempre hi rebia algú que no hi tenia art ni part. De carlins n'hi havia pertot, i n'hi havia més quantes més batalles guanyaven. Quan Don Carles anava amunt, sortien carlins a cada carrer. Quan Don Carles anava avall, molts carlins s'esborraven. Ara els carlins fan incursions a llocs on saben que no hi ha força governamental o n'hi ha poca. Hi ha confidents a cada costat, i quan els carlins saben que ve tropa en quantitat muden de lloc i quan arriba la tropa no sap on dirigir les canonades. Els confidents també eren amb les milícies i, si la carlinada era poca s'anava a escometre-la. Si era molta la gent no es movia de casa i quan els homes del Pretendent entraven a les viles no trobaven més que un seguit de "sí, senyor" i de reverències, si l'una forta l'altra encara més.

S'avisa a les milícies que el general Zorilla al cap de gent de peu i d'a cavall ha estat vist pels voltants de Sant Sadurní. Fou el dia que Vicens va dir: "Aquesta és la meva!"

El cap de la milícia reuneix la gent i diu que hi ha força carlina a la comarca, i que hi ha dues coses a fer: estar a veure venir o anar a trobar la força. Es discuteix.

- Si entren a la vila, els carlins que tenim a casa faran espasa neta amb els cristins i amb gent que els degui diners.

- I si els anem a trobar i són més?

- Si ens quedem quietes se'ns embrutaran al damunt!

- Fa molt temps que no s'ha fet un escarment ben fet amb aquesta gentussa.

- No ens posem nerviosos. La guerra s'ha de saber fer. Penseu que podem perdre...

- Si comencem així, obrim les portes als carlins.

- El general Zorrilla porta tropa, i un general mai en porta poca. Nosaltres som valents, però som pocs.
- Si no els ataquem es pensaran que tots som carlins!
- No és estant-se a casa que es demostra la valentia. Encara no s'ha guanyat cap guerra estant-se a casa.
- A Sant Sadurní! A Sant Sadurní!
- I si són més, millor. Quants més siguin més en podrem liquidar!
- Sortim, i si ^{viem} que són masses, doncs ens n'entornem. Tapoc és qüestió de regalar vides al general Zorrilla...dic jo.
- A Sant Sadurní! A Sant Sadurní! I Visca Donya Maria!!

Camí de Sant Sadurní la colla armada segueix la conversa.

- Jo n'anava endarrera d'encarar-me amb un carlí o dos, amb una arma a la mà.
- Si han guanyat en algun lloc ha estat més perquè la gent anava contra el govern que pas a favor dels carlins.
- No n'hem de deixar cap.
- Sí, home, n'hem de deixar algun perquè pugui dir de quina manera matem puces ací....

Com que en tot el camí no es veu cap carlí enlloc, l'engrescament va pujant de to. Quan s'ha arribat al pla de Cruïlles l'escamot s'havia menjat, de paraula, al propi Patrici Zorrilla...

- Guaiteu!!

El pla de Cruïlles s'ha emplenat de cavalleria carlina.

- Algú ens ha delatat! Havíem d'haver començat per tancat tots els carlins de la vila. Aquests, aquests han estat els que han avisat al general que l'anàvem a trobar i que erem pocs. Ens envesteixen perquè saben que som pocs.

- Bé, què s'ha de fer ara?

- Què s'ha de fer, què s'ha de fer... Què vols fer amb una cavalleria que et surt sense avisar!

Els cavalls, ja sense guerra, espanten molt a la gent, i l'espanten molt més amb un soldat al damunt amb un sabre a la mà i sobre-tot fent-lo servir el sabre. Aquella batalla la cavalleria del general Zorrilla la feu com si prenguéssim cafè. Les milícies reberen fort. Molts, els que poguéren, fugiren. Uns pocs es volgueren batre i se n'haguéren de penedir. Fou en va que Vicens, això sí, tot fúgint, cridés:

- Tan sols matem-ne un!

- Demà torneu! - cridava la cavalleria.

Vicens rebé un cop de sabre que li deixà un braç molt mal deixat.

- Ja ho crec, tu a cavall i jo a peu! Baixa si ets home! - digué el pobre Vicens al cavaller carlí que seguí cavalcant cercant nous blancs.

Quan es feu fosc el general digué que ja n'hi havia prou, i la cavalleria s'aturà a les portes de La Bisbal.

La cosa, com es veu, anà molt malament pels que volien suprimir partidaris de Don Carles.

- Ja us ho deia jo que quan els altres són més han de guanyar per força...

Vicens anà molts dies amb el cap baix i el braç sabrejat.

- Pare...

- Sí, ja ho sé, van guanyar els carlins, i ell va ser dels que fugí més depressa.

- Què havia de fer ell tot sol contra un esquadró de cavalleria! A més ell va ser dels pocs que no es volgué esperar quan algú va dir...

- No insisteixis, Laura. Jo, pel que tu vols, segueixo dient que no.
- I si l'hagués guanyada, la batalla de Sant Sadurní?
- No, Laura.
- I si es fa carlí?
- Encara menys. La cosa que tu defenses no és qüestió de carlins i cristins.
- Amb tot això li queden disbarats per a fer al Vicens.
- Mentre acabin com el de Sant Sadurní...

Una vegada més pare i filla no arribaren a un acord. Era una gran batalla la d'ambdós, i tant l'un com l'altra estava segur que la raó era de la seva part, com en les batalles de debó. El senyor Pere estava convençut que Laura a la fi faria la cosa que ell creia que era la seva obligació: creure al pare. Tothom el creu al pare, en aquest temps, es deia ell. Tothom l'ha de creure. Es una obligació dels fills i el dia que els fills no creguin als pares, tot un món se'n va per terra. Ho han d'entendre els fills que només volem el seu bé. I si no ho volen entendre de grat ho han d'entendre a la força. El càstig quan corregeix no és res per avergonyir-se'n. En tenia una pila d'arguments el senyor Pere que el feien pensar que tot el dret que tenia damunt Laura era un dret honest el qual de segles es venia mantinguent i no seria pas ell el que deixés de fer-ne us. Laura, per la seva part, també en posava en joc d'arguments al seu favor. El que no li podria privar ningú era el que ella volia a Vicens. Amb aquest s'hi jugava el pare i potser el perdria, però encara tenia l'esperança dels disbarats de Vicens. Si el noi en seguí fent, algun podria fer tombar el senyor Pere i ella tindria Vicens i no s'hauria de jugar el pare. Ja ho sabia que s'havia de creure al pare. L'hi havien ensenyat a l'escola i a doctrina, però per què a cap lloc no hi havien afegit que en qüestions de casori el pare alguna vegada havia

d'afluixar perquè la que es casava era la filla?

La fàbrica del senyor Pere seguí progressant. Ara ja hi havia despatx amb el senyor Magí de despatxador en cap. Estem en el temps de la "redondilla" i dels llibres que no t'hi pots errar. Si t'erraves, t'havies errat. Allò era intocable. I és en aquesta època que el senyor Magí feu entrar al despatx els "contra-asientos". Quan un portador de llibres s'errava, intervenia el senyor Magí i feia un "contra-asiento" que deixava a tothom amb la boca oberta. El prestigi dels senyors Magins de la vila era un prestigi de debó. Mai ningú els contradiu en res. Més d'una vegada, un pare que tenia un fill que aprenia la teneduria, li havia dit al veure passar un senyor Magí pel carrer:

- Veus aquell senyor? Ha quadrat sempre els balanços al primer pic. Després dels senyors Magins, venien els caixers els quals tenien la confiança de la casa. Ells, d'aquesta confiança en responien, si convenia, amb la vida. A casa els podien robar. Al cap i la fi els diners eren seus. Ara, els diners de la caixa eren sagrats. No n'hi ha de robatoris en aquest temps, però les cases que tenien caixer hi solien posar caixers ja fets, carregats d'anys i d'arqueigs per, deien els que ho gosaven dir tot, si mai algú entrava a la caixa amb males intencions i amb el "diners o la vida!" el caixer, si ja era d'una edat enraonada era més fàcil que contestés: "La vida!", que pas un caixer jove que tenia molta vida per davant. Més d'un caixer, en cas de foc, per a salvar l'efectiu metàl·lic havia sortit mig cremat de l'operació de salvament. De tant en tant n'hi havia de focs. Hi havia focs i focs. N'hi havia d'honestos perquè el suro és de les coses que crema més bé, i n'hi havia que la gent deia:

- Val més que no en parlem!

Es tractava de focs artificials, dels que es feia tard per apagar-los. El primer, fou ocasionat per atzar, però l'ocasionador posà el dit a la llaga. Era uns mesos que els taps no sortien, i les setmanades es tocaven.

- Com ho tinc de fer jo, si els taps no surten...-pensava un dels que tenia el magatzem ple.

Hi ha gent que davant les desgràcies s'encongeix, es torna petit, s'acocquina, i n'hi ha que reaccionen de forma violenta, que fou de la forma que reaccionà aquell home que tenia el magatzem ple de taps que no sortien. La reacció fou un formidable cop de puny damunt una taula, a la taula hi havia un quinquar que va caure, escampà petroli i cremà tot. Aquell foc no buscat fou la pedra filosofal per a remeiar situacions econòmiques de mal remeiar. I tinguent en compte que després dels focs, cap pèrit assegurador es veia en cor de dictaminar quina mena de taps hi havien en aquells mig metres de cendra, i les Companyies havien d'acabar pagant per greu que els sabés, venia feina per paletes i fusters i es tornava a comprar suro i a aplaçar gent, no se'n podia dir gaire mal dels focs fets amb intenció de donar feina a la gent, malgrat que la gent en pensés malament d'aquests focs.

Devegades, però, els focs eren honestos, això és, tenien lloc sense intervenció humana premeditada. El vent s'emportava una guspira del foc de la perola i si la guspira queia bé el foc ja no tenia aturador. Si el foc es calava de nit la vila s'espantava una mica al sentir la campana major tocant a foc. Primer el batalleig era seguit, nerviós. Després venien uns moments de calma i uns tocs pausats indicaven el districte. I no es parava de tocar fins que el campaner considerava que ja hi havia hagut temps per a portar gent al lloc del desastre...Un d'aquests focs de veritat ha tingut lloc a la fàbrica del senyor Pere. Ningú no va creure que aquell foc ha-

gués estat un foc a dretes. Era la fàbrica del senyor Pere! Hi ha molta gent davant la fàbrica. El cos de bombers, reduït i mancat d'aigua, feia el què podia ajudat pels obrers de la fàbrica i pel públic en general. De les cases veïnes es feia cadena amb galledes d'aigua que es buidaven amb bona voluntat. Un dels del davant va dir:

- Tireu-me'n alguna a mi, que em cremo!

Els galleders van creure, i l'agosarat del davant actuà més tranquil

- A galledes, no l'apagarem. Es massa foc per a nosaltres.

- Oh, no tenim res més... Si poguéssim enxufar la manguera al dipòsit...

Però hi ha un inconvenient. El dipòsit es troba al mig d'una pila de suro que crema ja gairebé pels quatre costats. El senyor Pere diu:

- Ni pensar-hi, nois, ni pensar-hi... Si es crema que es cremi. Es una bogeria intentar-ho. Hem fet el que hem pogut...

Algú s'avança entre la gentada.

- Doneu-me una manguera! - crida Vicens.

Per a ell una bona intervenció en aquell foc podria ser la gran oportunitat per a fer decantar el senyor Pere i no se la vol deixar perdre.

- On va aquest noi! Atureu-lo! - crida el senyor Pere.

Però ja Vicens es dirigeix, manguera en mà i gairebé voltat de flames, vers el dipòsit d'aigua. A l'amor no li ve d'un foc, per gros que sigui. La gentada s'hagué de repirimir per a no esclatar amb un picament de mans. No s'aturà amb la intervenció de Vicens el neguit del senyor Pere. Demostrant que contra l'amor és de debó que no hi ha focs que valguin, Laura és ara què es fica foc endins en seguiment de Vicens.

- Aguanteu-los que es cremaran tots dos!!

Aquí sí que es van sentir uns aplaudiments. La vila, definitivament, dona per fet que Laura i Vicens han de ser l'un de l'altra.

No es cremaren, però se'n faltà poc. Vicens buidà el dipòsit damunt les flames abraçat amb Laura la qual es socarrimà per a demostrar a son pare i a la vila i a qui fos que ella seguiria Vicens anés on anés.

Sí, el senyor Pere es preocupà per les cremades de Vicens. L'anà a veure i li donà efusivament les gràcies.

- M'has salvat la fàbrica!- li digué.

Vicens s'arronçà d'espatlles.

Al pare de Vicens, Vicens no tenia mare, li digué que tot corria a càrrec d'ell i que no deixés de fer el que calgués pel noi. I en quant als jornals que perdria mentre estigués de baixa, que no es preocupessin...

Ara ja és la senyora de Pere qui comença a dir coses.

- Bé, Pere, i ara què...

- Sí, també m'ho ha dit Laura això... Però tampoc trobo bé que la noia s'hagués exposat a cremar-se per a demostrar que té aquest noi al cap. Jo i tothom ho sap que l'hi fe i no calia ~~cremar~~ cremar-se, però...

- Ja ho saps que t'ha salvat la fàbrica? Et penses que qualsevol futur gendre amb diners hagués fet per a tu el què feu Vicens sense tenir-ne?

- També m'ho ha dit Laura això, però jo en l'acte de Vicens hi veig una segona intenció, com en la d'anar a matar carlins al pla de Cruïlles. Jo, perquè m'hagi apagat un foc més depressa no puc variar un partit pres. Es una qüestió de principis...

- Fins on arribarà?

- Fins on sigui. Si voleu, que vingui a casa a treballar, com a gendre no. Quan es té una convicció s'ha de defensar fins a les darreres conseqüències, i si aquest noi porta a cap altres fets ja veurem qui es cansarà primer. El meu gendre no és pas apagant focs que s'ha de guanyar el títol....

I s'anà veient qui s'havia de cansar primer.

S'han vist senglars a les muntanyes veïnes. Uns carboners han portat la nova a la vila. Els senglars on tenen la fama és de fer mal a pagès, però la vila se sent solidària amb la gent del camp, sobre tot la gent d'escopeta que és la que pot~~ser~~ pot fer quelcom almenys per a espantar a les feres. La informació dels carboners corra, i les primeres escopetes es reuneixen per a fer una batuda. Entre elles hi figuren el senyor Pere i Vicens. El cap de colla i comandant absolut és l'agutzil Jaume que ja altres vegades amb més o menys fortuna havia actuat contra els senglars. Algun cop els senglars, que generalment quan veuen homes i més si els veuen que porten escopetes la seva feina és fugir, fou la cosa que feren quan contemplaren l'escamot amb l'agutzil Jaume al davant.

- Només de veure'm han fugit! - deia l'agutzil Jaume -. Ni trets han estat necessaris.

En honor dels senglars s'ha de dir que l'agutzil Jaume era un bon, un boníssim agutzil, que feia a tothom els favors que podia, però la cara de l'agutzil Jaume era de mal mirar àdhuc per un senglar. Quan les mares, davant un noi que no creia o ^{no}/volia menjar deia:

- Que vindrà l'agutzil Jaume!

el noi creia i menjava al comptat. L'agutzil Jaume era l'agutzil que tenia més berrugues del món, en plena cara. En tenia tantes que la cara s'havia d'endevinar per deducció. Ell ja procurava tapar-se-les amb barba i bigoti, però les berrugues de l'agutzil Jaume li vivien esplèndidament al front, al nas, i amb un volum mai no vist. No és estrany que, a més de fer-ne a les criatures, en fes, de por als mateixos senglars.

L'agutzil Jaume veu cares noves a la colla. I diu:

- No és pas qüestió d'anar a perdigonejar perdius, nois. Penseu que un senglar ferit, si no hi sóc jo al davant, pot fer mal de debó.

No tireu depressa, i tireu a matar... I aquests gossos! Deixeu-ne la meitat a casa. Els senglars si es veuen voltats no en tindran ni per a començar. Avui es necessiten gossos de cama forta i batissers...

L'agutzil Jaume, una vegada a bosc, distribueix la gent. Els carboners mostren el lloc on veieren les peces.

- Anaven tres i ens van tirar l'olla per terra. Corrien de dret i no van pas mudar de direcció malgrat l'olla del dinar estés damunt d'un foc. Jo els hi vaig tirar i segurament que els perdigons els van fer riure. Si trobem els mateixos, hem de parar esment.

El cap de colla ha emparellat Vicens i el senyor Pere.

- Recordeu-ho, no tireu si no és tret segur.

Passen unes estones de silenci trencat només pel cantar o xerrotejar dels alats moradors del bosc els quals, de branques amunt, deuen comentar els preparatius dels homes. Un mateix pensament mou als dos caçadors: tirar primer per a fer quedar malament a l'altre. Pensen, però no diuen res encara que existeixin. Vicens revisa l'escopeta. També ho fa el senyor Pere. Aquest fa exercicis apuntant a un blanc llavors inexistent, movent l'arma d'esquerra a dreta. També ho fa Vicens. De cop, els gossos als quals l'agutzil Jaume va donar el vist i plau enceten uns lladrucs escandalosos.

- Ja els han vist! - diuen al mateix temps els dos preocupats per Laura.

Els crits dels gossos es van acostant. D'un petit clar del bosc es veuen venir dos senglars que en aquell moment ho fien tot a les cames. Segur que saben que darrera els gossos hi han els homes, i potser que també pensen que si en trobéssin un de sol i desarmat es recordaria d'ells. Van separats dos metres. Els blancs són segurs.

- Foc, senyor Pere! - crida Vicens.

Els senglars no parlen, almenys no parlen com la gent, però no hi ha cap dubte que entenguéren l'avís de Vicens perquè es defensaven posant-

se en fila india.

- A quin! - demana el senyor Pere al veure la tàctica de l'enemic. Entre tant Vicens dispara i un senglar cau fulminat. La pregunta del senyor Pere està a punt de donar la raó a l'agutzil Jaume. Dispara amb pressa i el balí només fereix al senglar. Tot s'esdevé en segons. El senyor Pere dispara per segon cop i la bala no surt, i al temps que intenta organitzar una defensa a la baioneta sense baioneta, Vicens torna a disparar i el senglar del senyor Pere cau als peus d'aquest.

- Això només em podia passar a mi...- rondina el senyor Pere.

I en aquell moment tots dos pensen amb Laura. L'un amb un somriure de satisfacció i l'altre amb un gest d'enuig mossegant-se el llavi.

- Pere, i ara què?

- Ja m'ho vas dir un cop, això, i Laura també m'ho ha dit. I jo, per un cartutxo moll no mudo de forma de pensar.

- Què esperes, que en facin una de grossa de debó, aquests dos?

- Que la facin. Ja en parlarem!

- Pere, ja l'han feta la grossa.

- Un dia o altre acabaran de fer ximpleries. Quan vegin que no hi ha res a fer.

- Pere, tu te l'estimes a la Laura?

- Clar que l'estimo. I perquè l'estimo i perquè la vull faig el que faig. A n'el que no vull, per gendre, però, és a n'ell.

- Doncs saps on són tots dos, ara?

- A on?

- Han anat a França amb la colla que hi van a veremes.

El senyor Pere comença a trontollar. Però no es vol donar i pensa

que pot passar a la història, si no afluixa, com un dels pares més tossuts de tots els temps.

- Així aprendran el francès! -diu per a dir quelcom.

- Pere!

- Doncs que no l'aprenguin. Entre tots en posareu nerviós.. A més la vila ja ho sap perquè han anat a veremes, i no hi veurà el mal que tu et penses...I suposo que aquesta serà la darrera cosa que facin. Si cedeixo ara...No és amb amenasses que vull que la noia es casi. Jo no admeto matrimonis coaccionats. Seria un precedent i s'hi farien tots.

- Pere...

La vila, que durant anys ha estat una vila sana de cos i d'esperit i que metges i notaris no se sap de què vivien, passa un mal moment en qüestió de salut. Li ha caigut al damunt una epidèmia mai no vista: el tifus. La gent jau enfebrida, delira i perd a ulls vistos. Una banyera comunal va d'una casa a l'altra. La malura s'encomana en proporcions alarmadores.

- Tot l'any la gent es fa de metge ella, i ara correu-hi tots!- diu un dels metges-. I ningú no pensa que nosaltres els podem agafar igual que tots els tifus...

I recomanen, sobretot netedat, i que els nois no vagin a estudi. Els nois que a estudi sempre hi havien anat de mala gana, d'ençà d'aquella epidèmia que quan veien un metge pel carrer li anaven a tocar la mà. Hi comencen a haver baixes. Metges i curandars no donen abast, i la malaltia es fica amb tothom: pobres i rics, homes i dones, senyores amb barret de plomes i dones de la vida, manobres i burots... La vila està espantada.

- Mira, un capellà menys que ahir...

Passava un enterrament.

- No tothom pot tenir molts capellàs a l'enterrament.

- No, si ells, la família, ja els hi volien tots, però és que ja n'hi ha un que ha de fer llit.

- Pare, en Vicens és al llit.

- Sí, la pot agafar qualsevol aquesta malaltia... Jo mateix, tu... Potser se'n sortirà...

- Pare, En Vicens no té mare, no té ningú que el cuidi quan el seu pare és a treballar...

- Laura, no em diràs que tu...!

- Pare, jo vaig a cuidar En Vicens.

- Tu no et mous de casa!

- Pare, jo vaig a cuidar En Vicens.

- Laura, tu no et mous de casa! Si m'agafessis aquest mal no ho aguantaria!

- Has dit que En Vicens potser se'n sortirà. Si va ben cuidat potser se'n surti i ningú el cuidarà més bé que jo.

- No, Laura, no!

- Sí.

- Laura... escolta Laura... Si no hi vas et dono permís per a casar-te amb qui vulguis, amb qui vulguis, sents? però no et moguis de casa.

- Ja tornaré, pare, quan En Vicens estigui bé.

- Hi ha anat?

- Sí, Pere.

- Però...?

- Però, què?

I el senyor Pere fa un petit balanç: l'ataca a la cavalleria del pla de Cruilles, el foc de la fàbrica, el cartutxo moll del dia del senglar, l'anada a veremes...i ara el tifus.

-Jo...

- Tu, què, Pere?

- Què vols que faci, jo!

- I ells, ells què vols que facin més?

- Mira, si la noia se'n surt...

- No facis mals pensaments, Pere. Són tots dos que se n'han de sortir. Tots dos, sents?

Se'n sortiren. La vila ja ho sabia que se'n sortirien. I el senyor Pere es deia que per haver d'acabar donant raó a la vila ja podia haver dit que sí al començament.

Laura i Vicens es casaren tal com la vila es pensava. El noi feu un gran paper a la fàbrica i el senyor Pere quan algú li parlava de la bona adquisició que la família havia fet, solia respondre:

- Sempre m'ho havia pensat que aquest noi no era un qualsevol.

I el temps passava. Els taps, malgrat que per una cosa o per l'altra s'espantaven sovint, anaven sortint, en sortien més o menys, però sortien. Tot marxava bé i el senyor Pere pensava que per a ésser feliç del tot li faltaven nêts, o un tan sols. I els nêts no venien. La que ho desitjava tant com el senyor Pere i en patia tant com ell era Laura. I el nét del senyor Pere no s'acabava de decidir.

A Vicens el volia tothom, i ell es feia estimar de tots, i es veu que hi hagué algú que l'estimà més que els altres...

- Vicens - li digué un dia Laura amb posat trist-, jo havia pensat...
 - Tu sempre penses bé, Laura. Què havies pensat?
 -- Jo havia pensat que si nosaltres no ens en sortim...Jo com veig els de Can Bertomeu, que son onze! Onze i nosaltres cap. Ahir encara vaig trobar la dona del Bertomeu. Venia de bosc de fer un feix de llenya, ella i ventre. Va trobar el serè i li va dir, ahir, ahir a la tarda, ja veus..."Aquesta nit a les quatre ja pots avisar la llevadora, per si la necessito...Doncs jo havia pensat anar-ne a cercar un a fora...

Laura esperava un no, i restà contenta de no dir al veure que Vicens no la deixava acabar. I pensava amb un no perquè feia algun dia que el seu home feia cara de preocupat.

- Jo també hi havia pensat, sí, també hi havia pensat...

I a casa del senyor Pere hi hagué un ciutadà de pocs dies al qual tothom acceptà com si s'hagués tret una rifa. Laura estimava tant al seu marit que arribà a trobar una bona retirada entre ell i el nou vingut. Laura no ho ha de saber, de moment, però Vicens, sense deixar de ser un bon taper i un bon marit, era co-autor d'un fill natural. Com que el volia tothom tant, homes i dones, una de les que el volia més que les altres era la noia Blasco, la valenciana, que li deien. Hi ha volers amb cua i un d'aquests fou el voler de la valenciana.

- Vicens, he rebut.

- Ara pla!

- Ara què, dic jo!

- Ara què, ara què....

- Sí, ara què. Què faig jo?

- Veuràs, jo...

- No tu, jo!
- També s'hi podia haver pensat amb això...
- Hi vas pensar, tu?
- Ni jo ni tu, es veu...Mira, si el mal ja està fet, hem de mirar com l'arreglem.
- Com s'arregla això, Vicens...
- Deixa'm uns dies. Tenim un mas vora Girona. Parlaré amb la masovera que m'estima molt.
- Estimar-te molt, mira què m'ha costat a mi!
- No et neguitegis. La masovera m'estima molt, però no de la manera que et penses...

Som al mas vora Girona. Vicens ha contat el cas a la masovera. -...i la pobra noia, com ho ha de fer, ara? I fora del què li ha passat, és una bona noia, una boníssima noia, com no en corren... - Va córrer una mica massa, aquesta vegada, senyor Vicens, però jo no li puc negar res a vostè després del què ha fet per a nosaltres. Demani, i si vol portar ~~la~~noia aquí, ja sap que el mas és seu i tots nosaltres també.

L'epissodi Vicens-Valenciana trobà empar al mas de vora Girona. La noia hi entrà de minyona. Quan les regles naturals van complir les llunes reglamentàries i un nou ciutadà vingué al món, a la masovera se li sentí dir:

- Es ben igual que ell!

Quan Laura feu la petició d'adoptament, a Vicens se li obrí el cel. Era la solució d'aquell fill natural que, pobre, era el que cap culpa tenia en la seva entrada al cens. Fou instal·lat a casa el senyor Pere el qual, al veure el nét adoptiu tampoc es pogué estar de dir:

- S'assembla amb el Vicens, ja veus!

La pobra valenciana, neboda d'uns terrissaires que s'havien establert a la vila, i que la deixaren perquè enyoraven massa València, hi restà sola perquè la manera de ser de la vila l'enamorà, i ella s'enamorà al seu torn, de moltes coses de la vila. Tant com estigué enamorada de les cantades, de les festes de carrer, de les fonts i de les platges, el seu amor no tenia altres conseqüències que fer-la anar pels carrers amb el somriure als llavis. Ella quan sortia de casa saludava a la vila amb un "Bon dia" encara que no passés ningú per a tornar-li. I un dia començà a sentir a parlar del Vicens i observà que tothom en parlava bé, que l'estimava tothom, i acabà enamorant-se'n. Com que de primer l'amor se'l guardava per a ella tota sola, poc pensava que Vicens ja començava a ésser conegut pel senyor Vicens i que ella era una modesta triadora de taps. Però va venir un moment, l'amor té aquestes coses, que ja no es va contentar a guardar-se'l per a ella sola. Sí, veia que d'ella a Vicens hi havia una gran, una enorme distància, però aquell seu amor creixia i creixia cada dia més i més i ella no sabia com fer-ho per a dominar-se'l. I no se'l pogué dominar. Vicens ja n'havia rebudes de mostres d'afecte de gent que se l'estimava: parells de pollastres, polsoses de vi, tortells... ara, com l'afecte de la valenciana, cap. I la valenciana se'n feu la valencianitat d'aquell excés d'amor a Vicens.

- Guàr-da'l bé... - fou una de les darreres coses que pogué dir a Vicens.

La vila lligà caps i no en lligà. Es a dir hi hagué gent que en lligà i altra que no. Els que no en lligaren trobaren que el gest de Vicens adoptant el fill de la valenciana fou un bon gest. Els que en lligaren, sobretot al veure la similitud de faccions entre Vicens i el fill adoptiu, també trobaren natural que el noi, si el fill estava fet, no podia fer altra cosa que la que feu: adoptar-lo.

I el guardà, Vicens, aquell fill de la valenciana. Fou pujat com un rei ben pujat. L'avi Pere n'estava d'allò més del nou Peret, perquè el noi es digué Peret, Laura n'estava, i Vicens ja no cal dir-ho. I Peret anava seguint la carrera d'home...

Els taps passen una temporada baixa. Es diu que vindran màquines que ja a fora les fan servir, que faran la feina de deu homes, i que s'acabarà el fer taps a mà que són els més ben fets. La vila s'espan-ta. Al casino és el tema del dia, aquest.

- Quedarem sense feina...

- I què saben les màquines de fer taps! Els faran malament i el vi se'n sentirà.

- Bé, i nosaltres què farem si venen les màquines? I si venen, el suro s'acabarà molt aviat.

- Es que ja sense venir les màquines se l'emporten a fora el suro.

- Fem com els de Calonge que van cremar-ne una partida que havia d'anar a l'estranger.

- Això ha han d'arreglar els diputats. Han d'anar a Madrid i dir al govern que si venen les màquines serà la nostra ruina.

- Aquí, aquí es veurà si els diputats són diputats o no en són!

- I que el govern privi de sortir el suro del país!

- No és tan clar com us penseu tot això. Hi haurà diputats que dema-ran al govern que no vinguin màquines i altres que li di-ran que les deixi venir. Veureu, si vénen màquines els amos estalviaran gent.

I de no deixar marxar el suro a fora, ens trobarem igual. Els nostres diputats diran que no, i altres diputats diran que sí.

- Què vols dir?

- Ja veuràs, de qui són les suredes? I al dir suredes vull dir les grans suredes. De la gent de diners...Allà on es cull més suro els propietaris són gent a la qual t'has de mirar de lluny, comtes, mar-quesos, ducs...I fins hi ha ministres que en són de propietaris de

suredes. Què vols que facin els ministres?!

- Però nosaltres som més que els ministres i propietaris de suredes.
- Però qui mana, mana. Fins ara això sempre ha anat així.
- Doncs saps què et dic? Que si les coses han de seguir així en Terces té tota la raó del món.
- En què?
- S'ha fet anarquista.
- On surts tu ara amb En Terces..Vols fer cas d'un home que només menja verdura?
- Potser ~~no~~ triguem gaire a menjar-ne tots.
- Doncs mira, si hem d'acabat tots menjant verdura serem tots anarquistes!

No són els taps sols que passen mala temporada. La passa to el país. Com que la gent va dient que de tot té la culpa el govern, s'organitzen diversos alçaments. La reina no veu les coses clares i marxa a França, i aprofitant que no hi ha reina l'alçament s'encomana i es fa general. S'alcen republicans, alfonsistes, carlins, i els que s'alcen sempre quan hi han alçaments. A la comarca ho fan els federalistes. I gent, armes i diners es posen a la disposició del diputat federalista. A la vila hi ha federalistes de nom, que ells diuen que són els que valen, i federalistes que diuen que amb discursos i prou no es farà res. Aquests són pocs, com ho és sempre la gent que va al davant, i es disposa a apuntalar el federalisme amb quelcom més que amb discursos...

- Que el noi s'ha allistat? Qui t'ho ha dit!? - diu Vicens amb cara esverada a Laura.
- Ell. Diu que és federal i que si ara els federalistes es queden a casa val més que no en siguin de federalistes.
- Però, Laura, i tu què li has dit...
- Jo? Què volies que li digués si quan tu eres més o menys com ell et vas allistar per anar a matar carlins a Sant Sadurní...
- Però si van contra la tropa...si el poden matar. I aquest fill meu...

- Prova de convèncer-lo tu...Ho has dit d'una manera això de fill...
 - Que no te l'estimes tu, al Peret?
 - Jo? Com si l'hagués tingut.
 - Doncs el meu fill no s'allista! Jo hi aniré al seu lloc.
 - Vicens, si fos fill nostre de debó, què no faries per aquest noi!
 - Guàrda'l, em va dir la seva mare poc abans de...
 - Vicens, és el fill que no et vaig saber donar jo, aquest?....Si fa molt temps que m'ho penso...si és igual que tu, i jo l'estimo tant ara ho veig, perquè és igual que tu...Vicens, jo seré la mateixa si t'ho sento dir a tu, si et sento a dir el que diu tothom, si et sento a dir que és veritat el què penso...
 - Sempre has pensat bé, estimada Laura.
 - I per això l'estimo tant a n'aquest noi perquè és fill teu, i no per això deixo d'estimar-te a tu...
-
- Peret, tu a la teva mare no li dones aquest trasbals.
 - Es que sóc federal, jo, pare.
 - El que en sóc, sóc jo. I el cap de casa. Es just que hi vagi jo. Això no és discutible. Tu et quedes a fer companyia a la teva mare. I no facis beneiteries de seguir-me que a casa podria quedar sense homes, i la teva mare, sola. I a la teva mare, sents, l'has de volguer més que res en tot el món perquè per a tu ha estat i és més mare que les altres. Entesos?
 - Sí, pare, però...
 - No t'amoinis. El país va tan malament que no faltaran ocasions per arreglar-lo o desarreglar-lo a canonades..

Som a La Bisbal. A La Bisbal es veu que era obligació concentrar-s'hi quan les coses anaven malament.. S'hi han reunit prop de dos mil

homes amb tota mena d'armes. Hi ha canons i tot. Allò dóna confiança a la gent. No a tots perquè se sent algú que diu:

- Ja els sabrem fer anar?

Se senten molts crits de "Visca la República" rectificats pels de "Visca la República Federal". Arribar dos mil homes de cop a La Bisbal, que en aquest mes d'octubre del 1869 no deu passar els 4.000 habitants era un problema gros, però els federals no deixen d'esser-ne per una qüestió de mal, bon o cap allotjament. D'atra part els bisbalencs al veure tanta gent armada, que mai no l'havien vista, quedaren com uns senyors, que sempre n'han tingut fama, amb aquells visitants especials. Vicens, amb altres, s'allotja al castell. Els confidents han portat la nova que ve tropa de Girona.

- No passaran! - es diu.

I gent dels més diversos oficis en fa, aquella nit, un de nou: fa barricades. El cap federal proclama la República Federal Democràtica enmig dels crits d'entusiasme dels assistents a l'acte. No dorm ningú. Els que no fan barricades, discuteixen plans de batalla al castell. I tampoc dormen els que no fan ni una cosa ni l'altra, esperant. Sembla que un contra-confident fou qui avisà a la tropa de Girona que a La Bisbal hi havia concentració federal. El temps costa de passar. Es vol i es dol.

- Potser no vingui, la tropa - va dir algú al mateix temps que una veu a tot pulmó deia:

- Ja venen! Ja venen!

- A les barricades! - crida el cap federal.

- A La Bisbal! - repetia el comandant de la tropa del darrer d'uns pellers vora el camí de Fonteta-Vulpellac.

I ve la batalla, que dura de mitjant tarda fins que es fa fosc. Canonades, crits, escopetades, les campanes tocant a sometent. La tropa no passa. A més d'impedir-ho les barricades i la gent que hi tirava

del darrera, hi han els que disparen de dalt dels terrats. I la tropa no passa. Els oficials no paren de cridar animant als soldats, però la tropa batalla d'ofici i els federals per convicció. A entrada de fosc el combat es troba en el tercer acte, que és el què val. I la tropa no passa.

- Per què no passen?! - diu el general del darrera els pallers.

- S'hi tornen! - se li respon.

A casa el senyor Pere, una vegada ha marxat Vicens, els ulls miren a terra. I es calla molta estona. Gent que ve de La Bisbal diu que és una vila armada, que pels carrers només es veu gent amb escopetes i que hi ha canons i tot. Que els federals diuen que la tropa no passarà...Les noves arriben a casa el senyor Pere.

- Ja fa tres dies que el pare és fora.

- Mare, perquè ho ha fet això, el pare.

- Perquè t'estima molt, Peret.

- I si li passa quelcom?

- Hi està exposat.

- L'estimes molt al pare, mare?

- Més que tota altra cosa. A n'ell i a tu.

- El pare s'ha allistat perquè jo no ho fes. I el pare no és federal, i jo sí. Si tots dos l'estimem tant al pare, per què el deixem sol en un lloc de perill? Jo no em puc quedar a casa sabent on és ell. I me n'hi vaig, mare!

- Tot sol, no. Jo, ja quan el festejava el vaig seguir en un, de foc. Si hi vas tu i vaig jo, que també sóc federal si tu n'ets!

Estones després una tartana surt de la vila. D'un tros lluny se senten les canonades i les tocades de sometent. La tartana ha de fer una gran volta per a entrar a la vila que fa poc ha proclamat la República.

ca Federal Democràtica.

Vicens treballa a una barricada, al lloc que segurament hagués ocupat Peret, i l'home actua amb tanta afecció com si tingués el fill a prop aplaudint-li cada tret. "Ja n'has tocat un!" fins li sembla sentir que li diu Peret. I pensa, entre dispar i dispar, que potser li agradaria que una bala el toqués una mica perquè així podria dir que el van tocar a n'ell enlloc de tocar-li el fill. En una treva durant la qual la tropa no creia massa els crits que feien els oficials per a fer-la entrar a La Bisbal, és Laura la que té al pensament, la boníssima Laura que no ha deixat mai d'estimar-lo malgrat l'epissodi de la pobra valenciana. Segur que Laura ja s'ho havia pensat de bell antuvi de qui era fill Peret al veure la semblança que tenia amb ell, i mai n'hi havia dit res. Pensant ara amb l'una, adés amb l'altre, ni se n'adona que el tiroteig ha tornat a començar. El treu del capficament una canonada i els crits engrescats dels servidors de la peça al veure que el canó federal ha desmuntat un canó governamental. Vicens torna a tirar, però fora de quan ho fa el canó amb tan soroll que esbandeix tot pensament per fort que sigui, Vicens viu amb el presentiment que té Laura i Peret a prop. De coses que no es poden explicar amb el temps se'n diria parapsicologia, però aquell 6 d'octubre, encara que la parapsicologia existís de segles, ningú en sabia res. Malgrat no saber-ne res de tot això, Vicens té la sensació de la proximitat dels dos familiars i creu amb la parapsicologia. Tant més quan li sembla sentir clariíssimament:

- Vicens, ja som aquí!

I aquella vegada no hi hagué metapsíquica de cap mena ja que, com sabem, Laura i Peret eren de debó vora Vicens.

Quan la tartana sortia de la vila, uns transeunts comentaren:

- Mira, la Laura i el Peret marxen. Segur que van a La Bisbal.

Més tard la vila deia: " Ja m'ho pensava que hi anirien!" I quan la vila sabé que Vicens s'havia allistat enlloc del seu fill, l'apreci per a la gent de cal senyor Pere pujà uns enters.

Vicens ja els va sentir aquells mots de Laura, però ho atribuï a la parapsicologia, a no deixar de pensar fort amb dona i fill fins en uns moments que la República Federal s'ho jugava tot a les barricades de La Bisbal. Però és que aquells mots es repetiren:

- Vicens, ja som aquí!

i era ben bé la veu de Laura. Vicens s'hi pensà una mica a tombar-se devers on venia la veu perquè ell no podia creure que fos Laura la que avisava l'arribada. Però no es pogué estar de tombar el cap...

- Mare de Déu! Què feu aquí?!!

- El teu fill i jo hem decidit venir a fer-te companyia. Esperar-te a casa vora el foc és molt senzill...

- Aneu darrera aquelles cases o em poso dret dalt la barricada!

I mare i fill, somrient, s'arruixen al costat de Vicens.

- Però que no teniu seny? Que no ho veieu que ens poden tocar a tots, que no ho veieu que aquesta gent s'hi fa a canonades...

- Doncs o ens toquen a tots o no toquen a cap....

Som al camp de la tropa. El general no s'ho sap acabar que els soldats no entrin a la vila. Posat a fer mals pensaments arriba a pensar que entre la tropa hi ha més d'un federal i que no es bat com s'hauria de batre. Ve un oficial.

- Mon general, no es pot entrar. Són me^s que nosaltres. I federals.

- Que també hi ha soldats que ho són?
- No ho sé, mon general, però és possible.
- Es que jo d'aquí em canso de donar ordres i es veu que no serveixen per a res! I dius que són més que nosaltres?
- Molts més. Si no fossin molts més l'estona que faria que hauriem entrat a La Bisbal!
- Es clar, a la guerra, per a guanyar, s'ha de ser més que els altres. Ja ho arreglaré jo, això...Alto el foc!
- Alto el foc?
- Sí, alto el foc. A més, es fa fosc i la gent no veu on apunta. Els del davant l'agraïren de no dir aquella ordre del general.

A les barricades.

- Fugeu, fugen...A ells!
- Atureu-vos. No havien de passar i no han passat. Nosaltres ja hem complert. Que ningú es mogui. Alguna en deuen portar de cap...

I la hi portaven, una de cap. Segons confidències, el general se'n tornà a Girona i demanà ajut a Barcelona dient que a La Bisbal hi havia tota la província en armes i que per cada soldat hi havia vint o més civils armats, i que era possible que encara tinguessin reforços dels federals francesos, dels francesos que sempre estan a punt de venir a portar mal-de-caps al país....

- A Barcelona van entendre que a La Bisbal ja hi havien francesos i que la gent armada era tanta que havia voltat la tropa i que el general havi organitzat una retirada heroica per a salvar soldats...I fan un tren especial ple de canons , cavalls i bombes.

Els federals s'assebenten de dues coses: Que la revolta ha fallat gairebé pertot i que ve un tren de Barcelona carregat de canons.

Hi ha reunió. Hi ha discussions. ~~Sí~~ i ~~no~~ van i venen.

- Es que nosaltres hem guanyat! I la tropa ha abandonat davant d'una sola barricada...
- Et descuides dels terrats, que hi havia molta gent i no pas fent d'espectadors.
- Bé, sí, però també únicament els terrats d'una barricada. I les altres i els altres terrats encara s'han d'estrenar.
- Del costat que nosaltres ens feiem forts, ens hi hem fet de franc! No hem vist ni un soldat.
- Que tornin!
- Jo l'aniria a esperar...Es pensarien que som més!
- Nois, s'ha de tenir seny. Hem perdut pertot encara que aquí hagim guanyat. Són uns federelassos, però no ens podem pas batre nosaltres sols contra tota la tropa d'Espanya, perquè ara vindran tots contra nosaltres. Ara la millor cosa que podem fer és fer-la treballar en va i que no trobin a ningú quan arribin els canons de Barcelona. Visca la República Federal, però tothom a casa seva. Es una ordre.

La tropa, carregada de canons, és preparada per un atac a fons. El general troba que n'hi ha masses, de canons, que es faran nosa ells amb ells.

- Val més que en sobrin. L'altra vegada en van faltar - se li contesta. El general fa sortir una avançadeta per a veure com respira l'enemic, i l'avançadeta torna al cap d'una estona.
- Mon general, ens devem haver equivocat de poble. Del que venim no hi ha ningú.
- Es una trampa. Que hi vagi la cavalleria. Avui tenim de tot. La cavalleria va, i ve dient que no ha trobat gert d'armes.
- Segur que veniu de La Bisbal?
- Ens ho pensem. Hem trobat un riu, un pont, un castell, les Voltes.. però cap federal enlloc.
- De totes maneres entrarem a La Bisbal. Ja era hora que poguéssim

entrar en algun lloc sense trets....

Entre els que deixen La Bisbal, hi ha la tartana de cal senyor Pere.

- Peret, els federals només heu guanyat a La Bisbal. A tot arreu han perdut.

- A La Bisbal han guanyat els federals i nosaltres - diu Laura besant la solapa de l'americana de Vicens i la mà de Peret.

Amb trets o sense, amb més federals o menys, una gran lluna s'ho mira tot d'una mica lluny, tranquil·lament, confiada, segura. El cavall trotava alegre, content de tornar a casa i de saber que la tripulació de la tartana també viatjava contenta. De tant en tant, el metall de la ferradura al petar contra una pedra de la despallada grava de la carretera originava un minúscol i rapidíssim llampagueix. Podia ser una mena de focs artificials que el cavall organitzava en honor dels amos de la tartana.

Els concurrents als centres productors de notícies passaren una temporada que si haguéssin cobrat per a saber coses s'haguéssin fet rics.

- Això si no ho arregla en Prim, no ho arreglarà ningú.

El general no el sentí aquest comentari de la vila, però es veu que ho feu tot per a donar la raó al que feu l'anterior preposició, i va anar a cercar un rei a fora. Algú pagà uns trabucaires i el discutit fill de Reus no tingué temps de governar amb el rei Amadeu. I les coses es tornaren a embolicar.

- Això ho ha d'arreglar la República! - digué la vila.

I la República vingué i els que feien prediccions s'agosararen i n'endevinaren més d'una. Era quan encara en algunes fàbriques hi havia lector que llegia pel comú i els tapers tot treballant s'aprenien de memòria les per a ells sublimes parrafades de Castelar. Era l'època

dels oradors-oradors, en la qual un discurs era un discurs. I diputats i ministres si no podien fer res més feien discursos, uns discursos sensacionals, gramaticalment perfectes, ajustats de veu, incabables. A la càmera s'hi lliuraven veritables batalles dialèctiques i era difícil fer callar aquella gent quan començaven un discurs. Segons qui tenia el discurs -la paraula- no se l'interrompia i s'esperava, tan bé deia les coses que deia, que acabés la intervenció. Hi havia oradors que ja actuaven amb els comptes fets i es portaven el discurs après abans de fer-lo. Algun cop, però, era interromput i llavors havia d'improvitzar. Aquí es veien els oradors! Una interrupció impensada podia tirar per terra el més solid argument defensant una determinada posició, però l'orador-orador sortejava les interrupcions i seguia el fil del discurs com si interruptors no hi hagués hagut. S'havia de tenir un bon canyó en aquell temps per a mantenir estones i estones un discurs a tota veu. Eren, aquells oradors, com uns tenors que s'haguéssin de passar una hora cantant partitures de dons de pit. Generalment eren gent de bigoti. Una refilada de bigoti a mig discurs, o en una interrupció dels oponents, hi ajudava molt a parlar bé. S'ho deien tot però sense deixar mai de posar "su señoría" al davant i emprant el lèxic recomanat per la Reial Acadèmia.. A la vila els discursos dels bons oradors tenien un gran nombre d'admiradors.

- A veure, torna a llegir aquest troç...

es demanava moltes vegades al lector comunal. I a la nit al casino si es parlava de política, a un escoltador de fora li semblava, sentint aquella gent, que estava escoltant al propi Castelar, si era de Don Emili que es comentava o es reproduïa la intervenció.

Es discutí la portada del gas. No volia massa innovacions, la vila. L'hi feien una mica de por. Ella, en general, s'hagués volgut fondrejar en temps passats que sempre deien que eren més bons.

- Com el petroli, no hi ha res! Ja veurem qui el posarà, el gas.
- No sigueu així, homes! A fora d'ací ja fa temps que el tenen i la gent s'hi veu.
- Què n'hem de fer de la gent de fora. Nosaltres, som nosaltres.
- No s'hi pot anar contra el progrés. Primer es despotricava contra les màquines...
- Alto, amb les màquines! Que tothom sap que es va fer un campionat entre una màquina de carrar i un carrador i va guanyar el carrador!
- Ja vindran màquines noves que faran la feina de quatre, de carradors. No heu de ser així...S'ha de volguer anar endavant. Què va passar quan es va fer la Cooperativa? Foren quatre gats, ningú la volia i ja veieu ara.
- Això és una altra cosa. A la Cooperativa no hi ha cap màquina.
- Deixem-ho córrer.
- Doncs deixem-ho córrer.

I mentres els tapers anaven aprenent de memòria els discursos dels grans oradors de torn, el temps anava posant anys, amb la vila i els convilatans. Per a la gent jove no acabava mai de passar:

- Encara no som diumenge?

Per a la gent amb barba, panxa i seixantenos al damunt el temps volava, es veu. Perquè:

- Ja tornem a ser a Nadal! - deien.

I el temps, fent el sord a joves i vells va fent el seu camí. L'únic que no atura res perquè no hi ha res que duri tant com el temps. És la única cosa que dura i que durarà sempre. Perxò n'ha vistes tantes, en veurà tantes i potser les vegi totes. I el temps veié la transformació, de discurs a discurs dels seus oradors, de tot un món. I d'una gran part de la vila. L'esperit d'una bona part no es volia deixar transformar. I durà molts anys aquest no volguer deixar-se transformar.

La vila estrena tren. Quan es va demanar a Madrid i es va dir que passaria per la carretera, a Madrid van dir que sí desseguida. Van pensar, segur, que el tren, passant per la carretera faria baixes i cremaria gent, boscos i collites. Ho van endevinar.

El tren ha portat noves activitats a la vila. Va de Palamós a Flassà i hi ha valent que fa tot el viatge. Flassà és parada obligatòria per a tots els trens de via ampla i el tren petit se'n sent molt orgullós d'aquest privilegi. A Flassà s'hi transborda per anar a Barcelona o fins a la ratlla de França. Es el tren dels recaders diaris que porten i duen petits encàrrecs de la capital. Van i venen de Barcelona amb uns mocadors de fer farcells, de tela forta, a quadres, folgats, voluminosos, potents, mocadors de recaders, vaja. A més a més dels paquets i encàrrecs de compromís, els recaders són els que porten les noves de la capital. Si una cosa la diu un recader, ja hi podeu pujar de peus. Són homes de confiança i encara no han perdut mai cap paquet. Surten amb el primer tren i tornen amb el darrer. I cap tren no surt, a la vila, si els recaders no s'han embarcat. Mai cap feu tard. Són uns dormidors extraordinaris, que es desperten a l'hora que volen. Abans d'adormir-se es donen corda a determinades viscères que només tenen els recaders, i es desperten a l'hora precisa. Els maquinistes, de tota manera, per assegurar-se l'entrada dels recaders, deixaven anar, abans d'entrar a la vila, aquell xiulet del tren que despertava a tothom, fos o no fos recader. Els recaders, si hi havia temps, esmorsaven a Flassà. Si anàven justos de temps, en ple tren gros, es treien una fiambrella portadora de menjar de forquilla, un pot amb olives i una botella de cuir plena de vi, i:

-Si són servits. - deien atacant l'esmorsar i provocant les ensalivades dels senyors passatgers.

De primer, la vila s'hi mirava a agafar el tren. Hi ha convilatà que encara no l'ha agafat i que no l'agafarà mai. Hi ha de tot a la vila, ja se sap. Però es va descobrir que el tren era un bon viatjar per anar a Flassà per allò dels transbords, per anar a totes les Festes Majors que tenien estació, i, a n'els boletaires els deixava al Revolts de Torrent on s'hi fan pinetells, "negrillos" i giragoles de bruc.

Els que fan transbord a Flassà inauguren el "cubre-polvo" que algú ha gosat a dir que es va inventar quan vingué el tren petit. Pujar al tren sense "cubre-polvo" és exposar-se a sofrir cremades singulars o a fer vots pel canvi de color de pantalons i americanes, color que podia variar amb les eternes discussion/ de si es deixaven les finestres obertes o tancades. Veure sortir de nits el tren dels Revolts de Torrent, llençant cel amunt milions de guspies, és un espectacle únic. Tots els arbres de cada costat de la via, i els de més lluny segons el vent, restaran sempre més senyalats pel pas del tren. A més del foc viu que deixava anar una xemeneia amb forma de piràmide de cap pervall, hi havia el soroll que feia al seu pas, un soroll que no feia cap més tren del món. Ara, tenia un xiular que tampoc el tenia cap més tren conegut. Quan s'acomiaada xiulant d'una estació, el xiulet el sent, no la que vé, sinó les dues o tres subsegüents. I si fa vent propici a propagar xiulets, ben bé de Palamós a Flassà, no, però frec a frec. De dies, amb el carreter portant el cavalls per la brida, hi havia cavalls que el resistien el pas del tren. Ara, a la nit, no hi havia cavall que ho aguantés. N'havien sentit a dir massa coses del tren. El cavall que passava prop del tren sense provocar bolcs, i de nits, era un cavall per a dormir-hi tranquil. La sort, per cavalls i passatgers era que el tren se sentia xiular de tres hores lluny i hi havia temps de tot

Malgrat aquestes coses, el tren resultà positiu en moltes altres.

Feu molts anys el mercat de La Bisbal, i un tren carregat de suro feia amb un viatge la feina d'una caravana de carros, i a més de deixar boletaires a peu de clapada i portar i tornar gent per la Festa de Palamós, era un bon tren per anar a veure parents a La Pera..

Els trens de Festa Major eren liberalíssims en qüestió d'horaris. Tornaven acabat el darrer ball, acabés a l'hora que acabés.

Amb el temps el feren arribar fins a Girona, i llavors la gent el feia servir per anar-s'hi a visitar. Alguns metges, quan el malalt se li queixava que patia molt,

- Senyor -li deia-, si heu fet el viatge des de Palamós amb el tren no deveu estar tan malalt com dieu!

Els que s'anaven a fer visitar, la duració del viatge els permetia explicar-se els mals que tenien, explicació a la que estan molt afectats la majoria de malalts. Dóna la impressió sentit-los contar les malalties, els seus orígens i el seu desenvolupament, que parlant-ne se senten menys malalts, o que, defensant l'ofici de malalt, en volen estar més que els demés companys de visita. El viatge complet de Palamós a Girona donava per a tot. Si els viatgers eren desconeguts, es feien amics, i se sap de moltes parelles que sortiren sense compromís de les estacions d'origen, i que a l'arribar a Pedret ja parlaven d'on es trobarien el diumenge vinent.

La gent, per instint, no té mai gaire ganes de pagar on sigui. I al tren en viatges curts no pagava tothom sempre. Quan venia el revisor, doncs la gent partidaria de no pagar, baixaven del tren en marxa i ja estava.

El tren, avui, és la més moderna manera de viatjar. És un tren petit i econòmicament dèbil i la via no pot passar per camí propi. Se li ha deixat una bona part d'un quint de carretera, i carros i tartanes li han de cedir el pas, i ai d'ells si no ho fan. En cas d'accident, i

cas d'accident vol dir que el tren envestia qualsevol cosa que s'hagués posat al davant, el tren no perdé mai cap plet. La via era per a ell i no se'n podia moure. Fins ara els accidents els ha fet sense sortir de la via. Les vegades que n'ha sortit, l'accidentat ha estat ell.

El regnat del tren troba ja més de 5.000 habitants a la vila. Les fàbriques ja no són les de temps endarera, sobretot les grans. Han vingut màquines, i els taps segueixen sortint. Els tapers-tapers, però, estigueren una llarga temporada sense saludar pels carrers als fabricants que tenien màquines instal·lades.. Encara hi ha tapers que fan taps a mà. Són els que no es volen donar. I els que fan de debó la vida del taper clàssic són els cap-i-puntaires els quals treballen quan volen i, si tenen visita poden treballar sense deixar la conversa.. Les fàbriques grans obren i tanquen a les mateixes hores. Un com regula entrades i sortides, i ja hi ha poca gent que vagi a tant per mil. Hi ha un jornal establert segons categories, i un encarregat vetlla perquè tothom es defensi el jornal i no deixa cantar ni fer discursos durant les hores de treball. Malgrat la nova manera de treballar la vila segueix portant al moll de l'os el tarannà de sempre. Segueix essent festamajonera i carnavalesca i segueix baixant sempre que pot vora mar. Els dilluns hi baixen els botiguers, i els que ho poden fer el dia que volen. Ja no hi ha lectures a les fàbriques, i ara els tapers només poden llegir els discursos dels oradors de torn els dissabtes a la barberia. Algun barber, vetllant per l'afecció dels convilatans per l'oratoria, algun dissabte de ple fa llegir el diari per un aprenent. Encara se senten cants a les tavernes que són els llocs on s'ha cantat sempre. I es canten les cançons de sempre. Els cantaires actuen ~~seriosíssims~~, erts, mirant-se ells amb ells. N'hi ha un que crida més que els altres que s'erigeix, per crits, amb el ~~di~~rector.

- Poc ho heu fet bé, això. Tornem-hi!

I s'hi torna. I la cançó, si no la fa parar el director per una qüestió artística, no la fa parar res per important que sigui. Les seves cançons -a la taverna canten les seves encara que algú formi part de la massa coral de la vila i en sàpiga d'altres-, tenen lletres a to amb les coses que es pintaven a les parets dels casinos, amb els quadres que reproduïen el bust més aviat ple de la senyora República, i amb les escenes que es veuen en els vanos amb barnilles de fusta...

Hermosa y bella aldeana
de la gentil pradera,
sonrie placentera
de gracias mil y mil.
Corriendo alegre y pura
con tus risas galanas,
las flores tus hermanas,
que bello es el abril,
abril!...

Flor bella encantadora
del valle perfumado,
mil veces deseado
tu aroma celestial...

Junto a tu seno,
el mio sentia
y entonces veia,
ay, lo que es amar!...

Cuando bailo con un pollo.
Ay, ay, ay!
Yo no se lo que me da,
que quisiera estar bailando,
bailando,
sin descansar.
Por Dios, mamita,
quiero bailar,
con un pollito,
con un pollito
may regular...
I si bailando,
me pide un sí,
diré piando,
pio pio pi...

Conchita hermosa,
yo a ti te quiero,
yo por ti muero,
muero de amar.
Soy infeliz,
por estar a tu lado,
ay que padece,

mi fiel corazón,
si corazón...

Hi havia tavernes amb cantadors especialitzats amb la "Conchita hermosa", i altres els tenien abonats al "~~Ven~~ chinita mia" o al "Pio, pio, pí!". Es rar que a les tavernes se sentin solistes. Els cantadors volen colla, companyonia, com la vila. Devegades, si el taverner volia fer el segon, sortia, excepcionalment, un duo, i entrava en joc "La conquista de Madrid", amb el: "Sangre, guerra
mi alma africana
reclama ya..."

Quan s'acostava Carnaval, els cantadors de taverna deixaven el repertori de sempre, i es podia sentir:

...Quin temor et fa això, noia,
sinó pot ser res de mal...
Mira no em toquis,
mira que crido,
que cridaré.
Ja pots cridar que tan me fa!...

Ja ho veus com jo t'ho deia,
que a la fi, que a la fi
m'estimaries.
Que ditxós, que ditxós seran els dies,
que ens podrem veure casats.
Ja ho saps!

I mentrestant, el país es fa a base de discursos i de gent que els escolta. Quan els discursos s'escolten i es creuen, una part del país va bé. Quan els discursos s'escolten i no es creuen el país va malament..Sempre depen, és clar, de qui els fa els discursos. Sovint els fa gent que no els ha de fer, i com que ara en pot fer tothom i de la manera que vol, devegades els escoltadors es desorienten davant dos discursos oposats i no saben quin discurs creure. I ve que es fan coses que a cap discurs s'han dit que es fessin. Als casin~~os~~ de la vila hi arriben tots els discursos, i tots es discuteixen. S'hi discuteix com es portava la guerra de Cuba, la vinguda de l'electricitat, les intervencions dels diputats al Congrés parlant dels taps, des del

comte de Casal a Salvador Albert passant per Vallès i Ribot.

- I sempre veieu els taps seguits de la paraula crisi^s. Ja fa més de vint anys que en Sunyer i Capdevila en parlava al Congrés de la crisi^s dels taps.

- Iles que venen! Les cerveses, en lloc de taps, les taparan amb discs.

- Doncs ara és temps de que tornin a actuar, i fort, els diputats. I han de dir al Congrés que la cervesa portarà vuit vegades menys de suro que fins ara.

- No és pas això sol que hauran de dir els diputats. A l'Amèrica capolen el suro, en fan una mena de cigrons, els couen al forn i en fan planxes per a posar el vi en fresc. I si l'Amèrica vol beure el vi fresc ens deixarà sense suro.

- Calla, no has pas d'anar a Amèrica. A França, com que el suro gruixut comença a escassejar, ja fan taps de suro prim enganxat. No tindrem ni suro gruixut ni suro prim. Mira, el progrés on ens portarà!

- Els diputats! Els diputats. Els amos han de tenir el mateix interès que nosaltres. Si convé que els donguin una prima als diputats perquè al Congrés no parlin de res més que de la crisi^s dels taps i de la indústria...

S'han discutit molts discursos al casino fins que es torna a trobar un senyor Pere apte per a la novel·lació. Era ja un taper amb gallons quan el van posar a la fàbrica. El virus del suro se'n va apoderar a cap edat i no vivia per a res més. Trobà que a l'escola li volien fer aprendre coses que cap relació tenien amb les suraires, i no les aprengué.

- Pare, que té què veure l'any que vingué a Espanya el moro Musa amb el suro?

- Peret, a estudi s'ha d'aprendre tot el que ensenyen. La cosa ideal

seria que a casa nostra hi hagués una escola que ensenyés què és un vena-sec, quants taps de cada classe dóna un quintà de segona flaca de l'Almudaina i les qualitats d'una xeixa o d'un cap de mirall, però no hi és. Fa anys a Sant Feliu hi havia un Gremi que donava diplomes amb el títol de taper. Es fixaven normes, els aprenents n'havien de fer durant quatre anys, els practicants n'havien de practicar dos, i després es passava a oficial i a mestre. Però el progrés va arraconar el Gremi. Mira, surt aviat d'estudi, i tot el procés del suro, de comprar-lo a convertir-lo en taps i a fer pila, d'aquests, la podràs aprendre a casa. I Peret l'aprengué, el procés. I, capficat amb ell, ni festejà. Es tancà a la fàbrica i d'allà no el feia sortir res. La vila deia que era un home de suro.

I arribà un dia que el pare li digué:

- Noi, i si et casassis? Ara, de casa, ja ho saps tot. I més que fer feina tu n'has de fer fer als altres. I casat faràs més respecte.
- Ah, bé, em casaré.
- Que ja en tens alguna d'ullada?
- Fer anar una fàbrica i ullar dones...una cosa o l'altra aniria malament.
- Jo ho dic perquè si no en tens cap d'ullada hi ha la Margarida, de la Selva, que em penso que ben portada hauria de fer una bona casada. Fa goig, és senzilla, i pels antecedents quetinc és allò que se'n diu un bon partit.
- Si a tu et va bé, tu mateix...
- Veuràs, ets tu que t'hi has de casar. No puc pas entaular negociacions sense que tu hi hagis parlat almenys alguna vegada amb Margarida.
- Jo, pare, amb coses de dones...no he tingut temps. Ja t'ho he dit, o elles o la fàbrica.
- La setmana que ve anirem a casa seva...anirem a veure si tenen suro

per a fer bordeleses...

- Ha de ser un suro de 22 linies que et dongui uns taps que no passin de sis pessetes.

- Tu, aquesta vegada t'has de mirar la noia, no el suro. Ens convidaran a dinar. Sempre ho fan. I tu llavors comences a parlar del temps amb Margarida.

- Per a casar-se s'ha de parlar del temps, pare?

- Es un dir, home. Parla-li del què vulguis. La qüestió és entaular conversa.

- Jo hi patiré en aquest dinar, ja ho veig. Potser que hi anéssis tu sol i ho deixéssis tot arreglat.

- Home!

Amb por i tot Peret es casà. I la vila veié amb bons ulls a Margarida, la seva muller. S'instal·laren a la casa pairal, i Peret, bo i casat, feia la major part de vida a la fàbrica. El matrimoni li originà, a mida que durava, un notable sota-barba i una abundosa corba de la felicitat a la panxa. S'anava convertint amb el senyor Pere de torn. Aquesta conversió veié dies de prosperitat alta -cinc quarts- i dies de prosperitat baixa -tres jornals-. A fora han sortit noms nous amb idees noves. Bufen vents socialistes. Les consignes, però, de la unió de tots els treballadors per acabar amb la misèria, que no hi ha dubte existia a molts llocs quan neixeren les consignes, arribaren ací durant l'època d'or de l'imperi taper. I és clar, quines consignes havien de seguir una gent que cantava sovint - ací no era veritat el "qui canta la gana espanta"-, que ho feia perquè estava contenta i vivia en general bé amb la tranquil·litat que donava poder seguir festes i festetes amb un "Amadeu" a l'armilla per a fer-se dir un gairebé perpetu: "sí, senyor"? Quan l'època d'or minvà, les corrents de fora bo i haver arribat en retràs i en un temps d'esplendor nacional, ja trobaren adeptes. Els convilatans es donaren compte que per a comprar

un quilo de pa que valia 40 cèntims, un de bacallà sis rals, un de patates 15 cèntims, i que el vi passava la cota dels 30 cèntims, guanyaven pocs diners, i provaren les vagues per a guanyar-ne més. Fou durant aquestes vagues que Peret, com que no podia treballar, començà a anar al casino. I s'hi trobà bé. Es convertí al cap de poc en un indispensable jugador de tresillo, i un bon fumador de fulla. I aquesta esdevingué la seva feina dels havent-sopats. També es parlava de tot al casino que concurría Peret, però les intervencions d'ell portaven sempre les converses a les coses del suro, de la feina, del primmirats que eren segons quins clients amb les classes, que la gent no rendia com temps endarrera, i que a les sales de les triadores s'hi havien de posar, els dilluns i els endemà de festa, dos encarregats perquè allò era un xerrar etern. I era un xerrar etern perquè feia poc que la vila tenia sales de cinema de debó. Temps endarrera es feia el cinema a l'aire lliure, dins de barraques i tot s'acabava amb arribades de tren, passejades al Bois de Bologne i entrades i sortides a les mines d'Anglaterra. Ara es pot anar al cinema còmodament, s'hi passen pel·lícules d'amor i qualsevol no les comenta aquestes pel·lícules encara que es triïn taps.

En Peret, ja el senyor Pere, comença a fer alguna sortida a visitar la clientela de fora. De la darrera en torna una mica nerviós. Es flai-raven aconteixements bèl·lics a tota Europa. Peret venia de l'estranger i durant uns dies era l'únic que tenia la paraula al casino. Ell deia que es temia la cosa pitjor, i ningú no el contradia. I el seu prestigi cresqué quan pel juny del 14, Princip, al servei a "La Má Negra" disparà amb punteria singular contra l'hereu d'Austria-Hongria, l'arxiduc Francesc-Ferran, originant el primer conflicte armat de proporcions enormes. Una després de l'altra les nacions s'anaren declarant la guerra, millor dit, els que se la declararen foren els governs com si no tinguessin res més a fer i, pel mes d'agost els canons de tot

el continent es canonejaven sorollosament. I no per ganes de fer soroll sinó per a matar a tots els que es trobéssin a l'altre costat de canó. Els taps, que fins llavors s'havien espantat moltes vegades, l'espantada d'ara no l'havien vista mai.. Els que la volien, la guerra, ja la tenien. Ja estaven descansats. La vila, com moltes, en sofri les conseqüències de la guerra sense tenir-hi art ni part. Els alemanys no compren taps. Estan per a fer municions. Els francesos tampoc. Tenen els alemanys a casa i els deixen sense existències a les caves. Qualsevol compra taps per a tapar ampelles i que els alemanys els hi destapin!

A la vila, de la mateixa manera que un temps hi haguéren Maura-Sí i Maura-No, ara hi han francòfils i germanòfils. Els que tenien clients a França ~~haleien~~ les accions alemanyes perquè disminuïen els compradors francesos, i els partidaris del Kaiser volien que els alemanys fessin via de guanyar la guerra per a renovar les expedicions tant a França com a Alemanya. I la guerra dura. I els taps no surten. I si no surten, no cal fer-ne. I venen els temuts tres jornals. I amb allò no hi ha diputats que hi valguin. Algú, com a solució extrema, fa valguer els focs. Però, una vegada se n'ha calat un ja no es pot repetir massa. La vila, que sempre havia fet bona cara, la va fent dolenta a ulls vistos.. Els alemanys s'envalentonen i ho envenen tot. Enfonsen barcos portin la bandera que portin. Fins s'atreveixen amb vaixells americans. I la vila té un pressentiment.

- Això si no ho arreglen els americans no ho arreglarà ningú.
- Ja seria hora que fessin una guerra fora de casa sesa seva. Fins ara només l'han feta contra nosaltres, a Cuba, que érem valents però pocs...
- Si no s'afanyen potser ja no en quedarà cap dels que ara es fan la guerra...

Els americans no s'acaben de decidir. A la vila només treballa la

meitat de la gent. A les gabelles, on abans es portaven els comptes de memòria, ja que la gent solia pagar els dissabtes, ara ja es porten llibretes perquè la gent no sap quan podrà pagar. Als casinos dels pobres, s'hi va a seure. I prou. Pels calaixos dels establiments dona la impressió que la gent es porti la beguda...

- A on anirem a parar!

- Ho hem dit tantes vegades...

- A les xàvegues han dit que ja no volen més gent.

- Diuen que a la Brigada aplacen...Ja hi ha més d'un centenar d'apuntats.

- I què en farem de tanta Brigada?

- Hi ha el projecte d'arreglar tots els carrers, i es parla de fer una carretera nova a la platja...

- Jo aquesta setmana ja he dit a la de casa que anés a la Cuina Econòmica...Sí, què vols fer!

Sí, la Brigada investí una carretera a la platja, que no en tenia. No n'anava sobrada la vila de camins a les platges. Els camins que hi ha són els que són, i s'han fet comptant amb els cops de coll dels animals que tiren els carros del rodal. A mar, com que s'hi va molt a peu, els ~~xxx~~ camins que hi menen són per això: per anar-hi a peu. Com que els propietaris de tartanes estaven bé a les altures obtingueren que s'adecentessin els camins que van a determinades platges. En queda un, però, de camí, que no hi ha tartana que s'hi vegi en cor. És el que va a una platja en la que no hi ha més de mitja dotzena de cases, i les autoritats, durant anys, consideraren que per a mitja dotzenes de cases ja estava bé el camí que hi havia! L'Ajuntament deia, amb molt ben dir, que ell aquell camí ja li havia trobat i que si algun carro s'hi atrevís la responsabilitat seria del carro. Però ara les coses han variat. Hi ha una guerra pel mig, els taps no surten i la gent no treballa. I la Brigada dels 123 fa la carretera nova.

- Jo no sé per qui l'han feta aquesta carretera. Qui hi ha de passar?
- Mira, els que no tinguin pressa i vulguin baixar a mar a peu pla.
- Què diu?...Calleu...En Marquès que ve de Barcelona i diu que els americans han entrat a la guerra!

En Marquès deia la veritat. Els americans havien desembarcat a França. Era la fi del calvari. Els americans estrenaren guerra fora de casa seva i, si per a treure a canonades els alemanys d'un poble o de dos, el poble o tots dos havien d'anar a terra, hi anaven. Eren pobles de casa dels altres. Amb això podien estar tranquils que quan tornarien als Estats Units trobarien l'Estatua de la Llibertat i la Casa Blanca com si guerra no hagués passat. El món, i la vila amb el món, va respirar. Amb sospirs, dejunis, fent carreteres i miracles, i focs, s'ha arribat al final de la guerra. Els que havien venut taps a Alemanya hagués valgut més que no ho haguéssin fet o que no haguéssin cobrat ja un marc or va arribar a valguer mil milions de marcs en paper. A Alemanya, la gent que cobrava cada més, passà a cobrar cada setmana després i dos cops al dia més tard. Ací hi hagué algú que deia que la gent hi empaperava habitacions amb aquells marcs especials...

A poc a poc les coses es van posant a tot. Els alemanys han perdut i han de pagar. La guerra ha passat, però el món amb aquells quatre anys és un altre món, és un món que ha passat quatre anys tirant i sentint canonades. Es tota a fer vi malgrat les canonades, s'ha d'ampol·lejar i, com sempre els taps es fan indispensables i comencen a demostrar que són immortals, com l'Arc de Berà, el Golf de Roses o l'Aigua de Caldes. Passaran guerres, modes, cançons, governs, potències de l'ànima, dictadures, però els taps, no.

Tingueren noves ocasions d'espantar-se, els taps, però ells ja sabien que eren immortals. A Amèrica han declarat la Llei Seca.

- I és clar, si han declarat la Llei Seca no beuran i si no beuen no

compraran taps.

- Que sempre hagin de rebre els taps! Com si fessim taps alemanys.
- Ara, veus, ara sí que han de sortir els diputats. Que vagin a Madrid i exigeixen la trencada de relacions amb els ianquis.
- Aquestes coses les porten els presidents republicans. Fins que vinguin els demòcrates no es tornarà a beure als Estats Units...

Ente tant, les coses fetes amb suro han fet un gran salt. La maquinaria, aquella maquinaria que originà aquells debats anys endarrera fan, a més de taps, discs, llana, paper, salva-vides, boies, barrets, sabates...i ara es fa suro aglomerat, negre i blanc amb una inacabable varietat de coses. Els aglomerats s'envien a tot arreu i estem en l'època de les bòbiles. Treballar a la bòbila, però, és un mal treballar. Que lluny és aquell temps que es podia treballar a la fresca, cantant i, si es volia, amb coll i punys planxats! Perquè els americans i els anglesos puguin tenir neveres i estar calents a casa, els bobilaires s'hi juguen la pell. No s'ha trobat encara l'eliminació de la pols negra i els que van negres de fora i de dins són la gent que manipulen amb el suro negre. Van impregnats de la fortor del suro cremat i la seva presència es descobreix en tavernes i cafès molt abans d'entrarhi. Porten uns mocadors de roba fosca, especial, per a dissimular la sortida de pols al mocar-se...Perquè anglesos i americans puguin posar la llet en fresc, les cases veïnes de les bòbiles no poden tenir roba estesa al sol, o si la hi tenen han de renunciar a que sigui blanca quan l'entren. Però no hi ha altre remei. Mai ha estat una cosa agradable treballar, llevat de quan es feien taps a mà. I els bobilaires per a procurar comoditats a anglesos i americans es van tornant cada dia més negres. I això que els americans no els poden veure massa als negres. Si sabessin que són els negres d'ací els que els hi procuren comoditats!

A les bòbiles, vora els forns hi ha uns termòmetres indicadors de la temperatura i uns rellotges per a saber el temps que el suro ha de passar als forns. Si n'hi passa massa, es crema i surten planxes de pols que bufant ~~se~~ s'esmicolen. Si n'hi passa ~~poc~~, el suro surt cru i no s'enganxa. Hi ha bobilaires tan bons, però, com sempre bons han estat tots els treballadors de la vila, que:

- Què saben els termòmetres! - diuen.

Ells saben quan el suro està cuit, al punt, amb un cop de nas. Quan flairen i diuen: "Ara" és que el suro està llest. Amb els termòmetres fallà alguna fornada. Amb els cops de nas dels bobilaires-bobilaires, no en fallà mai cap.

La vila juga a futbol. La vila és pacífica de mena, hi ha pocs cridaners i es coneixen tots. Amb el futbol, però, els cridaners en potència han sortit a la superfície. Són els que no han pogut cridar mai a casa per mor de la dona, els que no han pogut cridar contra el govern, i els manillaires que volen demostrar que criden en algun lloc més que demanant canvis de coll. Tots aquests cridadors amb el futbol s'han destapat. I fort. Hi ha, com en tot, cridadors de diverses marques. Hi ha el contundent què se sent de lluny. Si el partit ha començat, els que surten de casa seva per anar al camp ja diuen:

- Mira, Tal ja és al camp.

Hi ha el cridador normal, que és com si cridés de segon i quan crida massa gent no se'l sent, i el petit cridador que si no crida quan no ho fa ningú passa desapercebut. Entre el públic hi ha altres elements distingits. No criden però són més perillosos que els cridaners. Segueixen físicament les intervencions dels jugadors i fan anar el cap i els peus en totes direccions. Generalment hi ha un espai buit al seu voltant. La gent els coneix i sempre deixa ~~un espai~~ ^{els} per a evitar lesions.

Els convilatans, doncs, que tenien bones mans pels taps, ara tenen bons peus per^a la pilota. I guanyen a les ciutats. I les ciutats no se'n saben avenir, i hi ha renyines, i les ciutats van a comprar taps en aquells llocs on els equips de futbol que hi ha no les guanyen. Sovint els àrbitres, que són uns senyors que ningú sap perquè se'n fan tinguent en compte els mal-de-caps que porta l'ofici, van a favor de les ciutats, i la vila s'enfada. Quan això s'esdevé, és quan entren en joc els cridadors del poble. Els cridadors número u ho diuen tot contra el director de la contesa, contra els jugadors forasters, els acompanyants d'aquests i contra els mateixos convilatans que no criden com ho fan ells. Hi ha un àrbitre principal que ha de dirigir el joc amb un reglament a la mà, i dos àrbitres segons que corren a cada costat del camp i que cada vegada que intervenen provoquen conflictes. Aquests tres ciutadans devegades es posen cotó a les orelles per a no sentir les àries dedicades a llurs famílies. En el joc de futbol hi ha una jugada clau: el penal. El penal és com, futbolísticament, un acomiadament de pis, una codemna a mort o el càstig d'un adulteri. Es un roc a la faixa que porten sempre els àrbitres que van a favor de les ciutats quan les ciutats perden. Els crits quan té lloc una xiulada de penal fora de la llei se senten dels pobles veïns.

- A la vila han pitat un penal ! - diuen.

Les ciutats sovint han comprat penals als àrbitres. Aquests, que saben el què els hi va, se'ls fan pagar. Quan els àrbitres arriben a un lloc i demanen com està de guàrdia-civil, és que arriben pensant que poden xiular un penal. Algun cop els penals han sortit cars als àrbitres ja que si al camp hi ha guàrdia-civil que fa temps que és al poble i és afèccionada al futbol, si ha d'entrar al camp a protegir a l'àrbitre, espera que el comandant dongui les ordres ben donades i si convé se les fa repetir perquè no hi hagi mals-entesos.

Ací, com a molts llocs, s'ha estat molt temps sense poder cridar contra coses que ho requerien i per això es cridava contra la única autoritat que no era penat: l'autoritat arbitral. Potser si s'hagués pogut cridar contra segons qui, els àrbitres no n'haurien sentit tants, de crits. Els dies de penal sonat són dies de rogall pels cridaners de la vila. Si es sopa amb cara llarga i el cridador no diu res per a no delatar el rogall, les senyores solen dir:

- Vaja, ja hi deu haver hagut penal...

Malgrat els avenços que es fan amb els articles produïts pel suro, els sindicats, la carretera nova a la platja de les sis barraques, les escoles noves i que s'havia passat de set lectors de diari a bastants més, malgrat la disminució de tartanes amb molles de ballesta i de la substitució de moltes carretes per camions Berliet, malgrat haver-hi metges de fora, la vila va pel món amb un notable percentatge d'atavisme curander. El curander era un subjecte molt ben vist i bona part de la vila, per una cosa o per l'altra s'hi havia deixat tocar. I ara som en el temps de les tocases de trigèmin, del bolet i de la "Jalea Real". Les farmàcies estan que trinen ja que la venda de medicaments baixà molt. Els farmacèutics es queixaren als metges i la ciència llençà un atac frontal contra el doctor Asuero que fou el qui donà fama a un nervi que feia segles que existia i del qual la gent no n'havia sentit a dir mai res. El doctor, que era del Nord i tossut, primer no deia res, i quan els periodistes li recordaven el mal que en deien els metges ell contestava donant el nom i adreça dels malalts guarits amb les tocases del ja famós nervi. Les bases fortes que resolien les excitacions trigeminals eren els baldaments, els mals d'esquena, l'espaimament i un mal especial que se'n deia tenir els nervis encamallats. A la vila no se sap que hi tingués massa clients el doctor Asuero, però hi tenia defensors, i fins sembla que hi va haver convilatà que se'l

tocà ell mateix el trigèmin amb resultats positius. Quan es tenen ganes de guarir-se i segons quins mals es tenen...A la costa hi havia una casa que tenia aigua de mina i es deia que era una aigua que obra-va meravelles damunt els fetges apedregats. Un que patia d'aquest mal es va dirigir a la casa de l'aigua de mina sol·licitant la famosa aigua. L'amo, que era un ciutadà de bons sentiments li va dir que ja podia anar a cercar la que volgués d'aigua.

- Mireu, és la d'aquella aixeta. Vos mateix, empleneu mentres vaig a preprar verd per a les vaques...

A l'entrada hi ha dues aixetes. L'una és la de la famosa aigua de la mina. L'altra, és la de l'aigua de la vila la qual, segons el visitant, era l'aigua que li havia deixat el fetge en mal estat. I l'home empena un càntir de l'aixeta que troba primer. La de l'aigua de la vila. Cada tres dies va a emplenar el càntir i de la mateixa aixeta. I es troba cada dia més bé. Quan troba l'amo de l'aigua pel carrer l'abraça emocionat.

- Doncs, mireu, anem junts a casa. I ja podeu venir sempre que vulgueu. Arriben a casa. L'home que havia patit del fetge fa la mateixa operació de cada tres dies.

- Ep, que avui us equivoqueu d'aixeta! - li fa l'amo.

- Què? Si fa tres mesos que agafo l'aigua de la mateixa...

El bolet, que se'l podia criar qualsevol ja va gaudir de més predicament tant a la vila com a fora. Hi cregué i el prengué molta gent que qui sap quines coses tenien que el bolet les guarís. Quan un malalt anava per malament no mancava mai algú que es presentés a casa de l'enlilitat i,

- No li heu donat el bolet?

I contava casos en què el bolet havia fet miracles. La família acabava

fent prendre el bolet al malalt. I si les coses anaven malament,

- Ni el bolet hi ha pogut fer res...- es deia.

Ara hi ha una nova meravella en circulació: la "Jalea Real". La Jalea ja envestia coses de mal envestir pels medicaments oficials. Anys endarrera, no massa, contra la falta de memòria es recomanava menjar molta poma, llengues de gat o cues de pansa. Ara la "Jalea Real" fa el treball d'aquells tres elements. A més del refrescament de la memòria, que encara ningú sap perquè se'n té, amb la "Jalea Real" hi havia gent que jurava on fos que s'hi havia rejuenit, alçat pitreres, millorat la veu i fet més bona caligrafia...

Es en aquest temps que el senyor Pere repren els seus viatges a l'exterior. Els països que han fet la guerra han disminuït notablement de població, però a cadascun s'ha fet un monument al soldat desconegut i, entre tots han fet una Societat de Nacions que ho ha d'arreglar tot. Els paletes, que treballen extraordinari en temps de terratrèmols i guerres tenen feina assegurada per a molt temps. Les canonades havien treballat, sense saber-ho, per a la construcció la qual temps endarrera anava flaca de feina.

- La guerra ens ha desfet molts pobles, però mira, almenys ara els paletes treballen...- deien els pobles desfets.

Les vinyes tornen a tenir la consideració de sempre, i el vi torna a demanar taps. Era doncs l'època de tornar a veure els grans compradors de fora. Trobem un senyor Pere encamallat entre la segona i tercera edat, embigotat, amb pap, ventrut,

- Aquest no ha deixat de fer tots els repassos, es veu...! -havia de dir la gent al veure'l passar.

A pesar d'aquesta exclamació, el senyor Pere era molt ben vist a la vila. Era considerat un gran taper i, com a tal, després del matrimoni fou un bon casiner, tresillaire, discutidor. Però tot el que tenia

de sociable al casino i d'agosarat amb les coses de la indústria, ho tenia d'apocat, socialment, quan era fora de la vila. I sobretot a les nits. Ell, a les nits i fora de la vila, no era res, les passava espantat i tant depressa que podia.

Les seves visites a fora eren visites programades per endavant. Sempre a les mateixes cases i sempre amb la mateixa duració. Si al marxar deia: " Fins el dia 20", el dia 20 tornava a ser a casa.

- Demà arriba el senyor Pere. - deien els veïns que sabien el dia que havia marxat, amb barret, bastó i un maletí rodó i allargassat protegit per una funda groga de la qual en sobressortien, vermelles, les seves inicials brodades per la propia senyora Margarida.

- Així em tindràs a prop - li deia al marxar.

I el senyor Pere amb aquell maletí pr a tenir la senyora Margarida a prop hi menjava i hi dormia.

En un dels viatges de feia temps, el senyor Pere s'arribà a Grècia. Hi havia un grec que havia comprat taps i deia que no els podia pagar, i l'anà a veure.

- He acabat els diners, senyor! - li anava repetint el grec morós.

- Bé, i dels taps què en vafer?

- Me'ls vaig revendre i el comprador mai m'ha pagat. I en tenia ganes de pagar. Em va dir que si volia em pagaria amb la seva dona, ja veu.

- I vostè va cobrar?

- I amb què l'hagués pagat, a vostè? Amb la dona d'aquell mal pagador? Però miri, ja no em recordo els taps què valien...

- Jo, sí.

-...però li donaré una moneda d'or autèntica del mateix Felip de Macedònia. I no li dono una moneda, li dono l'afecte que li ha portat tota la meua dinastia, d'avis a néts i això, senyor, val més que tots els diners del món...

El senyor Pere, com que no podia cobrar de cap més manera, cobrà amb aquell tetradracma, i, el tenir-lo, fou l'esca del pecat de l'afecció secreta que l'efigie en or de Felip de Macedònia li encomanà de posseir altres monedes a la qual cosa dedicà tot el temps que pogué i una notable col·lecció de diners. N'anava a cercar pertot on sabia que n'hi havien i de tant en tant es deixava caure a la Plaça Reial a Barcelona d'on mai en tornava de buit. Devegades la senyora Margarida que no creia en monedes de guardar es dolia pels diners que les mateixes devien costar al seu mèrit.

- Això, amb el temps, valdrà una fortuna! - li responia el col·leccionista.

L'havia vista molt poca gent aquella col·lecció. Ell només l'ensenyava per les festes senyalades i encara a forasters de compromís. La col·lecció ja començava a fer goig: unces catalanes, monedes de reis esperucats i de nas llarg, com algunes de Carles III, de Ferran VI, amb cara infantil, del rei Josep Napoleó que ací en fou poc temps però volgué deixar constància efectiva-metàl·lica del seu pas pel país potser pensant amb els col·leccionistes d'anys a venir, dues de Carles IV, una amb el posat ferreny del dia que degué prohibir les curses de bous, i l'altra amb posat acoquinat del dia que va cedir tots els seus drets davant l'altre Napoleó, el de Santa Elena, de Felip V, que sempre volia ser francès i que en aquella moneda ja n'hi tenia el gest, monedes romanes, de poc valor quan sortiren al mercat però que a n'ell li havien costat a preu de plus valua...De totes, però en destacava el tetradracma de Felip de Macedònia al qual degueren emmedallar abans que el gran arquer grec Aster d'Anfilopis el fes borni d'una sageta massa ben llençada. Felip, encara que donà molt mèrit a l'arquer que li disparà de molt lluny, quan agafà Metona el feu assegetar a fi d'evitar que en una altra ocasió l'arquer, que no errava tret, li clogués l'únic ull que li restava...A mida que la col·lecció creixia el se-

nyor Pere se n'enamorava més. Hi ha gent que s'enamora de dones, de l'alpinisme o dels cavalls de carrera, ell s'enamorà de la seva col·lecció de monedes, de la col·lecció i del suro, és clar.

- Tornaré el dia vint, sents? - Havia dit el senyor Pere.

- Farem arròs com sempre que arribes, que a fora no te'n fan mai...

La volta solia ser sempre la mateixa: França, Suïssa, Alemanya i devegades Anglaterra. El senyor Pere tenia un francès d'anar de viatge però es feia entendre de tothom. A més, ell deia que els números eren iguals en tots els idiomes. Aquella vegada feu només França i Alemanya. Fondes de segona i als pobles, prop dels centres vineters, allunyats de les grans ciutats. Ell sabia els dies que estaria fora i els diners que gastaria. Ni un dia més ni un duro menys. Les ciutats les passava sempre de llarg. Ell era com era i les ciutats, sobretot a la nit, no s'havien fet per a ell. Amb això era diferent d'altres fabricants que segons deien sortien tant per a les nits de les ciutats com per a les visites a la clientela. Devegades li passava pel cap que Margarida portava unes camises de dormir que es podien aguantar dretes, que semblaven fetes de roba de vela de barco, i que potser no seria una cosa tan mal feta veure un dia de quina manera portaven les camises les dones de les ciutats, però el pensament passava depressa. Oimés que ell havia fet anar la fàbrica endavant amb les camises que portava Margarida i a les quals ja s'hi havia acostumat encara que, la veritat, semblaven camises de força... No, que hi vagi qui vulgui a veure'n d'altres, de camises, es deia el senyor Pere consultant un horari de trens per agafar el precís per arribar a l'hora justa al nou centre vinater. Després de la visita, a la fonda a posar en solfa el recorregut del dia, i a dormir que l'endemà hi havia trens que sortien molt aviat. Ha fet Alemanya. Els alemanys són seriosos, van a les entrevistes a l'hora convinguda, diuen sí o no i aviat llestos.

Som a Burdeus on el senyor Pere hi té un gran client. Li diuen que Monsieur le Directeur havia hagut de sortir urgentment per una qüestió familiar i que havia deixat dir que es trobarien a París, a l'Hotel Ritz i que tenia molt interès en veure'l. Allò modificaria l'horari de la seva ruta i les despeses de viatge, però Monsieur le Directeur era el millor client de tap gros de la casa. Sí, s'havia d'anar a París, però ell, a París, hi anava en acte de servei...

Els aires de França, tenen, per les gents que no són franceses, unes influències especials. El senyor Pere no trobava més explicació que aquesta al fet que durant el viatge cap a la capital, les camises reforçades de Margarida no se li movien del cap. Per a veure si es distreia comprà una revista, la primera que li vingué als dits de les que venia un ciutadà intentant fer una mica de negoci aprofitant uns minuts de parada que el tren feia a Poitiers on aquell dia s'aturà a recollir un ministre al que s'havia escapat el tren anterior. Un capellà, company de viatge del senyor Pere, es persignà quan aquest anava a obrir la revista. Ell ja l'observà aquella persignació però pensà que els capellans francesos una de les coses que podien fer a-nant de viatge era persignar-se les vegades que els plagués. Li ho semblà, o ho arribà a dir "Cochons!", el capellà entre dents? El senyor Pere obrí la revista i encanyonà mirant-se de cua d'ull al representant de la cleràcia. A la primera plana hi havia una senyora amb una camisa com les que deuen portar les de les ciutats, a la nit. Amb les camises de Margarida se'n podrien fer ben bé tres com la que portava la dona de la revista. El senyor Pere girà ràpidament altres planes per a veure si se l'havia mirat malament aquella primera. Les camises, en les altres planes, havien desaparegut... El senyor Pere, enrogit, obrí la finestra, i:

- Cochons! - exclamà al temps que hi llençava la revista.

Les havia vistes d'escallimpada aquelles dones sense roba, però li fe-

ren companyia fins que arribà a Paris malgrat encendre i llençar des fàries i intentar concentrar la seva atenció mirant el paisatge. Arribà a Paris literalment espantat.

Monsieur le Directeur li feu una gran rebuda, i una gran comanda. La desviació de ruta amb l'alteració nerviosa de la fugissera contemplació de senyores franceses a pit descobert, valgué la pena. A més de la gran rebuda, i la gran comanda, Monsieur le Directeur li feu un gran sopar.

- No faltaria més, Monsieur Pierre! A casa pago jo. I ara el portaré a veure una mica el Paris de nit...

El senyor Pere anava a protestar. Quelcom li ho impedí de fer-ho. Aquest quelcom li ordenà que la cosa gentil era passar davant de Monsieur le Directeur com un home de món, de món de nit.

-,.,.que ja el deu conèixer potser més que jo!

- Psé...

- Aquests fabricantots!

Arriben a una boîte on s'hi llegia amb llums que mai no estaven quiets: "L'Etoile".

- No, vostè primer...Ja la deu conèixer, no? Hi ve sovint, Monsieur Pierre?

- Psé...de tant en tant...

- Així segur que hi deu tenir amistats.

Brigitte tenia pocs anys quan fou recollida per tante Jeanette. La guerra l'havia deixada sola i la tante Jeanette l'acolli. Malament, però l'acolli. I malament, no perquè tingués mal cor perquè totés les franceses i francesos de la primera guerra en tenien de bon cor, sinó perquè la tante Jeanette era una tante independent. Temps endarrera, sense deixar de tenir bon cor, s'havia guanyat la vida feta de la vida, i quan comença a criar arruges la vida no donà. Ara vivia com podia

venent coses pel carrer. Venia de tot: flors, encenedors, tabac, plomes estilogràfiques, postals atrevides, recomanacions especials... Seria un problema la neboda Brigitte, un veritable problema. Qui sap què en pensava ella de la tante Jeanette... S'hi haurà d'acostumar si es vol quedar a Paris, pensa la tante Jeanette.

Brigitte havia nascut a les terres altes, i ja de nena era esplendorosa de no dir. Arribà a Paris amb dues cues, una capça de menjar que li havia preparat la muller del Prefecte, i tota ulls de tan mirar.

- Paris, filla meva, és tot això que has vist vinguent a casa, però també és això que veus ara. Fins avui jo tota sola m'anava arreglant, però ara serem dues a taula, quan siguem a taula!

- No t'amoinis, tante, t'ajudaré a treballar.

- Malheureuse...

I al dir això Jeanette pensava amb la seva jornada laboral que començava quan la majoria de la gent se n'anava a dormir. El seu centre de comerç era un barri dels que han fet tan famós Paris com el Museu del Louvre, l'arc de l'Estrella o Notre Dame, a les portes de teatres i establiments de relacions públiques nocturnes. Però "qui sap!" pensà tante Jeanette, potser farà camí aquesta noia amb el temps. Ella sense deixar de tenir un bon cor tenia la seva moral amb segons quines coses. I una nit carregà a la noia amb un gran ram de flors, i la portà als seus dominis. Fou un èxit. No restà cap flor per a vendre. La figura tendra de Brigitte caigué bé a bastants transitadors amb llum artificial que es convertiren en clients ràpids de la noia. Algun li havia dit:

- Té, maca, i veste'n a dormir.

"Negoci" pensà la tante Jeanette. I repetí la carregada de flors una i altra vegada fent anar la noia a llocs distints perquè no fossin

sempre els mateixos que li diguéssin al comprar-li flors que se n'anés a dormir.

I així passà temps. Tante i neboda el passaren d'aquella manera. Altres els passaren pintant el "Moulin", llegint Stendhal, ballant el xarleston o tirant-se al Sena. Es passa de moltes maneres el temps, a Paris.

Brigitte ja no era la nena de quan arribà. La seva apuntada esplendorositat era ja agressiva malgrat que li hagués fugit aquell color de galtes del principi. Ara és ufanosa, però amb una pell esblanqueïda com ~~de~~ la de tots aquells a qui no toca el sol, una pell com la dels vigilants de nits o com la dels músics de cabaret... Ara ja els transistadors la miraven més a ella que a les flors que portava. La tante se n'anava adonant del canvi d'actitud de les gents de nit envers la neboda de les Terres Altes. I, sense deixar de tenir bon cor "Negoci" va a tornar a pensar la tante Jeanette.

- Es clar, tu vols anar mudada...

- No.

- Que jo em passi la vida, la que em resta, venent flors i coses, mira, però tu, amb tota una vida per dendavant...

- Si no sé fer res més.

- El que tu fas ara s'ha de fer o de molt jove, o de molt vella. Les mitges edats són males edats. Ara estàs al punt perquè els homes et mirin.

- Oh, ja ho fan

- Doncs un dia en trobaràs un que et mirarà més que els altres i ja estàs col·locada.

- A on?

- Pots tenir un pis per a tu tota sola, no un tota-una-nau com tenim nosaltres... Un pis amb cortines i cambres de bany, alfombres...

-- I jo, què hauré de fer?

- Brigitte, tots els principis són dolents, ja se sap. I en aquest món no hi ha res que s'obtingui sense sacrificis, que tampoc és tan gros el que hauràs de fer. Jo ja hi he passat per això i desgraciadament sense compensació perquè vaig anar massa depressa i amb algú que ho prometia tot i no tenia res. Pensa bé amb el que et diré... Amb joves i mitges edats, res. De mitges edats en amunt és negoci segur. Quan un d'aquests troba una noia com tu s'hi sol tornar boig i no té no a l'hora de demanar...

Dia darrera dia la tante Jeanette seguia el seu pla d'atac.

- Veus, pots tenir un abric de pells ~~dom~~ aquest! - deia al veure passar alguna nocturnitat abillada amb cues de preu.-- I el carrer és una mala cosa per a fer-hi carrera. Jo sé on posar-te perquè la carrera no falli... Tu no et posis nerviosa i riu. Un vellot, si una noia li sap riure bé, és una mina. No veuen riure mai les dones que tenen a casa de fa anys... I tu, quan el tinguis enriolat, demana, demana molt. Pensa que et podria passar el mateix que t'haurà de passar si tot va bé, sense haver demanat res. Pensa que...

I es veu que aquelles lliçons per aconseguir vestits, joies, pis i abrics de cues de preu van fer efecte a la fi perquè una nit mudà la noia a tot mudar i la portà a la Boite de l'Etoile. La darrera recomanació fou:

- I, sobretot somriu, somriu sempre... No et fiis d'aquest posat tibet de la campagne.

Per què el senyor Pere, per a quedar bé davant el seu acompanyant va alçar la mà a l'entrar a l'Etoile en direcció on es trobava Brigitte? Coses que passen.. Ell feu el gest a les noies en general, i té, una, Brigitte, li respon alçant igualment la mà.

"Ara pla", pensa el senyor Pere. "Ja el té. L'home ideal" pensa Jeanette que mirava en el moment de passar per davant la porta.

- Monsieur Pierre, per mi no faci compliment s. Ja ens veurem un altre dia. Ara, no m'apugi el preu de les bordeleses! - li diu Monsieur le Directeur amb un amical cop damunt l'espatlla.

El primer pensament del senyor Pere, després de "Ara pla" fou "I ara què faig, jo? I aquesta noia ve..." Brigitte es va acostant al seu saludador amb el millor dels seus somriures. Conflicte.

- On anem, cheri?

* Encanyonada de part del senyor Pere. "He anat massa depressa. Si hagués anat sol ja seria fora...Es a dir, si hagués anat sol ja no hagués entrat..."

- On vols anar?

- Mira, allà hi ha una taula.

Hi ha una possible solució si ne es tracta de res més que d'asseure's a una taula.

- Els senyors què volen beure?

El senyor Pere diu a l'atzar el nom d'un vi, dels molts que coneixia per haver-hi marcat taps. Era una marca del seu gran client, Monsieur le Directeur. Aquest, que es mirava la parella de cua d'ull, quan veu venir el maitre amb una ampolla seva, envia un gest de cordialitat al senyor Pere per la seva delicadesa.

-Tens bon paladar, chéri...

- Que no n'havies begut mai, d'aquest?

- Ni d'aquest ni dels altres.

- Què beus, dom s, licor? Vols un licor?

- No, no, tampoc bec licor.

- Ja ho entenc. La teva feina és fer beure als altres...Llavors què li hauries demanat al maitre?

- Oh, mira, si tu no ho haguéssis fet, jo li hauria dit al maitre: "Tu mateix..."A tu és la primera vegada que et veig i no conec els teus gustos.

- Jo també és la primera vegada que et veig.

- Que hi vens molt sovint, ací?

- Uí!

- Jo hi sóc nova.

- Que no beus més?

- Beure és el de menys, ací.

El conflicte es va acostant al senyor Pere.

- O potser tu només hi vens a beure a l'Etoile?

- Hi ha dies de tot. Hi ha dies que dic té, abans d'anar a dormir entraré a fer una copa. I altres dies faig...doncs faig alguna cosa més que una copa.

- Dues?

- Això mateix. Dues.

- I res més?

- Va com va...

- Bé, ja has fet dues copes. I ara què?

- Avui...avui precisament és dels dies que havia entrat per a fer un parell de copes i anar-me'n al llit.

- Amb qui?

- A tothom preguntes aquestes coses?

- Oh, no! Es que una està una mica cansada de fer sempre el mateix acabament...

El senyor Pere està confós. Brigitte ha après les lliçons de la tante Jeanette, però a l'hora del debut la noia és un manoll de nervis. El senyor Pere, si no fos perquè té Monsieur le Directeur a prop voltat de rosses, ja se n'hauria anat. Però que en pensaria el seu client si el veiés marxar sol? Segur que li causaria una pobra impressió, i potser les comandes en patirien. Els clients són molt susceptibles i devegades es perden sense saber per què. No, no, ell l'acabaria com fos aquella anada a l'Etoile per tal de què el negoci no en patís.

- Fumes?

- No.

- I doncs què dimoni fas si no beus ni fumes?

- Devegades hi ha clients simpàtics que em treuen a donar una volta...

El senyor Pere pensa que si és qüestió d'anar a donar una volta la cosa se li posa bastant bé davant Monsieur le Directeur ja que pot deixar la boîte del braç de la noia.

- Jo hi havia pensat en sortir una mica. Avui m'hi ofego ací, hi tinc més calor que els altres dies...I fa bona nit, veus, per a passejar una estona...Et deixen sortir, no?

- Sí, amb el beure es paga la sortida amb senyora.

Em costarà cara, pensa el senyor Pere, aquesta ampolla, però serà la meva de sortida.

- Doncs si vols, sortim una mica.

Mentre Brigitte es posa de sortir, el senyor Pere crida al maitre i es torna una mica vermell al veure què costa una sortida amb senyora d'aquella boîte..A l'anar-se'n dona una ullada a Monsieur le Directeur el qual amb els dits li fa un senyal que el senyor Pere tradueix: "Carai, Monsieur Pierre, que bé heu pescat!". La tante Jeanette, d'un tros lluny veu sortir la parella. Per a mudar Brigitte s'hi jugà el calaix de molts rams de flors i de postals en off-side, i pensa que va camí de la recuperació...

- Cap on anem?

- Amunt, avall...m'és igual. M'agrada caminar. Jo sóc nada al camp a les terres de Normandia. I em dic Brigitte.

- Bon nom, bon nom. Jo em dic Pere. I com has vingut a Paris?

- La guerra. Una bomba esclatà damunt de casa mentre jo era al bosc. Quan hi vaig tornar només hi havia fum i runes i llàgrimes dels veïns. Teniem una tia a Paris a la qual feia anys que no havíem vist. Va sortir del poble per anar a una casa de modes. Ella ho va dir, saps...Em va acollir. Tant com vaig ésser una criatura tot

va anar bé. L'ajudava a vendre flors davant les boites i dels teatres. Mai m'hagués pensat que a Paris la gent anés al llit tan tard..

- Una criatura...però si encara n'ets una.

- La tia diu que no, i que la vida és cara.

- I ja no vens flors?

- Ara...ara si tot s'acaba anant a passejar...

"Si tot s'acaba anant a passejar", pensa el senyor Pere, "la cosa quedaria bé del tot. Ens passegem i al cap d'una bona passejada ens diem bona nit, la noia torna a la boite i si encara hi ha Monsieur le Directeur, tot queda bé. I jo a França hi vinc a vendre taps i no a tenir complicacions amb faldilles. Per més maca que sigui aquesta, ja en tinc una a casa jo, de dona, i encara que em porti camises d'hivern tot l'any..."

- A mi m'agrada molt passejar. L'aire de les boites al final em dóna mal estar. No sé com hi podeu passar tantes hores...Jo hi vaig moltes vegades per qüestió de negoci. Aquell senyor que ha entrat amb mi és el millor client que tinc.

- Tothom hi va darrera el client. Qui d'una manera qui de l'altra.

- Tu, tan ben plantada, ens deus tenir una pila, no?

El senyor Pere es va emplenant de nervis, i el nerviosisme es traspassa a Brigitte. Davant d'aquella galanteria, la noia pensa: "Ara es deu anar acostant allò que la tante Jeanette diu que no és tan fort com diuen, però jo, jo estic espantada..."

- Pse. Es va fent. Ets casat?

- Sí, però ja fa temps.

- Perquè ho dius això de fa temps?

- Per...per res. Perquè una cosa són els primers mesos, els primers anys...

- Allò de les llunes de mel, vaja.

- Just.

- I vosaltres voleu que les llunes de mel no s'acabin. I podeu triar llunes pertot on aneu. I n'has passades moltes de llunes fora de casa?

- No! Sí...vull dir que devegades et penses trobar una lluna i...que aquestes coses et posen de mala lluna, vet-ho-ací. I jo només n'he passada una de debó.

- Jo no n'he passada cap.

- Es clar, les vostres en lloc de ser de mel són llunes de quota. Cobreu per a fer-les fer...

- Però no podem triar. I hem de fer bona cara, segons la tante Jeanette a sigui qui sigui, i hem de fer més bona cara quant més entrat en anys sigui el que ens pagui la lluna. Vosaltres sí que podeu escollir. Aquesta m'agrada?, doncs aquesta.

- A tu et deuen triar moltes vegades, no?

- Psé...

Unes passes en silenci. El senyor Pere té el pensament lluny, molt lluny, a la vila. Es l'hora que ell al anar-se'n a dormir vinguent de fer el tresillo del casino troba ja a Margarida que dorm amb aquelles camises púdiques, protectores, blindades...Brigitte li ha endevinat el pensament.

- Amb què penses? Amb qui?

- Ui, qui sap on tenia el pensament. Molt lluny d'ací.

- Pensaves amb la senyora?

- Doncs...sí. Ara deu dormir, com sempre a n'aquestes hores.

- Es guapa?

- El seu goig feia quan la vaig conèixer. Sí, feia molt goig. Era molt ben quillada. Ara, que sempre ha portat unes camises!

Brigitte riu per primera vegada.

- Sí, són camises que sembla que s'ha d'obrir amb clau!

- Ella dormint i tu fent el trapella.

- El trapella, el trapella...Passejar m'ha agradat sempre. Ara, que aquesta passejada m'ha costat un ull de la cara. Les coses on si-
guin.

- Oh, no has pas pagat la passejada i prou...

El conflicte anava i venia. I en els dos camps.

- Es que avui és dels dies que només tinc ganes de passejar-me.

- A mi em passa la mateixa cosa...

La passejada feia estona que durava. El senyor Pere li contà coses de la vila, el negoci dels taps, els cuinats de Margarida...Brigitte al seu torn, parlà de quan anava a estudi, que era als afores d'on ella vivia i per anar-hi havia de passar per un corriol prop d'on les vaques pasturaven, i que un dia una vaca la feu córrer la mar...

La noia pensà que ja tenia a la fi poques coses a contar llevat de dir com es deia el taverner i l'agutzil del qual es deia que de nits anava a fer companyia a la dona del farmacèutic Monsieur Jean, la qual tenia molta por quan el farmacèutic la deixava sola a casa...

La petita història del seu petit poble, podria aguantar la cosa unes estones més i prou. I si aquell home no era més que un passejador aquella nit la tenia salvada..però i l'endemà, i l'altre...

Per la seva part el senyor Pere de passejar ja en tenia ben bé prou. Ell mai ho havia estat passejador, i si ho havia dit unes estones abans havia estat per a dir, i estava pensant que d'un moment a l'altre es podria plantejar el problema de: Bé, chéri, ja t'has passejat prou...Què fem?

I tal com ho pensava fou la pregunta que feu la noia.

- Doncs, mira, allà hi ha un banc. I si seiéssim una estona?

- Ah, doncs, seiem.

Asseguda i silenci. Ell pensa que si fos sol es treuria les sabates. Si amb altres coses no gosava pujar cap escaló, amb això se sentí agosarat, i:

- Et faria res que em treïés les sabates?

-- Jo també estava pensant en treure'm les meves. Aquestes sabates que portem són fetes per a treure-nos-les aviat. No hi ha qui l'aguantí una caminada pel carrer amb aquests talons.

- Ja veus si se n'hi pot estar de bé a Paris a la nit, asseguts en un banc amb les sabates tretes!

Amb tot, allò havia de tenir un acabament. No es podien pas passar la vida asseguts, descalços, en aquell banc. El senyor Pere en aquells moments pensa que si ha d'anar per ell en aquell banc hi pot passar tres dies, i que ja seria la noia qui se'n cansés primer. Ara ja feia temps que eren fora de la Boite i si ell no hi tornava havent-ne sortit amb la noia quedava com un senyor. La que tenia problema gros era Brigitte. S'havia de decidir entre seguir el programa de la tante Jeanette del qual, el començament almenys li feia una por que mai s'ho hagués pensat, o fer una escena de plors al seu company de banc i dir-li quina era la seva por. Això potser li solucionaria la nit, però i la demà i les altres... La tante Jeanette deia que la causa de la seva por era injustificada. Era una cosa, deia, com purgar-se per primer cop, o com començar a fumar... però Brigitte no ho veia pas així i ja veu que els plors sortiran a escena d'un moment a l'altre. El senyor Pere, per a fer quelcom, xiula. Brigitte li agafa una mà entre les seves.

- Chéri, ets bo...

- Psé...

- Però si no ets tu serà un altre. Un que no podrà passar la nit caminant i assegut en un banc, sense sabates...

- Un altre? Però que no n'hi ha d'altres tots els dies?

Brigitte es mira el senyor Pere, amb llàgrimes cara avall.

- Avui debutava chéri.

- No!

- Sí, chéri. La setmana passada encara venia flors pel carrer.

- Filla, m'has tret un pes del damunt perquè jo, ara que no em sent ningú, no sabia pas com acabar-la aquesta passejada!

- Així allò de les anades a la boite...

- Mai vaig fer altra cosa que passar-hi per davant...Així allò de la clientela...

- Tu havies de ser el meu primer client. Segur que no t'he fet el pes.

- No, sí, sí... si entre mi anava pensant, mira, si ha de ser que sigui amb aquesta que m'agrada molt...

I el senyor Pere, de cop, sent que el món que s'havia forjat al voltant de Brigitte, li dón una volta de noranta graus, que són les perilloses.

- Però, criatura, i ara què faràs, demà, demà-passat...I si en comptes d'haver-te fet senyals jo, amb panxa i sota-barba i d'haver-te'ls fet espantat, te'ls hagués fet algú d'aquells que no tenen aturador?

- Jo pensava, arribat el moment, plorar, aclucar-me d'ulls...jo què se
I ara el senyor Pere es dóna compte que el conflicte gros comença. Primer pensa per què dimoni hi havia entrat ell a n'aquella boite i per què dimoni n'havia sortit com n'havia sortit. La primera cosa que es pensava que podia passar ja li trobava de mal passar, però de molt més mal passar era la que temia que se li presentaria. La primera, al cap i a la fi si s'hagués presentat, ell, més bé o més malament ja sabia com anava. Ara, la segona...Podia dir: "Noia, m'has agradat molt i m'ha agradat molt sortir a passejar amb tu. Un altre dia hi tornarem. Bona nit, i cadascú a casa seva" Per què ~~la~~ ^{ella} passà de llarg aquesta solució? No ho sabia, però ^{ella} hi passà. Era la més senzilla, però per ell no era la bona. Tenia, agafant-li les mans i sanglotant, una noia

a la qual només feia mitja hora que la coneixia, que oficialment havia de fer amb ell les primeres armes d'una carrera que la feien moltes sense que la guerra les hagués deixades sense pares, ni tenien ties a Paris, ni venien flors pels carrers, a la qual no es veia en cor de dir-li bona nit i deixar-la en aquell banc. Però què n'havia de fer ell d'aquella noia? Portar-la a casa? A la família ja algú hi portà ~~xig~~ un mig familiar, però era una criatura de mesos. Què li diria Margarida si ell hi portés Brigitte a casa, com si fos una minyona francesa...? Segur que no se'l creuria. I la sogra, la sogra que era la sogra més vella de la província i que a les velleses li donava per a ficar el nas petot arreu, què no diria la sogra si ell al tornar de viatge entrés una minyona francesa a casa? Les minyones, que les dones les volen triar sempre al seu gust.

- Brigitte, m'has ben fotut..Perquè jo estic pensant com ho hem d'arreglar això, i hi vaig donant voltes i més voltes, i veig que és qüestió d'un cop de coll.

- Així...

- No és el que et penses, dè cop de coll que vull fer...I em va ballant pel cap...

El senyor Pere, mentalment ja l'ha fet el cop de coll. No sap com sortirà, però ja l'ha fet. Sap que l'ha de fer ara mateix ja que si deixa passar dies, Brigitte ja haurà començat la carrera programada per la tante Jeanette. Que a n'ell què l'importa? No la pot contestar aquesta pregunta. Ha decidit fer un cop de coll i no admet que se n'hi faci cap.

- Brigitte, què t'hi lliga amb la tante Jeanette...?

- És la tante...Diu que la vida és cara i que ara és el moment...

- Posa't les sabates!

- T'has decidit, doncs...
- Pósa't les sabates! Què hi deixes, a Paris?
- A Paris...doncs jo em pensava, fins ara, que avui acabaria deixant-hi alguna cosa.
- Pósa't les sabates!
- On em portes? A la Police?
- No, a l'hotel. Al meu hotel.
- Si que t'hi has hagut de pensar, chéri...I ara ve allò del meu sacrifici.
- Deixa't de sacrificis, Brigitte. Et porto a l'Hotel, a dormir. I també ~~hó~~ dormiré jo...Vull dir que farem dormides independents, cadascun farà la seva sol, m'entens?
- Chéri, però...
- Vens o no vens? Afanya-t'hi prquè potser aquest moment que estic passant no sé si el passaré mai més...
- Sí, que vinc, però tu també t'has de posar les sabates.
- Tens raó. Quan m'embalo em solc descuidar de coses...Taxi! I pel camí parlarem.

La parlada fou, o tornar a la boîte, o seguir al senyor Pere. Brigitte s'hi pensa poc. A la boîte, sí, era una bona boîte i a Paris, però ~~x~~ la boîte anava lligada amb aquella por que ella aquella nit ja havia començat a passar malgrat que la tante Jeanette en tingués una altra opinió d'aquella por i que manifestés que era una por exagerada que no n'hi havia per a tant, però a Brigitte li originava unes impetuoses ganes de plorar. Era una por com la que sentia de nits les vegades que es trobava sola a casa quan encara era a les Terres Altes, una por d'infant, de coses que no sap què són...I seguir al senyor Pere, potser aquella por ~~v~~ndria d'una altra manera i seria de més bon passar...

El senyor Pere, quan fa vida normal, sol passar abans d'adormir-se, revista a les coses del dia. Si n'ha fetes de malament mira de trobar la manera de rectificar-les. Aquesta nit, ell ja pensa que no és una nit normal, li costa ordenar pensaments. Pel magí se n'hi filtren ^{ve} dos que destorben les seves habituals composicions de lloc: "Quines camises deu portar Brigitte?. I la tens a dues portes a la dreta" Aquests dos pensaments, punsuyns, sornaguers, li planegen pel cervell com dos petits avions, ara un, adès l'altre i amb un soroll que no deixa de sentir-lo a despit d'alçar-se el llençol orelles amunt. Són tan intensos aquests sorolls i és tan seguit l'avis sobre les camises de Brigitte i de l'aprop que són, que el senyor Pere no pot lligar caps. Encen la llum, s'aixeca del llit i es disposa a prendre decisions. Es veu a la llum de l'armari de l'habitació, i s'hi atura al davant. Es veu amb més ventre que mai, amb uns calçotets llargs amb genolleres pronunciadíssimes, i amb mitja calva descoberta. El del mirall és el senyor Pere de veritat. El que s'hi mira, en aquell moment qui sap qui és. Brigitte no ha tingut temps de veure'l sense barrret, i se'l posa, i veu que la figura del mirall no ha guanyat pas massa. Dubta, i comença a donar voltes per l'habitació, i els dos invisibles avions els van seguit i a l'aterrar i aixecar-se de cap endins no deixen de repetir i cada vegada més fort: "Quines camises porta Brigitte?. I la tens a dues portes a la dreta" Va devers la porta, torna a recular, i es torna a mirar a l'espill. "Semblo Napoleó" pensa, "amb aquests calçotets llargs". No sap què fer...sortir, restar...I els avions: " I la tens dues portes a la dreta!"

- Maleïda dreta! - exclama. I es torna a mirar a l'armari-mirall...

- Peret...!- es renya ell mateix, i, després de donar un gran cop de peu a terra es torna a ficar llit endins. El barrret li fa nosa. Se'l treu llençant-lo furiosament contra l'armari de llum. I lluita estones i estones, d'una manera heroica fins i tot, contra les dues in-

vitacions aeronàutiques. Dues i més vegades s'alça i es torna a ajeure. Ja no es tracta tant d'anar o no a veure les camises de Brigitte com de centrar-se per a resoldre com col·locarà la noia...Clareja quan ha trobat la solució. Quan n'està segur, fa una gran llangota als dos avions i,

- Cochons! - els hi dispara.

Som a la vila. Un dels avantatges de les novel·les és aquesta facilitat d'anar ràpidament d'un lloc a l'altre per lluny que sigui.

- Altra vegada a Barcelona?

- Són les monedes, dona. Vaig al darrera d'unes que un dia o altre cauran...I no hi has d'anar depressa comprant. Has de fer una mica el desmenjat sinó te'n penedeixes d'haver comprat barroer. Tornaré aquesta nit, com sempre.

Així que és al tren, el senyor Pere es posa un discret clavell al trau.

Sí, a Brigitte l'havia instal·lada en un pis relativament modest de la Plaça Reial. Ell no volia coses. Ara a Barcelona ja s'hi trobava sovint gent de la vila - algú ja només es volia fer visitar per metges barcelonins, i es feien autocars per anar a veure "El Desfile del Amor"- i tenir a Brigitte segons a quin lloc podia portar complicacions. A la Plaça Reial quan hi anava el senyor Pere eren els dies on s'h'o concentraven filatèlics i numismàtics i enmig les concentracions ell podia passar desapercebut i, si ensopagava amb algun convilatà anant o vinguent del pis sempre tenia l'excusa de les monedes.

Fa relativament poc que Brigitte viu a la Plaça, i sempre que hi arriba el senyor Pere li fa unes rebudes radiants. Les visites, però, són pura i simplement visites. Ell va a veure la noia com podia anar a veure a les cosines del carrer Aribau on hi parlava del temps, i

sempre hi queia algun obsequi pels menuts de la casa. Ell tenia una noia en un pis de la Plaça Reial. Que tot no passava de mitja dotzena de petons a la francesa? Ningú n'havia de fer res. Algun dia s'emportava quatre dolços i feien la berenada al pis. Per a ell tot això tenia una mena d'encís i ja en tenia prou. La noia no, al cap d'uns dies de veure el comportament del senyor Pere, volia correspondre a l'acte d'haver-la lliurada de la por de la boïte, i es feia creus que el seu chéri no passés d'aquelles berenades.

- Brigitte, dona, que podria ser el teu pare! - li va dir un dia el senyor Pere davant d'una demostració d'afecte una mica picat.

La noia se'n sentí una mica ofesa, la veritat sigui dita, de com s'agafava els seus afalacs el seu chéri. Ella havia fet tots els possibles perquè fos el seu chéri de debó i, sabent-li molt greu, es limità a la petita demostració dels petons a la francesa, que no fan mal. I pensa que a n'aquell país nou, potser els homes d'edat posaven pisos a les noies per anar-hi a berenar de tant en tant, almenys ho feia el seu chéri que era el que valia. Devegades Brigitte somiquejava pensant que si bé el senyor Pere l'havia alliberada de les pors de la boïte, ara li tocava fer vida de canari. També hi ha pensat amb això el senyor Pere i creu que no és massa normal que la noia es passi la vida al pis de la Plaça Reial perquè ell hi pugui cada quinzena a fer-li quatre petons a la francesa i a berenar-hi d'una plata de lioneses. Al començament els dolços la tenien boja a Brigitte perquè a casa la tante Jeanette eren un misteri, però la il·lusió per les lioneses també té un limit. I un dia:

- Es clar que has de sortir, dona. Què hi fas tot el dia tancada al pis. Ja feia dies que t'ho volia dir...

- No et sabrà greu?

- A mi? No.

- Tan poc se te'n dona, de mi?

- Brigitte, dona, no siguis parisenca...perdona, no volia dir això. Però no em fa res que surtis.

- Jo voldria sortir amb tu.

- Un dia sortirem.

- Una nit.

- Brigitte!

- La teva muller, què en pensa d'aquestes vingudes a Barcelona?

- Les monedes...

‡ Les monedes, les monedes...I si es pensés una altra cosa i fos veritat...doncs ja s'ho hauria pensat.

Ella encara insistia de tant en tant, però el senyor Pere no baixava de cavall, a despit que li agradava aquell interès que ella tenia per a pagar el que ella creia era un deute que tenia envers ell.

- Brigitte, que fins ara tot ha anat admirablement bé. I té, avui et porto aquesta moneda. Te'n pots fer fer una medalla.

- Oh, chéri!

I es passava una tarda més.

- Pere, aquesta vegada et seguiré. Ho aprofitaré per anar a veure la tia Claudia i, a la nit, m'has de portar al teatre.

- Com vulguis, Margarida. Tu te'n vas a casa la tia Claudia i jo ja et vindré a cercar a l'hora de sopar.

- M'agradaria veure com ho fas això de comprar i canviar monedes.

- No! Això sí que no, Margarida...Es un discutir etern, un estriculleig que no t'ho creuries...regatejar pel·l preu, contràversies per la procedència de la peça, raons per la seva autenticitat...devegades fin i tot hi ha baralles...Ui, no, no, Margarida...

- Si és així...però sembla que hi hagi secrets amb les coses de les monedes.

Aquella tarda és de mal passar al pis de la Plaça Reial.

- Ni petons, ja...?

- Brigitte, ja t'he dit que he vingut amb Margarida que hi sent molt de nas.

- Ai ditxosa Margarida! M'agradaria veure-la per a saber què et dóna perquè facis tan poc cas de mi.

- Pobra Margarida...En el seu temps ja feia la seva planta...ja t'ho vaig dir.

- Oh, Mon Dieu feia, feia...I ara, quina planta fa?!

- Brigitte, que hi ha coses que no hi has de pensar..Has de fer com jo.

- Chéri, està bé que tu pensis com penses i que no puguis pensar segons què, però jo, jo ho puc pensar tot...

- Bé, pens'hi quan jo no hi sigui...Què has fet aquests dies?

- Doncs mira, he sortit amb les amigues. Fan de model. I són molt alegres. M'han dit que si volia jo també en podria fer de model.

- Oh, ja modelaries bé, ja....però no m'agradaria massa que et veiés la gent en públic.

- A mi m'agradaria, doncs. Així quan algú em demanés què feia podria dir que feia de model, que ara, si m'ho demanen no sé què dir. Què tinc de dir si m'ho demanen?

- No ho sé...ja n'anirem parlant.

- Sí, ara tens la teva Margarida que t'espera i tens pressa!

- Es que aquesta Margarida és la meva dona, Brigitte!

- I jo què sóc?

- Criatura, sembla que tinguis punxes avui...

- Veste'n, Pere, veste'n, no pateixis més. També me'n tinc d'anar jo, avui.

Aquell dia l'acomiadament fou fluix, fluixet...

- On vols anar a sopar, Margarida?

- Ah, jo m'hagués quedat a casa la tia Claudia.

- La tia Claudia és molt bona dona, però no calla mai. I sempre vol que li portem novetats de la vila, i ja n'hi pots dir que sempre acaba igual: I què més?

- Doncs, mira, escull tu que hi vens tantes vegades a Barcelona.

- Fa una bona nit. Anirem a sopar a baix al Port, i soparem de peix. Un dia és un dia.

- Mira, quin floret de noies...Hi deus venir sovint que hi hagi tantes noies.

- Jo, Margarida, al restaurant hi vaig a menjar, no a veure noies.

- Aquestes noies no paren de riure. Dòtxosa joventut. Riuen més que mengen.

El senyor Pere mira a la taula de les noies que riuen i envermelleix fins a les orelles. Enmig les rialleres hi ha Brigitte, més ufanosa que mai, i molt més maca que les altres. La noia ja ha vist l'entrada del senyor Pere i Margarida. A n'aquesta l'ha repassada de dalt a baix i no se sap acabar que el senyor Pere no vegi segons quines diferències. I en resta ben ressentida. El senyor Pere sopa amb el nas arran de plat. Margarida que era de les que quan pensava una cosa l'havia de dir, fa:

- Ja és bo, aquest peix, però no cal que mengis així...! A casa també te'n faig de peix com aquest.

- Eh?

- Res. Menja, menja. Tot ho trobeu més bo fora de casa....Em penso que aquella taula de noies es riuen de nosaltres.

- Que riguin. Jo sopo, ara.

- A vila no em veiem de noies com aquestes. I n'hi ha una de molt bon

mirar, aquella morena...I deu tenir diners o algú que n'hi dóna...porta una medalla!

- Sopa, Margarida, dona, sopa...

El senyor Pere de tant que no volia mirar la taula de Brigitte semblava que sopava amb el nas. Margarida no treu la vista de la noia de la medalla. Aquella medalla...Mai havia pensat malament del seu marit en qüestió de faldilles, sobretot perquè la jubilació en determinades activitats sinó estava al caure poc se n'hi faltava, però aquella tosuderia de Pere en no mirar la taula de les noies, i aquella medalla d'una d'elles, la tenia nerviosa. No era afeccionada a fer castells però aquella nit en començà a fer. Què li recordava aquella medalla? El que hi entenia en medalles era el seu marit, però el seu marit tot aquell sopar l'havia fet sense aixecar el cap del plat. I ni havia begut per no aixecar-lo...

Després de sopar, anaren al teatre. Pere, que hi solia dormir sempre que hi anava aquella nit no pogué agafar el son de cap manera. I és que als còmics els hi donà per a representar una comèdia que comedia-va una sortida d'un senyor ja madur amb problemes entre ell, una senyoreta que conegué en el viatge, i la senyora domèstica. I coses que tenen els autors, aquell feia posar un pis pel senyor a la senyoreta i aquesta que no es cansava de demanar originava la ruina del senyor. El senyor Pere no va passar del segon acte.

- Margarida, veig que t'adorms.

- Jo?

- Si no t'adorms tu m'adormiré jo. Anem.

- Sense saber com acaba?

- Encara que nosaltres siguem fora acabarà igual, bé.

Margarida surtí rondinant, però sortí, ja que Pere ja s'havia alçat i era a mig passadís. I entre aquella sortida prematura del teatre i la medalla, aquella nit fou una mala nit per Margarida que no es po-

día adormir i passà l'estona tombant-se i tornant-se a tombar.

- Margarida, així no es pot dormir!

- Tampoc dormo jo.

- Així no dormim ni tu ni jo si t'ha de fer feliç...

Som a casa del senyor Pere. Ell és a la fàbrica. Margarida va al despatx del seu marit. Obra el calaix on guarda la seva col·lecció de monedes. A un dels estoigs, hi ha un buit. Es la medalla que portava aquella noia la nit del sopar? Perquè ho havia de ser? Repensa Margarida per a no pensar malament del tot. Es clar que no, però per què Pere es passà el sopar sense moure els ulls del plat? Per què no la va volguer mirar a la noia de la medalla...? Dubtes. Que són tan dolents. Es hora de dinar.

- Que no menges, Margarida?

-- Sí.

- Oh, sí, no! Què et preocupa?

- Res.

- Oh, res...alguna cosa tens.

- No. No tinc gana.

- Doncs un dinar, sense gana, val més no fer-lo.

- Ja ho faig...Pere...

- Què...?

- Les tens comptades, les monedes?

El senyor Pere, aquesta vegada, envermelleix orelles i tot.

- Exactament, exactament no ho sé, però una més una menys...

- I on és la que falta a l'estoig de les més boniques?

Engargossada del senyor Pere.

- On és la moneda, Pere?

- Ah, sí...he fet un canvi. Dissabte aniré a buscar la que em donaran en lloc de la que falta a l'estoig. Serà, m'han dit, de més valor que

la que jo tenia.

Margarida ho creu. Ho vol creure. Pere, pensa, portarà una moneda millor que la que falta a l'estoig.

El dissabte a la nit, el senyor Pere torna amb una nova moneda. Era millor, efectivament, que l'anterior, i li costà un ull de la cara. La moneda nova era millor que l'anterior, sí, però el senyor Pere era una senyor Pere diferent. Brigitte no era al pis de la Plaça Reial!

No fou la primera vegada aquella que el senyor Pere no troba Brigitte al pis. I les trobades ja, quan eren trobades, no eren les d'abans. Dels costat francès hi anava havent fredor, i l'altre costat a mida que augmentava la fredor francesa, creixien les ganes de passar la frontera. Un dia Brigitte li digué:

- Ja vaig veure Margarida.

- I per això havies de riure tant?

- Eren les noies, que feien comparacions...

- Margarida és la meva dona!

- Chéri, la podies - recalca el mot "podies"- haver tingut a ella i a mi. A França...

- A França sou francesos i aquestes coses les feu a la francesa.

- Oh, la, la! Ja ho saps que faig de model?

- I passes vestida sapre?

- Algun cop passem vestits de fora i altres vestits de dins.

Sospir llàstimós del senyor Pere.

- Ai, el meu chéri està enutjat perquè ara em veu molta gent i abans només em veia ell.

- Mentre alguna vegada et pugui anar veient jo...

- Oh, ara al pis no hi sóc sempre. Sortim...amb les amigues.

El senyor Pere veu la cosa malament. Acostumat a tenir a Brigitte en la seva vida fins ara, encara que només fos per anar-hi a berenar cada quinze dies, veu que la va perdent.

Temporada de pocs jornals. El senyor Pere aguanta tant com pot però a la fi els tres jornals es fiquen a casa seva. Els viatges a Barcelona són més espaiats i quan més triga a veure Brigitte més ganes té de veure-la. Ja és un no viure passar massa temps lluny d'ella i malgrat que les coses no estan per a viatges a la Plaça Reial, fa el sord a les coses i hi torna. Aquell dia hi ha la noia.

- Pere, chéri, fas mala cara. Què et passa?

- Res. Ara ja et veig a tu.

- Tu tens mala cara, tens mal visage...

- Els negocis...devegades no van tan bé com haurien d'anar.

- Pere, si les coses et van malament no vinguis tan sovint. Jo...

- Brigitte, hi ha un home en la teva vida!

- Tu hi segueixes essent ...

- No, n'hi ha algun altre...Digues-me què vols? Vols més diners? Són diners que vols, té aquí en tens més...els treuràs d'on siguin...

I, tot d'una, aquell home centrat, seriós, tresillaire, suraire diplomàtic, amb panxa i sota-barba, se'n ve a baix. Tot el que havia estat el seu món ho deixa de ser i només hi resta una cosa: aquella Brigitte que té al davant. I ja aquell saber estar que fins ara havia observat amb la noia, que era com si cuidés dàlies, passa a la passió pura, fora de lloc, però passió. Si ara el pogués veure la tante Jeanette seria el moment de dir que la noia en treuria el què volgués. I es llença damunt Brigitte i intenta petonejar-la amb tot furor. Ha de fer un esforç per arribar-li a la cara. Ha de col·locar Brigitte a babor de la panxa pròpia...

- Pere...!

I ell li nota un gest de refús.

- Però, Pere, ^{per}què fas això? Què vols...?

- Et vull a tu.

- Ja em tens.

- No t'he tingut mai. I ara que et vull tenir...

- Pere, chéri...com t'ho diré jo...Tu un dia em vas dir que podies ésser el meu pare, i jo vaig acabar volguent-ho creure.

- Tu tens un home!

Brigitte mira a terra.

- Brigitte, no em deixis, no em deixis ara...Et donaré tot el que vulguis...Té, pren aquestes monedes...valen una fortuna.

- No és pas monedes que volia jo, chéri...

- Brigitte, mai he passat cap nit al pis...Avui em quedaré...

- Avui no, chéri. Avui m'esperen...

Les monedes cauen de les mans del senyor Pere...

Aquell viatge fou un desastre, la primera plana d'un llibre de misèries. Passà de llarg a Flassà, i arribà a casa a les petites. Trobà Margarida que dormia. La mirà una estona i se li convertí en Brigitte. "Això va molt malament", pensa l'home, ensalivant. Es fica al llit amb la noia al cap. I s'hi adorm. De cop embrigitat a fons fins adormit, s'abraça a Margarida a tot abraçar, i:

- Brigitte!

Margarida es desperta sobressaltada ja que aquella abraçada a deshora en un temps que el seu marit no l'abraçava ni a l'hora, no era del cas.

- Pere, que t'has tornat boig?!

- Perdona, Margarida. M'he errat. Fa uns dies que jo no sóc jo. Aquest ^{tres}res jornals m'han de matar...

El senyor Pere és al despatx. Obra el calaix de les monedes. Ja n'hi manquen algunes. Va a tancar l'estoig i el torna a obrir apresadament. "No!!" se li escapa. És l'estoig que hi té el ^{ter}radracma i veu que aquest, junt amb les altres monedes, no té la cara de sempre! Pere té pensaments estranys. Tanca l'estoig i no diu res a ningú, però està espantat. I s'espanta més al cap d'uns dies que ha anat a Barcelona amb més ganes de Brigitte que mai i ha trobat el pis tancat. Torna a mirar l'estoig...Aquell Felip de Macedonia que ell adquirí rioler, fa por de mirar! Aquest deu tenir influència damunt els demás personatges que figuren a les ~~monedes~~ monedes. Josep Napoleó i Carles IV fan mala cara perquè no sigui dit. Ells ja en vida s'ajupien i baretejaven als que creien superiors. Ferran VI, que tan aviat deia sí com no, ara es veu que ha de dir que no, almenys en fa el posat, Felip V sabent potser que pot empipar a un català fins després de mort, mira amb cara de ràbia...Tots seguien, es veia, les ordres de Felip de Macedonia. El senyor Pere fins arriba a sentir que Felip li diu quelcom en to de reny. No sap ben bé el què li va dir perquè ho degué dir en grec...Hi ha la solució de tancar l'estoig. Però per què les monedes han de mudar de cara? Una vegada ell va llegir uns canvis de cara d'un quadre en una obra d'Oscar Wilde, sí "El retrat de Florian Gray", i se'n va riure. Si la variació de la cara no era una invenció de l'autor, la temperatura podia influir en l'oli de la pintura i modificar un mirar, una arruga, però que mudessin d'expressió unes monedes de metall algunes de les quals tenia segles! O sóc jo, pensa el senyor Pere, que no veig les coses tal com són. Però si fos una avaria visual també veuria diferent a Margarida, i Margarida la veig igual que fa deu, vint, trenta anys. Això potser és qüestió de metge. Potser unes coses les veig com són i altres no...

- Miquel, com veus aquesta panera de taps?

- Una segona bona, tirant a primereta.

-Exactament com la veig jo.

- Aquella triadora de la dreta...

- La Mercè?

- No, l'altra.

- La Llúcia?

- Sí, just, la Llúcia. Porta dos monyos, no?

L'encarregat es mira el senyor Pere per si no l'ha entès bé.

- Porta dos monyos, o no?

- Sí, sí, senyor. Que no vol que hi treballi amb dos monyos?

- Sí, sí, que hi treballi... Si porta dos monyos ja està bé...

Passà uns dies que no es mirà l'estoig, però els rostres daurats de les monedes li presidien els somnis, el seguien pertot, fes el què fes.

- Pere, no estàs pel joc - li diuen els companys de tresillo, al casino.

I tenien raó, sobretot quan les cartes que tenia als dits eren oros. Se'n desempellagava de la manera que fos, com si cremessin.

- Pere, home, oros altra vegada...!

I ve un moment que la influència del rei Felip i altres emmonedats damunt les visceres internes del senyor Pere creix a passos agegantats. Ja ho veu tot groc: fanals, carretes, bullidors de suro, guàrdia-civils, fins a la mateixa Margarida....L'home s'espanta i en parla amb la muller. Corren al metge.

- Groc, groc, això és ictirícia..o alèrgia - diu el metge-. Ara, hem de saber què la produeix aquesta alèrgia si ho és.

- I com ho sabrem?

- Fent proves. Hi ha moltes coses que la poden produir...lallet, les clares d'ou, el peix, les flors, canaris, gossos, la llana dels

coixins...

- Si que estem ben arreglats!

- Es qüestió de paciència, senyora Margarida. Pensi que és un mal que no s'ha de tractar a la babalà. No mata, això tampoc, però s'han de fer proves.

El metge fa totes les proves que sap. Després de la darrera, diu al malalt:

- Com em veu vostè?

- Groc.

- Si és alergia deu ser una alèrgia especial. Potser provant un altre metge...

Es prova un altre metge. Aquesta vegada el senyor Pere hi va sol. Es un metge nou. Fa preguntes que el senyor Pere troba molt estrany que tinguin res a veure amb l'alèrgia, però el senyor Pere a cal metge quan hi va hi va.

- Al metge se li ha de dir la veritat. M'enten, senyor? Els seus pares van morir joves?

- No, vells.

-- De malaltia?

- No, d'acabada de corda.

- I de gent de la família, de fora de casa seva o de familiars que no fossin els seus pares, què en sap?

- Oh, miri, a casa hi ha hagut de tot...gent que s'ha disgustat amb la política, federals...un meu passat es va anar a batre al foc de La Bisbal en substitució del seu fill que no era fill de la casa, hem tingut gent de missa d'onze i gent que s'ha enterrat pel civil...però tot això té alguna cosa a veure amb el mal que tinc?

-Els mals de vegades s'han d'anar a cercar qui sap a on...A veure, dibuixi un arbre.

- Senyor metge, que en tinc seixanta de picats!

- No es preocupi. Dibuixi un arbre.
- Quin? Un pi, un xiprer o una pomera?
- El que vulgui...Molt bé, veu, un xiprer.
- Oh, és el de més bon fer.
- Vosté quan fa que està malalt?
- Veurà malalt...Ho veig tot groc, de nits, de dies...
- El negoci, marxa?
- Els taps van a zups, sap?
- A més de taps què fa vostè?
- Res. Es a dir res, faig el tresillo, col·lecció de monedes i de tan en tant baixo a Barcelona.
- A canviar-ne?
- A regalar-ne.
- Ah, un bon obsequi. A clients?
- Miris, senyor metge, jo, a Paris vaig conèixer una noia...
- Segueixi, segueixi, hi ha coneixences amb noies de Paris que...
- Es que el meu mal no em ve de tenir-la aprop aquesta noia sinó de tenir-la lluny...Aquesta noia venia flors pels carrers. La vaig trobar en una boïte. Jo no hi entrava mai a les boïtes, no s'han fet per a mi, però aquella nit hi vaig entrar. I, per a fer-ho curt, aquella nit aquella noia havia de debutar, i havia de debutar amb mi. Jo, amb qüestió de suro me les sé totes, però en qüestió de noies de Paris...Ó sigui que jo també hagués debutat, sap? I la cosa s'acabà amb una passejada, una treta de sabates i una confessió general en un banc. Total que me la vaig endur a Barcelona i li vaig posar un pis a la Plaça Reial...Alto!...Li vaig posar un pis per a tenir²l'hi. L'anava a veure sovint i no passava de fer-hi alguna berenada cada quinze dies...Ella al principi em volia pagar la bona obra que vaig fer com les deuen volguer pagar aquestes coses les noies de Paris, però jo la tenia com si fos de la família, si jo hagués tingut menys

anys i menys panxa, no ho sé...M'agradava tenir-la com li ho diré jo...tenir-la i prou, com si fos una imatge de la joventut...una imatge que només es podia mirar i, com a màxim, com en totes les imatges, no passar de fer-li petons a la francesa...I ella era una imatge viva.Si ella hagués tingut els meus anys i a mi m'hagués agradat igual hauria pogut disfrutar d'una jubilació envajable, però ella era jove, d'una joventut envejable, i guanyà la joventut. I a petit pic vaig anar veient que la perdia. Li vaig donar diners, la meitat de la meua col.lecció de monedes...tot li hagués anat donant. Ja en volia de diners i monedes, però volia altres coses, es veu. I moltes vegades ja no la trobava al pis, i llavors tenia cada cop més ganes d'ella i ja ganes físiques, m'enten, senyor metge? I ja no vivia sinó amb ella al pensament. La veia pertot, fins la pobra Margadria, la pobra Margarida és la meua dona, se'm convertí amb aquella noia francesa. I un dia, no sé si això li podrà aclarir la meua malaltia i si hi ha receptes, les monedes que em restaven començaven a mudar de fesomia...Cert, cert com ara m'estic confessant amb vostè. Fins em semblà que una d'elles, la del rei Felip de Macedònia m'esverdufava. No el vaig entendre perquè segurament m'esverdufà en grec, però ho va fer.

- No se les miri, les monedes.

- Ja ho he provat i les veig a molts llocs, al casino...

- Al casino?

- Sí, fent el tresillo. No puc tocar oros...Quan veig una cosa groga...I ara de fa uns dies ja l'hi veig tot!

- Bé, jo ja veig una causa. Per mi l'esca del pecat és la noia francesa. Les relacions amb noies de qualsevol nacionalitat, si una de les parts es perd per fora edat, vull dir per excés d'edat, poden portar conflictes econòmics i psíquics. Contra els primers els metges

ben poques coses hi podem fer. Jo no li puc pas donar una recepta perquè vagi al banc a treure diners. En quant als segons, jo crec que l'alteració dels rostres de les monedes només el veu vostè degut al què li succeeix amb la noia francesa. I aquest mal és de mal tractar amb vitamines soles. La solució per a tornar-lo a la normalitat, té dos aspectes: que vostè es deixi córrer les trobades amb la noia i es dediqui de ple a fer taps, o que ho engegui tot a passeig i se'n vagi amb la francesa. Això, naturalment, és de cara a la seva salut. Ara, jo no em poso amb les conseqüències que cap de les dues solucions pugui portar. Es vostè qui ha de decidir. Una qual-sevulga, ben portada, li treuran aquesta afuixada de nervis que li fa veure tot groc. N'hi ha que ho veuen tot negre, sap?

- I si la noia no em vol?

- Per això tampoc li puc fer cap recepta.

- Es que a més de no saber si em voldria, perquè hi ha la qüestió de no trobar-la al pis...

- L'afer dels pisos tampoc és cosa nostra, ni dels farmacèutics.

- I si em decidís per la solució francesa, no em podria rebaixar una mica de ventre?

- Miri, si rebakem ventre potser inflarem alguna altra cosa. S'hi pensi amb les dues solucions, s'hi pensi i bé abans de decidir-se...

El senyor Pere intentà seguir un dels consells del metge. Deixà un temps de mirar les monedes, i intentà no pensar amb Brigitte. Això darrer no li és possible. Lluita com un condemnat, però no se'n sueta. Margarida l'ha trobat al terrat dues o tres vegades fent gimnàstica.

- Pere, què fas?

- Tinc de treure'm ventre. En aquests temps de tres jornals si et veuen massa gras, la gent enraona...I si seguim fent tres jornals només

menjarem dia per altre...

L'aspecte del senyor Pere se'n ressent de tot plegat. A la vila la gent de darrera els vidres, ja el comentava l'aspecte del senyor Pere:

- Aquí hi ha una dona pel mig. Aquest home, acostumat durant anys i anys a només treballar i fer el tresillo, ha trobat una dona que l'ha trastocat...

I n'estava de trastocat. Tant, que un dia no pot més i torna a Barcelona. Els dies de gimnàs i de dejuni voluntari li han llevat carns a ulls vistos. L'americana li grandeja i els pantalons li fan una mena de petit acordió damunt les sabates. Porta un ram de roses a la mà. L'acaba de comprar a la Rambla.

- Amb aquest ram quedarà bé el porti a qui el porti - li ha dit la florista-. I tingui, perquè faci més goig. Posi's aquest clavell al trau...

Puja al pis. Al seu pis. Ja sap que no hi trobarà Brigitte, però hi puja pensant amb miracles. El miracle no té lloc. El pis és buit.

- No, no ha tornat més - li diu la portera.

Vaga d'esma amb el ram a la mà pels carrers que li venen al pas. Se li fa de nits.

- Perdoni...

Es qui-sap-la trompada que porta donada. En qüestió de minuts podria declarar uns anys més dels que tenia fa unes estones. "He perdut Brigitte!", pensa cop i recop. I no s'ho vol creure. L'ha de trobar, es diu. A on? No ho sap, però o la trobarà o la cercarà sempre més. I comença el desvarieig, un desvarieig sense restriccions que li fa demanar a cinc transeunts si havien vist Brigitte. Ja no hi ha senyor Pere. Li surt un bar al ras i demana un conyac.

- Ep, que se'n va sense pagar!

-Eh? Ah, sí, perdoni...

I segueix entrant i sortint de carrers i més carrers. Fins i tot està contant que a Barcelona n'hi hagi tants que així podrà cercar Brigitte per més llocs.. Per un moment se li atura el respir. Sent un petit cor de rialles que s'acosten. No, no era Brigitte. El respir se li aturà moltes vegades perquè aquella nit reixa tothom pel carrer. Per què la gent estava tan contenta i ell tan poc? Per ganes que tingués de passar-se la vida seguint carrers es dóna compte que el cor l'ha enganyat i un cansament galopant l'agafa tot. S'atura. I agafa alè al davant d'un establiment de mobles. Un mirall el reproduïx uns instants, amb barret amb cinta negra, botins, una americana que li baldeja, bastó amb puny de plata i un ram a la mà. Durant uns segons pensa amb el metge...Potser tenia raó de dir-li que deixés de pensar amb la francesa...Sort que per aquests carrers no hi deu transitar cap conegut...segur que ni el recader de la vila hi deu venir per aquests carrers...I quan el senyor metge estava a punt de guanyar una petita batalla,

- Ara sí que és ella! - diu engegant el senyor metge a la fresca.

D'un restaurant amb servidors amb torera vermella en surten les rialles que ell esperava. Ja no l'hagués aguantat ningú al senyor Pere.

- Es tot ple, senyor, si vol...

Els altres mots que volgué dir el que comença la frase ja els tingué de dir de cul a terra. Sí, és Brigitte que riu amb altres noies joves com ella. Totes van aparellades. I la seva Brigitte té parella doble. El senyor Pere mentre avança amb l'empenta d'un elefant, ho troba natural que Brigitte tingui parella doble. Tomba, amb la seva marxa inaguantable, dues cadires a terra amb ocupants i tot, i un plat de salses a la falda d'una senyora que diu:

- I ara, on va aquest ximplet!

i diu tot el què se li acut al veure que el senyor Pere ni se la mira.

La taula de Brigitte altra feina tenia que mirar-se les baixes que anava fent el senyor Pere. Brigitte porta el riure cantant, i, un moment que deixa de riure besa tres vegades a cadascun dels seus acompanyants...El senyor Pere ja és davant la taula. Vol llençar un crit a tot llençar i li falla la veu. El crit només el sent ell. Brigitte es desfà l'abric -el senyor Pere té temps de pensar: "Segur que l'he pagat jo!", i veu aquell coll, aquell coll estimat primer i ara desitjat i causa de les seves desventures i misèries, i voltant aquell coll, insinuator de les gràcies que hi deu haver coll avall, es veu un collarot de monedes d'or. El senyor Pere intenta tornar a cridar. Per més esforç que fa no reïx. L'alergia o el mal que fos, es veu que li ha vingut tot a cop perquè a més a més de no poguer articlar mot, no es pot moure. S'ha convertit en una mena d'estàtua de sal, espectador mut i aturat del què està passant a la taula enemiga. La noia, amb les mans al collarot, en deu explicar la procedència. Els ocupants de la taula acosten els caps a la relatora. El senyor Pere veu com la noia tot cantant la història, imita al donant. Ho veu ben clar en els gestos de Brigitte. Es posa un rull de cabells des-sota el nas treient el llavi enfora. "Clavat, és el meu bigoti", pensa..."Sí, sóc jo de qui parla...ara fa veure que porta un bastó, ara que em fa un petó a cada galta, ara para la mà..." I ve el moment que l'alèrgia o el mal que fos que tenia aquell home, explota. El senyor Pere sent clarament que Brigitte per a fer la cosa més còmica, diu alçant la veu:

- I portava calçotets llargs!!

Rialla general, sostinguda, grassa. Un dels que riu ho fa mirant-se al senyor Pere a qui veu per primera vegada. Dubta uns moments, però torna a riure i més escandalosament que mai.

Aquella al·lusió a la forma dels calçotets que portava fa reaccionar al senyor Pere d'una manera fulminant i es converteix en un reaccionari perillós tant més, perquè la declaració de Brigitte era una declaració infamant, ja que si bé ell en portava de calçotets llargs ella mai l'havia vist en roba interior. Tot el que ell havia fet en qüestió de treure's roba al pis de la Plaça Reial havia estat treure's l'americana una tarda de calor. I transfigurat en qui sap què el senyor Pere es llença a l'assalt de la taula de les rialles amb l'esperit del mariscal Ney, i amb el bastó amb puny de plata bastonejant a tot i a dret. Posseït d'una vigoria mai no sentida, trenca plats, ampolles, copes, cares i arrenca el collaret del coll de Brigitte. Xiscles, crits, taules que es tomben, desmaïes, cambrers que arriben, i el senyor Pere comença a rebre cops de tots els punts cardinals...No hi veu d'un ull. El garrotegen amb el seu propi bastó, un bastó que mai hagués cregut que servís per a quelcom més que per fer goig al paraiguer i ajudar al seu propietari a presentar-se decorosament a casa dels clients. En mig de la desigual batalla sent la veu de Brigitte repetir:

- Prou! Prou! No el pegueu més...no el pegueu més...

A la comissaria hi van anar tots.

- Ha estat aquest vell, que ens ha agredit per a robar el collaret a la senyoreta!

- Aquest collaret, senyor comissari, és d'aquest senyor...Avui precisament l'hi havia de tornar...I els desperfectes del restaurant els paguem nosaltres.

- Bé, però algú tinc d'agafar, jo!

-Ens agafi a nosaltres, senyor comissari.

- Brigitte...

- Pere, chéri, pobre Pere... Per què t'ho has agafat així? Les medalles són ben teves... Les coses han anat com han anat... Potser un altre dia les tornaré a portar... No, senyor comissari, aquest senyor no ha fet altra cosa que parar els cops que rebia... Tot ha estat un mal entès...

L'epissodi del restaurant té uns dies al senyor Pere en estat d'aclaparament.

- Vaig caure del tramvia - va dir quan Margarida li preguntà la causa dels desperfectes facials...

- Et trobes bé, Pere?

- No.

- Què tens?

- No ho sé.

- Vols que cridem al metge?

- Ja hi he anat a Barcelona.

- I què t'ha dit?

- Que no prenguéis cafè que és el que diuen els metges quan no saben què dir als malalts... Però no sé què tinc... No tens calor, Margarida?

- Sí, però n'és el temps.

- Jo em penso que en tinc tanta per aquests calçotets que porto.

- Pere, que jo ja t'hi vaig conèixer amb calçotets llargs.

- Mira, no ho sé... compra'm calçotets curts.

- Si això t'ha de fer feliç...

Es mira al mirall amb calçotets curts. No hi pot fer més però li sembla que es prepara per a fer un partit de futbol. "No és qüestió de calçotets", pensa.

- Margarida! Tinc la mateixa calor. Torna'm a donar els calçotets llargs.

Ara està una mica més tranquil. Li sembla que n'està tant, que fins

es sent en cor de desobedir el metge i se'n va d'amagat a veure les monedes. Obra l'estoig amb por...Felip de Macedònia sembla que ja no té el posat d'altres vegades. I no sols no l'hi té sinó que davant l'alegris del nostre heroi tot un senyor Filip li pica un ullet prometedor...

Es torna a ficar en còs i ànima a la fàbrica. De tant en tant li ve un rampell de Brigitte, però mai ha tornat a sentir aquest nom al llit, la senyora Margarida. I torna a fer el tresillo amb les amistats com en el seu millor temps. I, un dia, decideix a tornar a fer un viatge a visitar els clients de fora.

Ell havia d'agafar bitllet per un altre lloc, però:

- Paris! - se li escapà.

S'havia errat, però ja tenia el bitllet als dits...

Quelcom, que ell no pot dir què, el mou a seguir per carrers determinats. Se sent com agafat pel braç per un acompanyant invisible, del qual no es pot desfer, que el deixa davant per davant de la boïte on conegué a Brigitte. No hi vol entrar. Segur que si ho fa el rei Filip tornarà a fer mala cara, però el guia el torna a gafar de bracet i el fa entrar, vulgue's que no, boïte endins. I oh, meravella, la boïte és plena de Brigittes que se'l miren rient. Se n'avança una que li ofereix el braç i quan ell va a agafar-s'hi, en ve una altra i una altra..."ja torno a tenir l'alèrgia ací" pensa el senyor Pere. Ell amb tot allò no hi havia comptat i conveçut que tenia el guia, aquell dimoni de guia, a prop, se'n vol desfer a puntades de peu. Rep molta gent en aquella segona batalla de Brigitte.

- Jo voldria saber qui és que m'ha fet entrar ací...!

- A Paris no se saben mai aquestes coses. I l'aire fresc li anirà bé, senyor. Ja ens ha esverat prou noies a cops de peu!

Sí, l'aire del carrer li fa un gran bé. Respira a fons. Se li acosta

una venedora de flors, oferint-li, reverenciosa, la seva olorosa càrrega.

- Per a què les vull jo, les flors...!

- Tinc tabac americà.

- Fumo fulla, jo.

- Postals atrevides...

- Que no m'ha mirat bé, senyora? Que no m'ha vist aquest ventre...

- Aquest ventre el té al punt, senyor! I són uns dolentots els messieurs de ventre. Un, de ventre, sinó com aquest seu per qui per qui, se'm va emportar una neboda que hi feu carrera amb aquell ventre. Però ell ho va pagar. Mon Dieu si ho va pagar! Em va escriure que aquell ventre la feu rica. Pis posat i per un petó a cada galta els dies quinze de cada mes! Ah, però valia un Perou, monsieur! Miri--se-la! La vaig fer retratar el dia que havia de debutar a la boîte. Què li sembla? Eh, què li sembla...Es una mina per a elles trobar un vellercàs que s'hi fongui. Sap el què paguen, n'hi ha, perquè la gent els vegi al costat de noies com la meva neboda! Potser vostè també pagaria qui sap què per anar pel món amb una noia com aquesta! Eh, monsieur chapeau?!

El senyor Pere ha tornat a veure Brigitte. Ja que no la pot tenir de debó la tindria en retrat.

- Li compro aquest retrat!

- Ui, no...

- Tingui, i no en parlem més!

-Oh! Sainte Bonne Mère!...

Arribat a casa, el senyor Pere amagà el retrat dins un llibre d'economia, el qual, segur que Margarida no obriria mai. Té Brigitte a casa encara que sigui retratada, i és la seva primera Brigitte, jove-níssima i encara amb totes les lletres. Fa vida normal i, de tant en

tant, com si fes una escapada al pis de la Plaça Reial, se'n va a fullejar l'Economia. Està convençut que amb allò no fa cap mal a ningú, ni a n'ell mateix. I per a estar-ne segur dèl tot un dia obra l'estoig de les monedes. "Carai de Felip, què té ara " pensa al veure que el de Macedonia se'l torna a mirar cella-junt i amb posat de reny. Quan el grec morós li donà la moneda en liquidació d'una partida de taps, li lloà molt el rei Felip. Li digué que en passà moltes i que la seva muller, Olimpia, li feu matar un fill natural i acabà fent-lo matar a n'ell mateix perquè el succeís el seu fill oficial: Alexandre el Magne, però Felip fou enmadallat abans d'aquestes coses i la cara inicial de la moneda era una cara del temps que el rei eliminava grecs que era un gust, un aspecte triomfal, més aviat fatxendós... Es que sap que tinc Brigitte amagada dins un llibre d'economia...O ara ja fa mala cara per altres coses...I el senyor Pere fa un petit balanç. Potser mira malament perquè no faig prous compliments a Margarida, o pel desastre del Marroc, o per la composició de l'ajuntament local...Potser perquè ell és federal i al rei no li caigui bé... No fa gaire que ha apujat a la gent, poc, però l'ha apujada...El govern ha dit que anava malament i he comprat paper de l'Estat...Encara no fa una setmana vaig donar tres calces velles a l'Assil.."Què vol més aquest rei!" I mirant malament ell hi miren tots els altres..Carles III, no sé perquè hi ha de mirar malament si d'una música prusiana en va fer fer la "Marxa Reial"!, i Ferran VII, que tots sabem com li havien de posar les boles al billar perquè fes una carambola!..

Un dia el carter li porta un anunci de caseri. Brigitte li fa saber que es casa amb un monsieur de la Legió d'Honor. Resta uns moments sense saber què fer. Li sembla que aquell monsieur li ha pres una cosa seva o que ho havia estat. Rapidament li passen pel cap epissodis del darrer temps. La sentada al banc a Paris, les berenades al pis

de la Plaça Reial, les faltes d'assistència de la noia, la batalla del restaurant, la tante Jeanette...I se'n va corrents. Sent una veu que li diu: "Pere, on vas?!" S'atura un segons i segueix corrent. El que li ha dit allò ha entès malament la seva cursa. Entra al despatx, obra el llibre d'economia que feia dies que no obria...Es la seva Brigitte, jove, riallera, de quan encara no li havia encomanat l'al·lèrgia, prometedora...La mira amb un gran sospir, s'acosta al foc i, a bocins, a bocins tan petits que pot, va tirant la noia a la llar encesa. Pressentint un bon moment, obra l'estoig de les monedes i es mira al rei Felip i al seu equip. Riuen. I agafant la bona disposició del de Macedonia, agafa la moneda, la posa dintre una capça i l'envia als nuvis.

Entra a casa amb cara riolera. Margarida ve de la cuina. L'atura, li posa les mans a l'espatlla i diu:

- Vols dir, Margarida, que no hauries d'estrenar algun vestit de tant en tant?...

A la vila la vida segueix passant dies. La gent treballa enfabricada. Del treballar d'anys endarrera només en resta el gremi dels capipuntaires, que és un gremi independent. Encara de tant en tant es toca a peix, els dies entre setmana. Els dies de festa, no. El peix es queda a les platges a les quals ja s'ha establert molta gent de fora.

- Aquest ens faran anar la plaça cara...- diu la vila

- Sí, però donen feina als paletes. Ja treballen més a mar que a la vila...

- Encara hi vas a peu, a mar, Jaume?

- Jo? sempre. Hi he anat tota la vida i ara perquè s'hi pot anar en cotxe vols que no hi vagi caminant?

- Sempre n'hi ha que han d'anar contra-corrent.

- A contra-corrent, a contra-corrent...Que n'estàs content tu, de les corrents d'ara?
- No ens podem queixar. La gent treballa...
- No em diràs que es treballa amb l'afecció d'abans! Jo m'hagués fondejat en el temps que no hi havia horaris, que es podia treballar amb música i que tot treballant es llegien el diari...
- Sí, home, tu encara deus tenir rusca a la comuna!
- I ben net que sí. Hi ha coses que el progrés no pot desterrar, i jo quan vaig a les comunes modernes m'hi poso nerviós. No hi quedo bé. Actuar amb rusca és actuar segur, confiat, profitosament. El suro és una matèria viva i la seva influència es troba tant en el vi que tapa com en els darreres que destapa. Seure a gust és el tot en aquests actes i una gran ajuda, ajuda que estan molt lluny de donar aquests estris d'ara, durs, freds, inanimats i cars.
- Si tothom anés amb rusca, encara seriem qui sap a on.
- Ja em direu on som! Ets del progrés, tu. I què ens ha portat el progrés? Guerres, revolucions, mal-de-caps generals. Mira, a Rússia, revolució...
- Ui, a Rússia són tants que abans no l'hagin fet tots la revolució!
- A l'Alemanya, revolució...
- Aquesta és diferent de revolució.
- Sí, aquesta l'han feta amb alemany.
- Aquest solen creure a n'el que crida més.
- Molt parlar de fora, i ací què?
- Ací tenim la República, ves!
- S'han tornat a ficar amb els capellans i això acabarà malament.
- Mira, quan acabi malament, gent cap a França.
- Si va massa malament potser no hi cabrem.

- Que també penses anar-hi, tu?

- Depen de qui les faci anar malament, les coses...

Som en l'època dels alemanys als despatxos de les fàbriques de taps. El País és com és i va durar un temps que la gent volgué tenir alemanys a casa encara que la casa no fes negoci amb Alemanya. I, ja, la importància de les cases es valora pels alemanys que tenen fent números.

- Fan molt, fan molt...Veuràs, quants alemanys tenen?

El cas dels alemanys als despatxos es comparava en aquell temps com el de les minyones a Portugal quan manava el senyor Salazar per a saber la importància de les butzaques portugueses:

- Diu que el senyor Sousa ha fet molts contos.

- Quantes minyones té?

Llengues viperines deien que tants alemanys a la comarca per alguna cosa hi eren, més que per oferir taps als vineters d'Hamburg i de la conca del Rin. La veritat és que abans d'arribar les coses del 36 molts alemanys desapareguéren com per art d'encantament. "Es que els han cridat a llesves", es deia. Alguns, però, cridats o no a llesves no se les escoltaren, restaren ací i es tornaren uns catalanassos com una catedral. Agafaren encara una mica de bon temps, entraren al Gremi del Gra de Sorra i descobriren que una collada a les platges, i una festejada havent sopat a les fosques sentint els homes com cantàven era molt millor que sèguir la crida de les llesves per crits que hagués llençat qui les hagués fetes aquelles crides.

A la vila encara s'hi veuen viatjants, complimentaires, respalladors, falaguers i de gran parpagalia, que fan comprar encara que no es vulgui, sobretot els que passen roba per a les modistes que a la vila n'hi ha moltes. Són elements que dona la impressió que

abans d'aprendre de treure's roba del damunt, la que venen, naturalment, han fet un o més cursos de com s'han de tractar les modistes a les quals enlluernan amb trapasseries de gent de pes de la ciutat, emvermelleixen amb algun acudit papitesc, i les comandes de roba venen soles. Els botiguers de la vila quan veuen viatjants fan por de sentir, i més d'una vegada s'han queixat a l'autoritat perquè els viatjants, que són uns noctàmbuls empedernits, passen les hores que haurien de ser de repòs per a la vila, fent ressonons, fent córrer les cartes o cantant cançons picades amb els perduts del poble. Per altra part, les fondes i dispeses fan preus especials als viatjants, i és clar, l'autoritat no pot dir ni sí ni no. Com sempre. Fou en el temps dels viatjants que la vila conegué secrets d'Estat, entre altres...

-...i els moros van fer la mar de presoners i van dir que si els volien els tornarien pagat.

- I en volien molt, d'un presoner?

- Ui! I com que el govern no tenia diners -era el temps que un govern caigué perquè no podia pagar 240 duros als mestres- només en podia lliberar uns quants. I és clar, si ho feia, el país hagués dit que únicament hagués lliberat els presoners de casa bona malgrat que el govern hagués actuat d'acord amb la caixa. I sabeu qui li hagué de resoldre la papereta al govern?

- Potser els moros abaixaren el preu dels presoners.

- No, no, els moros van demostrar ser uns bons venedors i ne feren ni el més petit descompte... Un minaire del Nord, el senyor Echavarrrieta, pagà molts presoners de la seva butxaca...

També ho investien tot els viatjants, també:

-...el suro? Ni la Monarquia, ni la Dictadura, ni la República s'hi han vist en cor. Ja heu vist com ha acabat l'entesa amb Portugal perquè no sortís el suro en planxa si no era carregat d'aranzels...

- Es veu que els propietaris de suredes tant d'ací com de Portugal són com el Gran Lama del Tibet, intocables...

- I la Generalitat, què? Ja he ha provat, com els republicans pobres o els que no tenien suredes, però la gent de diners, sigui o no sigui al govern, segueix manant. Amb les coses del suro i amb les altres. Ja deveu saber el cas del banquer March, no? La República el va agafar, i ell s'escapà de la presó amb el director de l'establiment!

- Tot això és culpa de la República que va venir tocant sardanes, i a Barcelona la gent ho va aprofitar anant tres o quatre dies de franc als tramvies...

Durant un temps, quan a casinos i tavernes es feien comentaris de coses de mal creure:

- Mira, ho han dit els viatjants -deia la gent.

Som al 6 d'octubre. Reunió de la saga dels senyors Peres.

- S'ha d'anar a França o no s'ha d'anar a França?

- Jo penso que més aviat hi hauran d'anar els altres...

- Pensem-hi bé, que després no s'hagi de córrer...

Els taps, per ara, han demostrat de debó que són immortals. Han resistit la guerra de Cuba, vagues, focs, discursos de Castelar, els desastres del Marroc, la marxada de dos reis, la República, divorcis, lletres retornades, adulteris, el 6 d'Octubre... El 6 d'Octubre durà poc, les conseqüències, massa. I el que passà a França fou l'Ajuntament. Quan a cal senyor Pere ho saberen,

- Així si se n'ha anat l'Ajuntament, nosaltres no ens hem pas de mour

Ara sí que els taps estan espantats de debó. Els han col·lectivitzat. De nou trobem reunida la saga dels senyors Peres. Hi ha discussió llarga. Entre els discutidors hi ha uns nuvis a punt de casar. -Jo ja me'n volia anar pel 6 d'Octubre. I això d'ara és nou. No veig que si hi ha canvi es tornin a tocar sardanes. El faci qui el faci.

- Però nosaltres no podem pas deixar de casar-nos perquè les coses van malament. Si esperem que vagin bé no ens casarem mai!

- Jo no vull coaccionar a ningú. Jo, la dona i els que vulguin seguir, ens n'anem a França...

La gent de pes marxà. Els que es volien casar, que no sabien el què feien, es quedaren, com es quedà a casa d'uns parents el més jove del clan. Ningú no pensà que fos perillós que es quedés el noi, el darrer Peret.

I els casadors es casaren. Es casaren junt amb una altra parella que declarà que el dia 18 els hi portava sort. Aquell era el dia 18 de juliol del 1936. Marxaren els quatre. Sí, al pujar gent a les estacions ja sentiren comentaris, i forts, però:

- Nosaltres ens hem casat i fem el viatge de nuvis - deien quan un nou entrat feia preguntes.

- Ah, vosaltres mateixos...

- Però què passa, que no es pot casar, la gent?

- Sí, sí, però la cosa està molt malament.

- Però què té que veure la cosa amb els matrimonis?

- On aneu a fer el viatge?

- A Barcelona, de moment.

- Em penso que no us en podreu moure.

- Però què ha passat?

- Un alçament militar.

- D'altres n'hi han hagut i el govern sempre els ha dominat. I on és que s'han alçat?

- L'alçament s'ha fet a l'altre costat de l'Estret de Gibraltar, ja ha desembarcat a la Península i al davant hi va un carregament de moros.

-Abans no arribin ací...

- Oh, és que a molts llocs també hi ha hagut alçament, i la gent s'ha tirat al carrer.

- Molt serà que hi sigui tothom al carrer i no ens poguem acabar de casar a gust....Què us sembla a vosaltres?

- Home, no ens casem pas tan sovint. I no crec pas que una nit de nuvis pugui fer canviar les coses...

A Barcelona, la gent que no hi anava a passar nit de nuvis ja podria veure que les coses no anaven com sempre. Però aneu-los-hi a explicar a quatre casats de fresc, mig casats, com deien ells, que no es veïés massa gent pels carrers, a Barcelona que sempre hi ha gent que no té res a fer i s'hi està pels carrers, que de tant en tant passés-sin camions plens de gent cridant, que no es veïes policia pels barris, que a Capitanía, vinguent de l'Estació, hi havia més guàrdia que de costum...

A l'hotel els reberen sense reverències.

- Es molt ple, però mirarem d'encabir-los.

- Que hi ha alguna cosa de nou?

- No ho sabem. Hi ha gent que havia de marxar i no marxa.

- Es clar, Barcelona tira molt...

- Que ja n'han sentit?

- De què?

- De trets!

- Trets?

- Sí, Barcelona tira molt, però avui es diu que tira d'una altra manera. Tira de debó.

- Que ja han arribat els moros?

- Pere, que no són coses de riure, aquestes!

- Els moros, no, però no se sap què fara l'exèrcit, què farà la policia, què fara el Sometent, què faran els Mossos d'esquadra, què farà la guàrdia-civil, què farà la gent...

- Però mentre tota aquesta gent no es decideixi, ens donaran sopar, no?
- Home, hauria d'anar molt malament...

Es un sopar especial, aquell. En els entreteniments:

- Cal·leu!

Es calla.

- Jatiren!

Si, són trets, encara llunyans i acompassats. En aquest món hi ha gent que s'espanta i altra que no s'espanta tant. Els espantats no passen, en aquest sopar, dels entreteniments. Els que no n'estan tant arriben fins al segon plat, ja que a partir d'aquí el tiroteig se sentia de molt més aprop i cada vegada més viu. Els camarers que dormien fora de l'hotel ~~se~~veixen amb presses, nerviosos. Un, passà un plat per alt, precisament amb un dels sopadors que ^{est}estava espantat.

- Senyor, que em falta el pol·la stre!
- En una nit així tampoc s'hauria de mirar tan prim...-rondinà el camarer.

I quan el comensal que reclamà anava a fer valguer els seus drets,

- A mi, no em porti res més.
- A mi, tampoc.
- Jo, els postres ja els menjaré demà...
- Qui menja amb una batalla a la porta!

Dels quatre nuvis, elles foren de les que no passaren dels entreteniments. D'ells, un no passà del segon plat. El nuvi Pere feu repàs complet.

- Ens faran pagar igualment - diu amb mig plàtan a la boca.

Quan s'havia d'estar a l'hora del cafè, entrà al menjador l'amo de l'hotel.

- Senyors, l'hotel no hi té cap culpa amb el que està passant al carrer, i si algú de vostès no té interès molt important a sortir...

Just en aquell moment del petit discurs, un ruixat de trets se sentí peril·losament prop de la porta de l'establiment. Algunes dones xisclaren.

Els nuvis abraçaren, o s'ho pensaren a llurs núvies. Amb l'atabalament, molt comprensible, la núvia de l'altre nuvi abraçà al nuvi Pere i la nuvia d'aquest a l'altre nuvi. Ningú ha de trobar massa estrany que tingués lloc una abraçada confosa en una nit de juliol plena de trets. Seria, aquella, l'inici d'altres abraçades involuntàries que havien de venir.

Els cambrers han marxat. El cuiner major entra al menjador embarretat amb aquell barret blanc de dos pisos.

- Senyor - diu dirigint-se a l'amo de l'hotel -, ja sap on visc, jo. Si no li fa res em quedaré a dormir a la cuina. I si els senyors es queden i volen cafè jo el puc anar fent i servint tota la nit.

- No ha sortit ningú?

- Només els cambrers.

- Doncs, Marcel, portes avall! - diu l'amo al cuiner major.

Els comentaris, ja amb les portes avall, són diversos.

- Mira que jo, que hi vinc poc a Barcelona, i haver de passar tota la nit a l'hotel!

- I nosaltres que d'ahir teniem entrades pel teatre.

- Quina culpa hi tenim nosaltres amb les coses que han originat els trets. Hi haurien de pensar amb aquestes coses, els que tiren.

- I nosaltres quatre que aquesta nit hem de passar la nit de nuvis!

- Ai, senyor...

- No s'espanti, senyora.

- Oh, que no m'espanti...ja ho diu vostè. Una nit de nuvis amb trets! Ja sense és per estar una mica espantada, calculi amb trets!

Entre trets de tant en tant i converses que s'acabaven a mig dir quan els trets actuaven, es prengué cafè.

- Això retorna, senyors! - diu el cuiner major anant de taula en taula amb la cafetera fumant als dits -. L'he fet ben fort...Es pot repetir, es pot repetir...

En el segon "repetir" els que també repetiren foren els tiradors. Es deu tirar des de la porta de l'hotel. El pobre cuiner, que té el mateix dret a espantar-se que els que no en són, agafa l'espant en forma de tremolor i aboca part del contingut de la cafetera a la falda d'un de les núvies.

- Senyora, mil perdons, però jo mai havia servit cafè enmig d'una batalla! Fàci-se'n càrrec...

- No s'hi amoïni. Em penso que serà una nit que em tocarà patir molt. Ens reunits, malgrat la processó vagi per dins, fan el cor fort i intenten converses que s'acaben com volen.

- Quan nosaltres ens vam casar...

Ráfaga de trets.

-- Vam agafar el tren a Palamós...

Ráfaga al carrer.

- A Palafrugell...

Sessió de trets.

A cada estació, el carrer s'ho agafava disparant.

- Senyora -, va dir un escoltador-, si van anar molt lluny amb el tren potser no l'acabarem aquest viatge.

No es va poder anar més lluny de Flassà, per mor dels trets.

- Ja ens ho acabarà de contar un altre dia...No passi d'aquí...

No hi ha més remei, al cap d'una estona, que decidir anar-se'n a dormir.

- Almenys ho provarem.

- Potser a la nit parin.

- Déu l'escolti, senyor.

- I si no paren i volen baixar al menjador, per estar tots junts, el cuiner tindrà cafè calent tota la nit...

Els quatre nuvis pugen escales amunt. Són veïns d'habitació. Al de fora hi ha calma. Se senten caure unes sabates a cadascuna de les habitacions. La nit de nuvis marxa... De cop, com si es tractés d'una reunió il·legal o de quelcom prohibit per l'autoritat que de vegades en qüestió de prohibir no s'hi pensa gens, el foc d'estones abans es repeteix amb més empena i soroll que mai. La nit de nuvis s'atura esporguida. Truquen a l'habitació del nuvi Pere.

- Som nosaltres... Ja hi tornen! Què feu?

- Entreu. N'estavem parlant de tot això...

- Això no es pot aguantar...

La batalla està al ple. Corredisses al pis del damunt. Deu ésser el terrat. Se senten veus que van i venen i que quelcom pesat és portat just al damunt de l'habitació del nuvi Pere. Els dos nuvis tenen cadascun la seva núvia abraçada, anguniosos, suant... Ara el tret venen de lluny i deuen haver fet blanc amb algú del terrat perquè se sent un "Ai!" i tot seguit el dispar continuat d'una metralladora.

- Apaguem la llum!

Els del terrat no paren de fer disparar la metralladora. Els de fora s'hi tornen. Unes bales reboten a la finestra de l'habitació.

- Depressa... Dessota els llits!

- Qui ens ho havia de dir...

- Xist!... Calleu. Els del terrat ho poden sentir i si obrim la llum es poden pensar que fem senyals a n'els que tiren de fora...

Es pot afirmar que els nuvis, la primera vegada que feren còs a terra dessota els dos llits de l'habitació ho feren cadascun amb la seva parella oficial. Ara, estones més tard hi hagué tal aldarull en aquella cambra entre pujar i baixar dels llits en moments de calma o en moments de guerra, que eren ben justificats els dubtes dels quatre protagonistes d'aquella memorable nit de nuvis de si l'havien feta totalment amb qui devien fer-la. Quan a la matinada, ja sense trets a la vora, les

dues parelles es poden mirar de la vora ja cadascuna a la seva habitació,

- Aquesta sí que veig que és la meva dona - diu el nuvi Pere.

- Ara ja estic més calmada, i aquest que tinc al costat sí que veig que és el meu home. -diu la núvia número dos.

Però tots quatre tingueren durant uns dies uns grans dubtes sobre determinats moments d'aquella nit. Sense dir-se res, tots quatre van pensar, temps després, que si les coses no havien anat cent per cent tal com deurien haver anat, s'havien de carregar en compte a n'el que més tard se'n diria el gloriós moviment nacional.

El senyor Pere del 36, que no el va fer ni li varen fer, va deixar instruccions abans de sortir de la vila per si el Peret, molt jove llavors, fos mobilitzat cosa que no s'hi havia de comptar. Les instruccions eren concises: que es passés.

- No crec que s'arribi a n'això, que seria una bogeria, però si s'hi arriba, que es passi. Es molt fàcil - foren les seves darreres recomanacions.

I Peret, com que les coses duraren més que mai ningú podia pensar, fou mobilitzat. I marxà, com molts altres, amb els comptes fets. Ell sabia molt poques coses de la vida i els seus misteris. Era en l'edat que encara es creu al pare. I el pare havia deixat dit que si havia de marxar, que es passés, que era molt fàcil. Durant el temps que la fàbrica era una mica de tots a n'ell el tenien al despatx fent-li fer coses que en res podien influir en la marxa dels aconteixements: passar diari. Durant el temps d'aprendre de marcar el pas i el maneig d'armes, Peret feu com els altres. Marcà el pas, manejà armes, i escoltà discursos. Ell com tots pensava que si allò era la guerra, doncs que era una bona gue-

rra. Però no n'hi ha cap de bona, de guerra...Va debutar al front de Terol. S'costa el moment de passar-se, que el pare ho ha dit. Però a Terol hi havia molta neu. I Peret no s'hi veié en cor de passar-se amb aquella neu. Mai havia estat home de neu, ell. Feu campanya en altres fronts i no s'acabava de decidir a creure la recomanació paternal. Era molt jove i tenia por. A més, amb el temps que portava fent guerra de debó havia fet amics amb els quals havia compartit moments bons i misèries. I ja n'hi havien mort alguns. I el record dels amics perduts perdurava, i el "demà em passaré" el sentia cada vegada menys fort. Veié que els que li restaven, d'amics, era gent com ell i que, per ésser el més menut de la colla el portaven com a un germà petit...En moments de calma li parlaven de festes majors, que ell no havia anat mai en cap, de balls d'envelat, de les diverses maneres de festejar...

- Bé, de debó, Peret, tu no has festejat mai?

- Jo, pobre de mi...Jo només he tingut temps de sentir dir a casa que amb les noies s'hi ha d'anar amb peus de plom...

I sentia una gran admiració pels seus companys de batalles els quals ja quan anaren a la guerra de les coses que ell no sabia en sabien un niu. Com que ell era el més novell de la Secció, els primers dies de front que són els de més mal passar, els que anaven sempre junts procuraven fer-li la campanya lleu. Li portaven menjar quan escassejava, miraven de posar-lo en els llocs de menys perill, sempre hi havia una manta de més pel Peret. Se'n basquejaven d'ell:

- Mira, Peret, una vegada tenia una xicota al Vendrell...

- Peret! Corra, a n'aquell forat!

- No surtis d'aquesta casa fins que ens vegis a nosaltres a l'altre costat de carretera!

- A l'altre costat, Peret, hi ha de tot, com al nostre, saps? I aquesta guerra diuen que no la podem perdre...

- Va, Peret, menja més...Jo he menjat abans de venir aquí...i tu estàs

encara en l'edat de créixer...

-No mata, el fumar, Peret. Prova-ho...I aprofita-t'hi ara perquè potser que vingui un dia que no en tinguem de tabac...

Era molt, per a ell, tot allò, per a portar a cap la passada que se li recomanà.

Les batalles segueixen. La guerra es fa llarga. I Peret tingué sort amb les bales, que a la guerra n'hi ha tantes. No el tocaven. La colla s'havia reduït molt, ja.

- Ja en falten masses...Potser aviat ens tocarà a nosaltres.

- Ui, Peret, si les bales no t'han de tocar, ja poden fer! I ara ja ets tot un veterana...I fumes i tot!

- Això s'allarga molt. I no sé res de la vila.

- Nosaltres tampoc, noi.

- De qui depen que s'acabi?

- Dels que ens van embarcar, tant d'un costat com de l'altre...

- Ens muden de front.

- A on anem?

- Al Sud, diuen. Poc et consulten mai, a la guerra.

Per un moment, després d'un temps de no pensar-hi, Peret, al sentir que s'ha d'anar al Sud, pensa que és al costat que hi té el pare. I ara que sap tan bé com s'ha de fer per anar a l'altre costat, no hi pot anar.

Els que falten a la colla eren els que el portaven de bracet quan ell aprenia a fer de soldat, i els que encara hi són es pot dir que l'han ajudat a fer-se gran. Pensa que si els deixés no s'ho podria perdonar mai més. "El pare, si és al Sud, per poc suro que hi hagi arribarà a general de suraires", pensa. I això li serveix de consol.

- Diuen que és un bon front.

- Depen, depen dels grossos. Ja saps com van les coses. Passes uns dies de calma en un lloc, i quan hi comences a estar bé, els que manen et

diuen que s'ha d'anar endavant. O ho diuen els que manen a l'altre costat, i bona nit calma. Ja qui mana llavors són les bales...Te'n recordes de Barraques?

- Però ens en vam sortir.

- Ja va anar just, ja...I a Terol, on vas començar la carrera?

- Sí, que em vau tenir amagat en una paridera tota la batalla i em venieu a portar menjar...Amb aquell fred que feia a Terol!

- Però ara ja ets tot un soldadàs, Peret, i tot un home.

- Sort de vosaltres...

El menjar escasseja. Algun dia passa d'escassejar. Es diu que algú s'ha passat per gana. Peret ho trobaria llastimós passar-se per gana. Per a passar-se s'ha de tenir vocació de passador. Ell la tenia aquesta convicció al començament, però uns mesos de convivència diària amb una gent a la qual mai no havia vist abans, anaren mudant les conviccions. Havia de deixar, per gana, a n'aquella gent que se l'estimaven com si fos de la família? O per manca d'elements bèl·lics? O perquè marxaven oficials de fora dient que aquella guerra es feia al revés?. Els seus companys, els seus amics als que Peret volia sense trampa, no es passaven, ni per totes aquelles desventures. S'havia de passar ell? Devegades es parla de l'acabament de la guerra. Peret només escolta. Era un començament d'històries que no s'acabaven mai...

- Jo, abans de la guerra, era fuster. Es clar, encara ho sóc. Tant com la xicota em va poguer escriure, em va dir que m'esperava, que m'esperaria sempre...Però quan puc m'hi faig amb les dents, per veure si s'acaba, aquesta guerra.

- Tot s'acaba, fins les guerres. Els vells són masovers. Si no hi ha hagut front vora el mas, compto tornar a muntar vaques, a sembrar blat de moro i portar melons a vendre a mercat. Dic això del front perquè he vist aquests darrers mesos com s'han deixat una pila de masos. Sort que la

terra, si queda algú que la pugui treballar, no li ve d'una canonada.

-- Jo què penso fer? Dona i criatures que no sè com s'hauran arreglat tot aquest temps per a menjar cada repàs. I ara, amb els altres que han arribat a l'aigua, no hi puc anar ni amb permís...No m'en parreu del què faré acabada la guerra...

- Doncs mira, a casa som carnicers...Jo seguiré fent el mateix que ha fet el pare. Comprar bestiar, fer-ne pernills, botifarres, tall rodó, llonses...No et fotaries una llonsa, ara, Peret?

- Què és una llonsa?

Sort que a la guerra es riu de tant en tant.

- Jo em faré un tip de festejar que farà por! Amb les ganes que en tinc! Amb les ganes que en tinc! Tant-de-bo s'acabés la guerra ara mateix. Me n'anava corrents, a peu, corrent de nit i de dia, a festajar!

- Manuel, et veig pensatiu.

- Si guanyen ells, dels de casa no en quedarà cap. I d'aquí no me'n puc pas anar a França... A casa hi hem anat sovint, per diverses causes...

- No ens posem tristos. Qui sap, com aniran les coses...I tu, Peret, què?!

- Què voleu que vulgui fer, jo, si no sé res de res. Si migro com una criatura al sentir-vos a dir les coses que fareu al tornar.

- Si tornem!

- Vosaltres ja sôu immortals, homes. Quan ara no us han tocat.

- Sí, però ja no som els del començament. Ells també ho deien que no el tocarien.

- Pobres, els recordaré sempre...

- No t'hi cap-fiquis, Peret. Tu ets d'aquells que abans de la guerra se'n deien de casa bona. Què feieu? Ah, sí, taps...La gent beurà més que mai, home! I tu, tu trobaràs una convilatana com un sol...

- A casa sentia dir que no sempre ens han deixat escollir amb això de les convilatanes.

- Però ara tu hauràs fet una guerra!
- Amb qüestió de faldilles els pares s'hi han volgut ficar sempre, a l'hora de casar els fills.
- I sempre se n'han sortit?
- No sempre. Alguna vegada ho hagué afluixada paterna. I algun cop hi hagué un familiar que s'empadronà fora de les regles del joc!
- Tu mira que t'agradi, Peret, i te'n sortiràs.
- Ui, que lluny ho veig això. Primer: s'ha d'acabar la guerra. Segon la tinc de poder acabar jo. Tercer, tinc de trobar la que m'agradi molt, i quart, que jo li agradi a n'ella. Mira si n'hi ha d'inconvenients!...

Acció bèl·lica. Cop de mà. S'ha d'obrir forat i els que venen al darrera que passin. Així de fàcil. Els papers ho diuen....

- Va, nois?

- Va!

Bombes, crits, trets...Coses de guerra.

- Peret! Peret! On és el Peret?!

- També falten en Rigat i el Ramon...

- Potser han fugit per un altre costat.

No. El cop de mà ha trobat retop. Els papers no en parlaven del retop. Se n'havien descuidat. Rigat i Ramon ja no tornaran. Peret es tirà a terra per a eludir bales, i els dos pensant-se que l'havien ferit deixaren el refugi d'unes roques per anar-lo a ajudar. Pel camí, unes bales s'enamoraren d'ells. Peret els veié venir i es donà compte que els dos amics una vegada més es sacrificaren per ell, i aquesta vegada el sacrifici fou dels impagables. Al veure'ls caure, Peret deixa estar les bales i corra devers els dos amics. Un d'ells encara té temps de fer-li amb les mans senyals de què no es mogui...Fins n'està content Peret quan sap que les bales l'han tocat, com si això fos correspondre a unes repetides proves d'afecció rebudes dels dos malhaurats que feia poc par-

laven de les coses que farien al tornar a casa. Peret se sent ferit però té el cap clar. La ferida és fresca i encara pot caminar. Li dóna la impressió que té foc a una cama...Una ambulància el recull. Es dels altres. I ell s'havia de passar, ni que fos en ambulància, havia de deixar una gent que per a ell s'acabaven de jugar-ho, i perdre-ho tot? Ni amb ambulància vol anar a l'altre costat. En salta i fuig boscos a través. L'ambulància se n'adona. S'atura i la tripulació discuteix.

- Una ambulància és per a recollir ferits i no per anar al darrera de ferits que fugen.
- Doncs, mira, si aquest ferit ha fugit, que fugi...

Visqué com pogué amagat per les muntanyes primer, i per masos després. De molts, la gent n'havia marxat. D'altres se'l tragueren del davant com poguéren.

- Si ens troben un soldat enemic a casa...!

Fins que trobà un mas que fou el seu. La ferida, amb els dies passats anant d'un lloc a l'altre ja el privava de caminar. L'amo del mas contestant a la pregunta d'una noia que trobà Peret molt mal parat, diu:

- Ens ho han pres tot, però porta'l.
- Oh, porta'l. No puc...
- Anem a cercar-lo.

La ferida té mala cara. S'acorda que l'ha de veure un metge.

- Al poble ja hi han els altres...i el senyor Margarit és d'ells i potser no ens pugui ajudar.
- Hi ha el senyor Fèlix.
- Aquest era republicà...Si és al poble. La darrera vegada que va venir quan la pulmonia del Biel, ja va dir que en tenia més de vuitanta.
- Ho hem de provar, pare!

- Ho provarem.

- Si algú et pregunta on vas amb el senyor Fèlix, li dius que la que estic malament sóc jo. Ara, a n'ell li dius la veritat.

- Un soldat ferit? De quin costat?

- Del seu, senyor Fèlix.

- Amb què has vingut?

- Amb el carro.

- Amb el carro i amb aquell camí...serà molt que jo hi arribi...Que no ho veus que el necessito jo més que aquest ferit, un metge! Ara, que a mi aquest reaccionari d'En Margarit no em posa les mans al damunt. Ja veig la cara de satisfacció que posaria al dir als familiars: "Ho sento. No hi ha res a fer!". I això ho diria al davant meu i perquè jo ho sentís. No m'ha perdonat mai les aixafades de vots que li he fet tota la vida, ni que tots els republicans del poble es facin visitar per mi. I a mi no se me n'ha mort mai cap de republicà. Ell, En Margarit ha dit sempre que jo era un mal metge i que si no se m'havia mort mai cap republicà era perquè els republicans no estaven mai malalts. I ell, en temps d'eleccions anava a demanar el vot als seus malalts. Jo no ho vaig fer mai, això. Si tenia un malalt en temps d'eleccions i ell, el malalt, em demanava a qui devia votar, mai li vaig dir a qui, només li vaig dir que no votés el candidat del metge Margarit...

Feia temps que el senyor Fèlix no estava en actiu i aquella marca de confiança del seu aconductat el feu content de no dir, encara que protestés del seu estat físic.

- Jo no sé si us el guariré o no a n'aquest ferit. Els metges, quan ens fem vells som com els demés mortals. Perdem la memòria, perdem facultats...receptem una cosa per altra...

- Es que si no ve vostè haurem d'anar a raure amb el senyor Margarit...

- Això sí que no! Aquest carca us el mataria a dretes!

- Jo, de ferides de bala no n'he vistes massa, però em penso que ens en sortirem - diu el senyor Fèlix examinant la cama de Peret.

- La millor cosa seria portar-lo a un hospital, però ves a saber com estan els hospitals, ara. A més aquests veterinaris d'En Margarit és metge militar i potser li tocaria anar a un hospital que hi fos ell... Abans de posar-lo en mans d'aquest cavernícol, ho provarem...Noi, mossega una estona aquesta tovallo-la si et faig massa mal...Ja no sóc el d'abans, no m'hi veig i fins ahir no tenia pols...Avui me'l sento com quan em vaig casar...I aquesta cama ha de seguir essent republicana!

- Jo ja he fet la meva feina. Ara us toca a vosaltres. Aquest noi ha perdut molta sang, però a n'aquesta edat se'n té molta per a perdre. Molt repòs, i aquesta noia si no havia cuidat mai malalts n'haurà d'aprendre. Cuida'l bé, noia, no em facis quedar malament. Jo de tant en tant el vindré a veure si hi sóc a temps, i no ho dic pel ferit sinó per mi...

- Senyor Fèlix, què se li deu?

- Us hauria de pagar jo, per haver-me deixat fer aquesta cura.

- De diners, n'anem fluixos, però un parell de pollastres si que ens els ha d'acceptar.

- Feia dies que no en veia cap de prop. Visca la República!

- Ja vas fent més bona cara....Per què eres a la guerra, tu tan jove?

- Quan hi ha guerra, hi ha guerra. No es pot triar. Amb mi n'hi havien de joves i de grans...El que sento és donar-vos aquests mal-de-caps. Quan es pugui escriure a casa s'arreglarà tot. I me n'aniré així que m'hi vegi en cor.

- Ui, ho ha de dir el senyor Fèlix això!

La cuidadora de Peret tenia dos anys més que ell. Sovint, els joves

s'enlluernen amb les noies de més edat que ells. Quan ells són més grans, és al revés. Les volen joves. Aquestes coses van així i no s'hi pot fer res. És llei de vida, diu la filosofia. Al principi, Peret només estava preocupat per la ferida i per les coses que podien haver succeït a la vila. Més tard, quan la seva infermera trigava més que del compte a fer-li companyia el temps se li aturava, i com que amb la ferida i les coses que podien haver passat a la vila ja hi havia pensat prou, començà a pensar cada vegada menys amb això i més amb la seva samaritana. Ella no era cap bellesa radiant però era d'una bonicor raonable, decidida, espigada, amable i garlaire. Tenia el cabell negre amb una tira rossa que la deixava de molt bon veure. Peret era la primera noia que tenia al costat tanta estona cada dia. Els silencis dels primers moments van fer crisis, i ferit i infermera s'anaren confessant.

- Jo hi vaig tenir família, un temps, al teu país.

- Sí?

- Sí, el pare m'ho ha dit. A una de les dones de casa li deien la valenciana quan la família s'establí a la vila. Hi tingué filles i a totes les coneixien per les valencianes...I una d'elles s'enamorà a tot enamorar d'un home de casa bona. Llavors els de casa hi arribàrem. I també érem les valencianes. Però l'avi enyorava l'horta i els tarongers i ens entornàrem tots. L'avia ho sentí molt deixar la vila perquè li plavia a tot plaure. La gent cantava sovint, i els cants a l'avia la tenien boja. Una nit, una colla feu una serenata a una veïna d'ella i l'avia va disfrutar com si la gentileza hagués anat per a ella.

"Veus?, va dir un dia l'avia anant pel carrer, una teva parenta va fer mèrits perquè d'aquest balcó es tiressin confits -abans quan hi havia bateig alt sempre se'n tiraven de confits, però no se'n van tirar. La valenciana, aquella valenciana ~~que~~ ja l'originà el bateig, però l'altre originador era casat, i el bateig es feu en privat, sense tirar-ne "

Peret escolta amb els ulls tancats. Era una de les històries de casa seva, del besavi Vicens. Una valenciana no va poder entrar a casa, pensa, però una altra valenciana hi entrarà si la cama encara triga temps a servir...

El pare de Martina, la noia es deia Martina, ve del poble i diu que els correus ja van. Peret fa una lletra a la vila.

- Segur que si el pare és a casa d'aquí a no-res el tenim aquí!

Martina, al deixar la lletra a la bústia del poble, estigué uns segons dubtant. Tantes coses que triguen anys a arreglar-se, pensa, i té, el correu ja s'ha arreglat.

El senyor Pere torna del Sud. A través de França ha anat sabent coses de la vila. Però ningú li ha pogut donar noves de Peret. A la vila hi falta molta gent. Pels carrers,^{els} passants miren a terra. No se sap si es pot dir bon dia a la gent que es troba. De tant en tant dos convilatans s'aturen uns moments. Es veu un posar la mà a l'espatlla de l'altre amb gest de consol...La vila està malalta...A la casa pairal s'hi troba tothom: familiars, veïns, treballadors de la fàbrica. S'ha de tornar a començar, però el senyor Pere no vol sentir a parlar de res que no sàpiga noves del Peret, o què li ha passat. La vila, altre temps n'hagués fet una primera plana de la tornada del senyor Pere. Ara la vila té moltes cases amb casos com el del senyor Pere.

-...Sí, s'ha preguntat a tots els que havien tornat dels que havien marxat amb ell. Ningú en sap res. Alguns encara han de venir. Sortint de la guerra els van portar a fer el servei...Com si una guerra no valgués més que trenta serveis!...Sí, se li va dir que es passés, clar que se li va dir...

- Tant me fa això, ara. Potser ho va fer i li sortí malament...Però ara la guerra s'ha acabat i si aquest noi és viu podria haver escrit...I què hi havia de fer ell, a la guerra, si no sabia res de res!

- Pere! Pere! Carta del noi!!!

- Un ciri! Un ciri a Sant Sebastià! Porteu un ciri! No hi ha cap ciri a n'aquesta casa?!

- Enmig de les coses que no hi havia, no hi havia llum i hem anat gastant tots els que teniem...

- Alguna cosa hem de fer! Obriu la fàbrica! On és la carta?! Doneu-me-la...

Peret diu que està bé, que té una ferida a la cama, però que es pensa que podrà anar aviat a la vila...

El senyor Pere no té espines als peus i surt cap al mas on Peret està passant una dolça convalescència.

- Com si ho veiés. El pare no voldrà esperar a tenir una segona carta i el tindrem ací el dia menys pensat. Ja ho veuràs.

- I se t'endurà?

- Segur, però...

- Però, què?

- Amb tu.

- Amb mi...? Peret...

- O no hi ha marxa. He fet una guerra, jo!

El senyor Pere arribà quan els dos ocellets, agafats de mans, es miraven enternits.

- Peret!!

La noia intenta deixar de fer manetes. Peret, que seu amb una cama estirada damunt un balanci, li n'empriva.

- Pare!

- Peret...que téns fill meu? Es greu?

- No. Ara ja ha passat. Aquí em cuiden molt bé.

- Però estaries més bé a un hospital.

- Més bé que ací, no. Ací tinc un metge i una infermera per a mi tot sol.

- Un metge?

- Sí, el senyor Félix. Es un metge republicà, i diu que la cosa va bé... la cama, vaja...

- Peret, si no vols anar a l'hospital, allà on estaries més bé seria a casa.

- El senyor Félix ho ha de dir...però, pare, aquesta és Martina que m'ha cuidat tots aquests dies. Sort d'ella...

El senyor Pere estreny la mà lliure de Martina, i fa càlculs ràpidament.

Peret té encara una mà de Martina agafada, i la noia quan ell parlà d'emportar-se Peret es mossegà el llavi...Conflicte, pensa el senyor Pere, però repensa que ara és primer el noi que cap conflicte sigui el que sigui.

- Peret, quan jo vaig sortir del poble eres una criatura i ara, ara et veig fet tot un home. La teva mare no et coneixerà...

- Com està la mare? Com estan tots?

- Tothom està bé.

- I la fàbrica?

- T'esperem a tu.

- Jo m'havia de passar...però...un dia intentaré dir-te perquè no ho vaig fer...

- No em parlem d'això ara, Peret! La cosa és que ens hem tornat a trobar i que ara ja estarem sempre junts...

Arriba el pare de Martina pilotant el carro que porta de passatger al senyor Félix. Sembla que li hagin tret anys del damunt.

- Res...avui baixo sol del carro!

- Pare... el pare de Peret...el senyor Félix, el metge.

- Ah, senyor, té un gran fill. S'ha portat com un home...el senyor Félix

diu que li deixarà una cama com nova!

- No sé com agrair-~~lis~~ tot el què han fet pel meu fill... Demanin el què vulguin...

- A casa, senyor, érem republicans molt abans de venir la República, i aquesta mena de republicans sempre hem treballat de franc.

- Però, el senyor metge...

- Jo he vingut a guarir una cama republicana, perquè en torni a ésser, perquè em penso que ací tot en som de republicans, no?

- Veurà...sí, sí, és clar que ho som tots de republicans, ací.

- Ací...i a fora? Es que si no ho som fora d'ací jo deixo la cama tal com la vaig trobar!

- Senyor Fèlix, jo, pel meu fill, sóc tan republicà com vostè.

- Doncs, visca la República!

- Visca la República, doncs!

Temps després, un cotxe porta a casa del senyor Pere a Peret, el qual camina amb dos bastons i una valenciana que fa de tercer bastó al noi. I aquella valenciana entra a la casa sense deixar de mirar-se a Peret. I s'hi quedà. La vila, a despit del trasbals que passava, comentà el fet favorablement.

A més dels taps, els quals ja hem vist que s'havien espantat moltes vegades, ara està espantat tothom. Els diàfirs, que no poden parlar de les coses d'ací que la gent voldria que parlessin, parlen de les de fora. Als casinos hi falten molts comentadors, però encara, segons a quines hores, s'hi sent discutir...

- No n'hem tingut prou amb la nostra, de guerra, que ara en ve una que ho desfarà tot.

- I sempre els alemanys!
- Quan es van retirar de la Societat de Nacions, ja en portaven alguna de cap.
- Com els japonesos, que també se'n van anar.
- Si, i els italians que els van treure.
- Tots esperaven la seva, homes.

- I ja l'han trobada. Austria, que no es podia unir amb Alemanya, ja l'hi teniu. I ara el que va fer el Mein Kampf a la presó - els governs s'hi haurien de mirar amb segons qui fiquen a les presons-, diu que dels xecs no se'n cantarà mai més gall ni gallina...

I ni barberies, casinos, cafès i tavernes donen abast. Les coses se succeeixen com si el món baixés una baixada... Venen reunions, visites, comprovacions de stocks de canons... A Munich hi van els grossos de quatre nacions. Venen que el Mein Kampf porta males intencions, i per di n'hi podien treure alguna li mig donen la raó amb l'afer dels xecs.

- Però no passeu dels sudets, eh?

- No faltaria més!

I quan Mr. Chamberlian arriba a Anglaterra,

- Ja us en podeu anar tranquils a dormir. No hi haurà guerra...

N'hi ha que les endevinen les coses.

Ara els alemanys es miren a Polònia. França i Anglaterra diuen a la pobre Polònia, que no sap com girar-se veient-se els alemanys al damunt, que no s'espanti, que l'ajudaran. Ara som en el temps dels pactes. Els del Mein Kampf en fan amb els països del Nord. Anglesos i francesos van a Rússia perquè formi pacte del front de pau. Però els russos no foren convidats a la reunió de Munich i estaven empipats, tant, que davant l'astoració dels que encara no n'estaven, signen un pacte amb els alemanys. Aquests, malgrat l'avis dels anglesos i francesos, es pensen que els primers són tots com Mr. Chamberlain i que els segons s'hi miraran a fer quelcom més que avisar i passen, de mirar-se-la a Polònia, a fer-

se-la seva. La violen als ulls de tothom. I, ja, les lletres grosses dels diaris no havien de tenir fi. Passen tantes coses i tan depressa que no hi ha temps de pair-les. França i Anglaterra declaren la guerra a Alemanya. Els alemanys no en fan cas i es fiquen a Dinamarca, a Noruega, a Bèlgica, a Holanda i a França mateix. Tomen a sortir noms de genrals que ho guanyen tot. Italia, quan veu que França té alemanys pels carrers diu que ella mai els havia pogut veure gaire als francesos i li declara la guerra. El Mein Kampf diu que després que ells hagin passat comptes amb els francesos, que li deuen una guerra, i amb els seus aliats, el món viurà mil anys en pau. Els jueus no s'h~~an~~ creuen i el Mein Kampf els hi dóna la pau perpètua. Diu que ells són una raça superior i encarrega als seus soldats que facin alemanys pertot on vagin. Els francesos pleguen i el Mein Kampf els fa signar l'armistici dins el mateix vagó que l'any 18 els feu signar a n'ells el general Foch. Tothom es veu a venir que s'haurà de fer alemany. Són una gent que mentres tinguin canons no hi ha res a fer. A França no tot és Vichy. El maquis comença a escriure planes. El Mein Kampf no vol escamots, vol exèrcits complets per a provar que els pot vencer a tots. El maquis l'empipa, però no pot pas enviar un exèrcit contra una força que es veu i no es veu...Europa entera, llevat de Suïssa, on hi ha els diners de mig món -on s'haguéssin amagat els diners si no hagués estat per Suïssa- i la Península Ibèrica a la qual el Mein Kampf creu que hi té la mar d'adeptes, sent parlar alemany. Només falta Anglaterra. Hi ha temps. El Mein Kampf mana. A Rússia hi ha blat, petroli i un pacte. Trenca el pacte i va pel blat i el petroli i, de pas a saldar el russos a canonades... La gent passa per alt moltes coses davant les noves dels diaris aquell temps: ~~alhora~~ mentre uns japonesos discuteixen amb els americans, uns altres els hi desfan l'esquadra a Pearl Harbour; Amèrica entra a la guerra; els aliats fan un desembarc al Nord d'Àfrica...un ciutadà banyant-se en la platja del desem-

barc és enviat en forma de postal felicitant un aniversari de casori a Amèrica, serveix a l'Estat Major per a veure la fondària de la platja...Invasió d'Itàlia, la guerra del desert, el desembarc a Normandia, el "Tornarem" del General Mac Arthur, les bombes especials del granjer Mr. Truman, els vaticinis de Mr. Winston...les reunions dels quatre grans per a veure què n'han de fer dels vençuts, el casori secret del Mein Kampf, el procés de Nuremberg...

Durant tot aquest temps, a la vila es passà com es pogué, majoritàriament malament, però es passà. Si s'enviaven taps als alemanys, els aliats els posaven a les Llistes Negres, i si s'enviaven als aliats els que feien córrer les Llistes eren els alemanys. Els taps no sabien què fer i a darrera hora es declararen neutrals. Qui pugui que n'envii a un costat i qui pugui que n'envii a l'altre. En els darrer temps, com que a Alemanya a més de mancar-~~los~~ petroli li mancaven moltes coses, els expedidors a Alemanya posaren més d'una vegada bacallans secs dins les bales de taps. A la vila, com pertot, les coses escassegen. Es l'època dels succeïments.

-- I això és oli? Tu sabies que es podia fer oli sense olives?

- I el pa? Del pa d'ara també se'n diu pe. No és just. Se n'hauria de dir un altre nom.

- Tu saps què m'han cobrat d'una mata d'escarola!

- Ni ho vull saber. Només et diré que quan jo era menut i la mare me'n feia anar a comprar a plaça em donava cinc cèntims i encara volia que la mata fos grossa.

- A mi ja no m'estranya res. Parleu d'oli i de pa, i la llet? No hi ha qui en faci un recuit d'aquesta llet. I sort, encara, que som una vila sense gaire aigua! De tota manera una cosa és llet amb aigua i l'altra aigua amb llet!

Ací les canonades no hi arribaren, si bé el mateix Mein Kampf en persona s'acostà fins a la ratlla de França, això sí, amb papers enlloc de canons. I si amb canons, mentres en tingués més que els altres i gent que els fes anar, era un tramuntanal desfermat, amb papers era com molts, tirant a menys. S'ha vist. No hi han hagut canonades, però s'ha ballat amb la lletja. Mig món ens ha girat la cara. La gent fa un salt de segles enllà i practica l'intercanvi: un plec de toscans per unes sabates de goma. Han tornat a sortir les espelmes, Els pocs cotxes que corren, van moguts amb gasògens. Les fàbriques fan anar màquines amb motors de camionetes pasades de moda...La gent porta roba que li grandaja - i no perquè la roba s'hagi dilatat sinó perquè els que la porten s'han encongit-. Es viatja molt, però són viatgers que mai ho havien fet, són els abastidors extra-oficials. Porten i duen comestibles camuflats de cent maneres: calces de doble fons, bandoles sense criatures, guitarres plenes d'ous...a les dones viatgeres se'ls veu amb pitrerés i darreres artificials...Desembarquen abans de les estacions vigilades i han après a sortir del tren per les finestres... Durant aquest temps s'intentà compensar la situació amb discursos. S'inventaren els "cupos" , i una bona part del país trobà que eren un bon invent. Casinos, cafès i tavernes, han de tancar a la una. Els noctàmbuls empedernits no s'ho saben acabar.

- Està bé, tanqueu a la una, però hi ha cap llei que prohibeixi obrir a quarts de dues? - deien.

Tenien raó però no els hi val. Si fa bon temps es dediquen, sortint dels establiments que tanquen a la una, a rodar pels carrers fin a l'hora que abans podien passar al cafè. Si el temps no permet anar contra la disposició del govern d'anar a dormir tard, passejant-se pels carrers, van a llurs cases i esperen a ficar-se al llit a fer-ho a l'hora que ho havien fet sempre...Hi ha convilatans que obren compte-corr-

ents i altres que els tanquen...I no obstant el ventall de restriccions l'anar a plaça amb l'ai al cor, de renyir amb sastres i sabaters i de moures' amb roba baldera, encara queda algú que els dilluns baixa a les platges a fer un dinar de peix, o del que sigui. Es gent que aquella trobada setmanal és, per a ells, sagrada. Ni una guerra en la qual tot el món hi pregué part, ^{de} ha pogut desarrapar ~~la~~ aquella mena de manament laic, i acabat el dinar, que algun cop és magre, magríssim, fent el sord a tot, acaben la jornada cantant les mateixes cançons de l'època d'or dels tapers... La vida s'havia trasbalsat tant, que hi ha xampanyers que tapen les ampolles amb plàstic. El xampany té gust de derivats del petroli. Els taps tornen a tremolar per qui-sap-la vegada, i els suraires fan un manifest despotricant contra el plàstic fent-hi sortir, entre text, el mot càncer...Ara són els xampanyers que s'espanten, i els taps de suro tornen a valorar els espumosos que tornen a tenir gust de suro...

Enmig del nou viure, tornem a trobar, de protagonistes, a gent de la saga dels senyor Peres. Temps endarrera interpretaren un casori que tirà a vaudeville. Els d'ara foren actors d'un altre casori més aviat tirant a dramàtic. El Pere d'ara és un solter més aviat fet. Quan es parla de casar-lo, diu que no té pressa i que no es casarà fins que trobi la que li faci el pes. Moltes ho provaren de fer el pes al solter Pere, però es veu que ell volia un pes especial perquè passaren els mesos i totes les que intentaren l'assalt a la fortalesa del nostre solter s'anaren desenganyant.

- Jo no sé pas com la vol, aquest home! - digué més d'una.

Com la volia, com la volia...El dia que va veure de prop Esperanceta, va dir:

- Si ha d'anar per mi, ja la tinc!

- Es vidua!
- Es igual, o aquesta o solter.

Esperanceta era vidua, vidua de guerra. Ella tenia un paper del ministeri que la perdé, la guerra, assabentant-li que el soldat Tal havia caigut heroicament defensant la República a la batalla de l'Ebre. Esperanceta es disgustà com era la seva obligació, i es feu el propòsit de mantenir el seu viduatge. I la mantení mesos la seva viduitat. Vidua i tot era de molt bon veure, i els aconselladors, que a la vila encara n'havien quedat, li aconsellaren que era una pena que es passés la vida vidua poguent-se arreglar amb un bon partit, que ells sabien que existia. Esperanceta dubtà uns dies perquè ella deia que "qui sap...!" que potser aquell ministeri s'havia errat...però aneu a saber on parava aquell ministeri. I ella, que mai havia passat, ja veuen, de pensar que el solter Pere era un bon solter, acabà a la fi fent cas dels aconselladors, i es casà. La vila, que ja no era la gran comentadora d'abans, es limità a dir:

- Ja era hora que aquest noi fes un cop de cap.
- Estat?
- Vidua, però, qui sap...
- Bé, vidua o no? De vidua se n'és o no se n'és.
- Miri...ací ho diu...- fa mostrant el certificat de baixa.
- Jo no sóc d'aquest ministeri; però aquest paper la llkura de responsabilitat. A vostè i a mi. Ara, no el perdi per si, vagi-ho a saber, arribés a passar allò del "qui sap", sap?

El ministeri, aquell ministeri que no era el del senyor jutge, no s'errà, ni s'erraren els que digueren que aquell home era una baixa. Qui s'errà fou la pròpia baixa. A n'ell el deixaren per baixa al costat d'una pila de baixes sense discussió. Quan s'anava a donar terra a

les baixes,

- Ep...aquest no és baixa.

- Com ho saps?

- Mira.

- L'ha vist el metge?

- No ho sé.

- Doncs que el vegi.

Diagnòstic del metge:

- Baixa, baixa...no ho és, però no t'ignorarà a esser-ne...No, no, de moment no l'enterreu, però no haureu de trigar gaire...

- Es pot entrar?

- Sí...

- Què fem amb aquella baixa?

- Bé, és baixa o no?

- És un tres-quarts de baixa, es veu...

- El farem mirar pel comandant metge.

- Home, mort no ho és, però no pot viure. La bala, o bales, li han entrat per l'ull i pel lloc que li han sortit...

- Què fem, doncs?

- No el toqueu, perquè tal com està només de tocar-lo us pot quedar als dits.

- Jo el portaria a l'hospital...

- No us hi arribarà...però mireu, porteu-l'hi...

Reunió de metges a l'hospital.

- ...i el tret és mortal de necessitat.

- És el què han dit tots.

- Bé, doncs no en parlem més.

- Oh no en parlem més, no en parlem més...El cas és que aquest home no és mort.

- Ja es morirà.
- Però...
- Què vol, vostè, ser més papista que el Papa?!
- No, però ens podem trobar amb un cas nou. Segons tothom les bales tocaren organs vitals...Sí, però no tothom és igual en aquest món. Qui sap què hi tenia aquest home al cap. Potser no hi tenia les coses que ens pensem. N'hi ha que no hi tenen res.
- No es pot anar contra les lleis fonamentals de l'organisme humà. Jo sé que si només li apreto aci, aci, veu, damunt l'orella, el mato. A tota aquesta porció de cap no hi ha os. Les bales se li van endur amb tot el què hi havia al darrera. I sap què s'hi té darrera aquest os? Què vol fer vostè davant un cas com aquest? No pateixi, ja es morirà. I si tan pateix, agafeu-lo i porteu-lo al Comarcal. Que tinguin els mal-de-caps ells. I, junt amb el ferit, ~~Sis~~ us hi arriba, hi porteu tots els papers amb les opinions de tots. Així al Comarcal veuran que almenys entre els metges hi ha unanimitat.
- Som a l'hospital Comarcal.
- ...els papers estan bé. Aquest home hauria de ser mort.
- Però és viu.
- Això és el que no entenc.
- Ni ho enten ningú.
- Tingueu-lo en observació. Amb aquest papers no li haurieu de tenir gaire temps, però tingueu-l'hi. I doneu-li coses que no hagi de fer cap esforç per a prendre-les. Aquest home, clínicament no pot ni obrir la boca...
- ...i ja s'ha aixecat del llit, i es passeja i menja...
- No!
- Tal com ho sent.
- Doncs s'han de cremar molts llibres....

A la guerra es va endavant i endarrera. Solen guanyar els que van més vegades endavant. Al Comarcal hi ha metges nous. Són els metges que han seguit els que han anat endavant Troben aquell ferit. Li pregunten què hi fa allà si la majoria han marxat.

- Oh, miri, ací té aquests papers...Jo m'hauria d'haver mort ja fa dies.

- Són papers rojos, aquests...A veure, doctor Vega...miri's aquests papers, i miri's aquest ferit.

El doctor Vega fa les dues coses.

- Ho sento, però aquesta vegada el rojos tenen raó. Aquest home viu sense poder-ho fer...

Esteve, el ferit immortal, agafa por i deixa l'hospital. I fuig com els que havien fugit abans. I passa la frontera com molts. Increïble, però fou així.

Han passat mesos d'aquest petit drama. Som a la vila de nou. Domici li, el dels senyors Peres.

- Mira, ara que ja hi ha calma pertot, ja que no vam poder fer el viatge de noces que volíem fer al casar-nos, el farem ara. Anirem a França.

- Vols dir?

- Sí, dona. Un casori sense viatge se'n ressent sempre més. I França sempre és França. De tant en tant fa guerres i com que sempre comença perdent, la gent de fora l'ajuda. I ara ja s'ha refet. Hi veuràs coses que ací no hi són. El camp francès és una meravella...

El matrimoni Pere feu una bona volta a França. Ella, Esperanceta, n'està encantada d'aquell viatge. Som a Nimes, al davant del circ romà.

...i ara anirem a veure la casa quadrada la qual, com el circ, la feren els romans. Fora taps, ho feren tot els romans. I van anar pertot on van volguer. Els pobles que no hi han passat romans sembla que els hi falta alguna cosa, no sé. Viure prop de coses que feren uns homes centuries enllà vesteix molt. Aquella gent, ~~amés~~ del circ i cases qua-

drades, deixaren una manera de ser a la majoria dels pobles que dominaren els quals encara van amb lleis romanes pel món, i hi trobes gent que no és com l'altra, gent que no hi comptaves...

De mà esquerra del circ puja un ciutadà amb una criatura a cada braç. Es aquell nostre amic de la ferida mortal, el qual, malgrat l'opinió d'uns quants metges, no sols no s'ha mort, sinó que ell i ferida mortal mudaren de país. Descobert per un metge francès, ell, ferida i papers, tingueren la vida guanyada. El metge l'afilà i li donà un raonable jornal perquè es deixés ensenyar a col·legues i amistats del metge.

- I ja he fet més que tenir-lo a casa per a ensenyar. Ara ja he anat més lluny. Aquest home, honestament, no hauria de poder ni menjar en l'estat que està. I jo he fet proves., a veure fins on arribava. L'he casat. L'he casat amb una infermera de tota confiança. I ha estat pare de dues mainades. No ho entenc ni ho enten ningú, però és així...

Just quan la parella Pere-Esperanceta s'aturava davant un cartell anunciador d'una cursa de braus al circ romà, que segur no el feren per allò, s'hi para l'home de les dues criatures. La vidua del "qui sap" és la primera que es tomba a mirar els nou-vinguts. Li fa gràcia el xerrotejar dels dos menuts.

- Valéry, Pierre, ja us tinc dit que pel carrer quan aneu amb mi heu de parlar català...

Es al sentir la veu d'ell, que la vidua del "qui sap" es mira l'home posant-se esverada, la mà al coll.

- Però...però, no ets el meu home, tu?!

- Mon Dieu! I tu, tu no ets la meva dona?

- Però no eres mort?

- Tothom m'ho deia que m'havia de morir, i encara m'ho diuen ara.

- Però si jo encara tinc un paper del ministeri, amb la baixa...

- El ministeri, encara que cap sigui als llocs on tenen efecte les baixes, tingué tota la raó. Com la tindria qualsevol organisme que el paper el fes ara mateix...

- Bé, Esperanceta, si aquest home és el teu home i tu ets la seva dona, jo qui sóc?

- Pere, ja sempre havia dit "qui sap!"...

- Si, però ara aquest "qui sap" el tens al davant i m'hi tens a mi... Qui ho arregla, això? Jo sóc l'home d'aquesta dona, i vostè...

- Jo també sóc el seu home...

- I jo torno a dir qui ho arregla, això?

- Ai, Senyor...i aquestes criatures, Esteva, de qui són?

- Meves.

- Teves i de qui més?

- Meves i de la meva dona.

- Veurà, senyor Esteve, de quina dona...perquè o aquí hi ha un cas d'adulteri...

- No hi ha adulteri, i la primera que ho deu saber és la meva dona, bé aquesta meva dona. El meu casori és un casori receptat pel metge.

- Com vol dir receptat pel metge?

- Miri, toqui ací...ne més amunt...aquí...I tu també toca...I ara toca al mateix lloc al teu marit. Hi trobes diferència?

- Si, però...

- Hi trobes diferència o no hi trobes diferència?

- Es clar que n'hi trobo...Tu sembla que hi tinguis una galta damunt l'orella.

- Fou a l'Ebre. Hi havia tantes bales que una o altra t'havia de tocar per obligació. A mi es veu que me'n tocà més d'una. I segons tots els metges que m'han vist han convingut que no podia viure, que em podia morir a qualsevulga moment, d'aquí a mitja hora, demà-passat, ara mateix...Quan vaig arribar a França, que no hi podia arribar, un metge

em val·logar, és a dir va llogar la meva ferida. Jo, sense ferida sóc un zero a l'esquerra. Treballo amb el doctor Bleriot el qual és un metge molt afeccionat a fer proves. I en feu una amb mi. Em receptà que em casés...Què volies que fes jo de venir a la vila si sabia, segons els metges deien, que m'hi podia morir l'endemà d'haver-hi arribat? Per què us havia de donar a tots aquest disgust?...Ací, mira, si em moro...

- Però, Esteve, i jo com quedo? Quina mena de vidua sóc?

- Tu? I jo, que m'hauré casat amb una casada!

- Esperanceta, val més que en siguis de vidua...Ja em sap greu perquè l'altra meva dona no t'arriba enlloc.

- I ella, l'altra dona, ho sap que tu eres casat?

- Ella, de molt jove,és l'infermera del doctor Bleriot, i pel doctor es deixaria tallar un braç. L'adora. El doctor, quan ha descobert un virus per atacar un virus, el primer que s'ha virusejat ha estat ell per a provar l'efecte de l'anti-virus. I el meu cas ha estat una prova més que ha fet el doctor. Ha volgut provar si el matrimoni em matava o si jo era posseïdor d'una ferida mortal resistent àdhuc al matrimoni. Ell ja va dir a la meva dona que era un casori amb fins científics i que segur que duraria poc...Es clar que li va dir el doctor a la meva dona que jo abans d'haver-me de morir era casat, però que allò deixés de preocupar-la perquè la meva dona, la primera, podia quedar vidua a curt plaç.

- Però vostè, amic Esteve, com se sent? I li dic amic perquè no sè com tinc d'anomenar a l'home de la meva dona.

- Jo fa molt temps que visc amb un "potser demà", que és un mal viure, cregueu-ho. Ella, ella vull dir la meva dona francesa, comptant que n'hi havia per poc i de cara a prestar un servei mèdic al doctor Bleriot, al principi es desfeia en compliments, tant, que jo em pensava que les dones franceses eren més meloses que les altres.

- Quina queixa en tenies de mi?

- No cap, jo m'hi trobava molt bé casat amb tu, però la francesa el primer temps era, com t'ho diré jo, com una plata de crema, però al veure que la cosa es va allargant, ja no és la mateixa, i ara a mi em començava a agradar...Es clar que és un agradar receptat pel metge!

- Bé, i la meva dona, què?

- Oh, aquesta no ha deixat mai d'agradar-me.

- I encara li agrada?

- Es la meva dona.

- I jo...

- Que no li agrada a vostè?

- Clar que m'agrada. Si no m'agradés jo no m'hi hagués casat...I ara no em vull descasar. Però com dimoni...

- Miri, Pere, papers canten. No s'hi capfiqui més. Jo tinc papers que diuen ben clar la meva situació. L'Esperanceta en té un del ministeri

- Aquell ministeri també va dir que guanyaria la guerra...

- Ja t'he dit que el ministeri no s'havia errat. El que s'ha errat, millor dit, la que s'ha errat ha estat la meva ferida.

- Ai, Déu meu...

- No t'amoinis, Esperanceta.

- Però tu encara ets viu!

- S'ha de tenir confiança amb els metges que m'han vist. El meu, encara no fa dos dies que em va dir: "Et trobo igual que el primer dia que et vaig veure..." Tu tens un paper amb la meva baixa. Això et dona, t'ha de donar tranquil·litat. Jo tinc uns papers amb la fi que m'espera...També estic tranquil....

No se sap què dir durant una estona. Tots tres miren a terra. Les dues mainades es miren ara al pare adès a la parella forastera. Estava, per a dir quelcom pregunta per la vila.

- La vila...la vila...En va marxar molta gent i la que ha quedat viu com pot. El pa, saps aquell pa recuit que t'agradava tant? Doncs el

pa ara el fan de farina de goma. De l'oli val més que no en parlem. I del cafè que et feia....Si provessis el que hi ha ara l'aborriries. Nosaltres tenim salut, això sí, salut i uns parents a La Pera que de tant en tant ens baixen quelcom. Els diners, els diners d'abans, ja ho deus saber...

- Jo? qué vols que sàpiga, jo? Qui és que havia de contar coses a una baixa? I perquè res no m'impressionés no m'han deixat moure, mesos i mesos de casa el metge.

- Doncs els diners d'abans ja no valen fa temps, i dels nous no en té tothom, no. En general es tenen els justos i prou.. La gent s'ha especialitzat en anar a cercar menjar a fora o a portar-n'hi. Es un ofici nou. El Pere diu que al casino se'n diuen oficis varis, d'aquests. Ha canviat tot. La vila no és la mateixa. I aquells carnestoltes que valien més que tres festes majors, qui sap on són. Te'n recordes d'aquell ball de màscares que ens vam conèixer? Quin ball, aquell...

- Esperanceta! - diu Pere.

- Ai, és que parlar d'aquell temps! Ara tot això ja no hi és. Han passat dues guerres i el jovent, de les guerres ençà ja és un altre jovent. Tot és distint. La gent no surt com abans, ni a parar la fresca. Tothom va a la seva, i molta gent et mira malament. Hi ha por de dir coses en una vila que tothom havia dit el què havia volgut. No deixen fer colles. Si vols fer un sopar amb més de quinze persones has de demanar permís al governador, i fer una declaració de que només soparàs. Amb aquells discursos que es feien després dels sopars! I aquelles collades que fèiem a la platja! Te'n recordes d'aquell Sant Joaquim que va ploure i ens vam redossar a la portalada d'un sòtan, i tu...

- Esperanceta, que sembla que tornis a festejar!

Li costà a Esperanceta trobar el moment d'acomiar-se. També al pobre Esteve...Es fan adéu una bona estona. Pere no vol dir res, però

a la fi, veient el posat de la seva muller, es veu obligat a dir:

- Sembla que te'n vas amb recança...

- Veuràs, Pere, feste'n càrrec, és el meu home...era el meu home. Tan bon marit que era, tant com em volia...

- Escolta, Esperanceta, potser que ho tornem a pensar tot això. Si resulta que el ministeri es va precipitar...

- No, Pere, no moguem res, no moguem res perquè conec el meu home. Si el metge li ha dit el què li ha dit, ell creurà el metge. Estigues-ne segur.

- Però si el metge li ha dit que s'ha de morir i no es mor...!

- Ell creurà el metge. I a més hi han els papers. Ell hi creu amb els papers. Hi ha una baixa, que la tinc jo, donada per un ministeri que era dels seus, perquè l'Esteva era dels altres, saps, Pere...i ell té papers dels dos bàndols de la guerra civil, i papers de metges forasters.

- Però ell és viu, dimontri!

- Es igual, ell creurà el metge. I no voldria donar-me cap disgust a mi si, com ell pensa, el metge un dia o altre tindrà raó. Seria el primer que em donaria.

- Es que a mi ara, quan passi un moment bo amb tu em semblarà que el robo al teu home.

- També en patiré jo i pensaré que mentre passo aquell moment bo, potser el pobre Esteva ja no en podrà passar maimés cap.

- La culpa és meva, per haver-te portat a Nimes.

- No, Pere, per això ja podem dormir tranquils...

No hi dormiren sempre de tranquils, ni ells, ni els altres personatges del drama de Nimes. Almenys durant dies. La casada francesa protesta amb el doctor, malgrat la devoció que li porta.

→...i aquest home ens enterrarà a tots. Jo em vaig casar per amor a l'ofici i perquè vostè em va prometre que el casori seria curt...

- Madame Esteve, no és pas que no el revisi sovint jo el cas del seu marit...I miri, aquesta vegada, i al davant de vostè revisarem de nou. Que no hi hagués alguna cosa que ens hagués passat per alt a tots... Tingui, aquí té els papers inicials...Veu? Ben clar...Ferida mortal, entrada per l'ull~~l~~ dret i sortida per darrera l'orella esquerra. Dispar fet de baix a dalt....Això vol dir que el que va disparar estava potser agerut a terra i que el seu marit estava dret. Aquests papers són fets pels rojos. I aquests, tingui, aquests de facultatius de l'altre costat...No, no, repàssi'ls. Sembla que els metges de l'altre color per a contradir als vermells haurien d'haver posat algun "qui sap" a l'hora de consignar el mot mortal de necessitat. Doncs, no. Quan en els papers s'hi llegeix: "Aquest home no pot viure", s'ha d'entendre que volen dir el malalt, no una altra cosa perquè el soldat fos d'un exèrcit distint. I ací té els diagnòstics dels metges partidaris del General De Gaulle, de Mitterrant i de Sartre, i de metges no partidaris de ningú. I què? Què diuen? Coincidència, consens general. I encara la setmana passada vostè em va ajudar a retratar el cap d'aquest seu home, amb un aparell nou totjust arribat d'Amèrica que va igual que els nostres sinó que és una mica més car. Miri-se-la la radiografia americana. Tot això més fosc és buidor. On carai ha anat a parar tot el què falta en aquest espai buit? Lògicament havia d'haver sortit junt amb el vora mig pam d'os que manca al seu marit damunt l'orella esquerra. I, davant de tot això, què hi diu vostè...!

- Jo oficialment només puc dir que potser quan arribi a casa ja seré vidua. Què vol que digui més?

Esteve tampoc dormí amb tranquil·litat una colla de nits. Ara no es podia treure Esperanceta del pensament. Encara era jovenassa, i plena sense trampes, i garlaire com quan es veien cada dia...I si existís un error en aquell seu cas? I si s'hagués retratat l'interior del cap d'un altre que ja fos de debó mort, encara que ell tingués aquella au-

tèntica ferida d'ull dret a orella esquerra? Ell no podia ésser un altre perquè bé es recordava d'Esperanceta i Esperanceta l'havia reconegut al moment de sentir-lo parlar. Ell, doncs, era ell. D'això en podia estar segur. Recorda com si fos ara aquella batalla de l'Ebre i la seva darrera intervenció. L'oficial havia dit:

- Va, ara que fugen!

Junt amb altres es va llençar al riu contra els que l'oficial havia dit que fugien. També, com si fos ara, recorda que algú, darrera de la frase de l'oficial, havia dit:

- Vol dir...?

Ja no es recorda de res més. Va sentir que quelcom li entrava ull endins, i res més... Però i si no n'hi havia d'error? I si ell es moria pel camí o a l'arribar a la vila? I a l'hora de donar disgustos si es repatriava, el que el tindria més gros seria el pobre Pere que era el que tenia menys culpa dels tres...

Pel que fa al matrimoni Esperanceta-Pere, d'ençà d'aquella anada a Nimes passà algun moment delicat.

- Esperanceta!

- Ja vinc, Esteve...ai, perdona, Pere.

- Es que no és la primera vegada, Esperanceta!

- Ja sé que tu no hi tens art ni part, però jo d'ençà que vaig trobar el meu home a França, per més que maldi hi ha dies que no me'l puc treure del cap. I avui és un dia d'aquests, Esteve.

- Esperanceta!

- Et juro que volia ^{dir} Pere, i ho voldré cada vegada que digui Esteve. Hi ha dies que el veig pels carrers, a taula, i no t'ho gosava dir, al llit... Com ho tinc de fer?

- No ens amarguem la vida. Jo no em vull descasar. M'agrada que siguis la meva dona, i si vam acordar que els papers tenien la paraula, que la tinguin. I si t'ha d'ajudar a posar-te a to dir-me Esteve de tant

en tant, doncs digues-me Esteve.

- Ai, gràcies, Esteve.

Un dia es rep carta de Nimes.

- El pobre Esteve...

- Mira, si havia de ser...Potser ara estarem més tranquils...

No, es fa saber el neixement del tercer fill d'Esteve i la seva muller francesa. A n'el nou-nat se li posarà el nom de Pere.

Són coses que portà la guerra i que s'han d'agafar com venen. Tampoc en passen cada dia, de guerres.

La vila, com el país, es mogué una part amb encert i l'altra no tant, en inacabables temporades de restriccions i racionament, dues forces negatives que plantaren bandera pertot arreu. Hi hagué restriccions de tot i tota mena de coses racionades. Els flequers feien pa, aquell pa, sense tenir farina, sense tenir-ne oficialment és clar, i els confiters feien dolços i no tenien, oficialment, sucre. La gent no es volgué deixar acoquinar i amb miracles o jocs de mans, i tant d'una manera com l'altra pagant, trobava les coses que no hi havia. Els Gremis s'avisaven quan hi havia "moros a la costa".

- Hi han els de Tasses....!

I els de Tasses moltes vegades no trobaven ni un quilo de farina ni tres unces de sucre.

- Doncs de què feu pa? - preguntaven els de Tasses.

- De la farina que ens donen del racionament...

- Doncs hi deu haver molta gent que no en menja.

- Mai se n'ha menjat gaire de pa en aquesta vila.

- Un dia o altre us assoquerem! Quin flequer us ha avisat la nostra visita?

- Quin flequer? Ací no ens podem veure l'un de l'altre.

S'ha de pagar "subsidi"....Sí, però s'ha de pagar. Tot paga subsidi i no se n'escapa ningú. Hi ha uns inspectors especials que es guanyen la vida posant multes a n'els que no paguen subsidi o no paguen el que diuen els inspectors. Un taverner vol comptes nets. Porta un control de tot el vi que ven i el subsidi que ha pagat la gent. Els números del taverner no fallen. Tant vi venut, tant subsidi ingressat.

- I ja poden venir els inspectors. De casa se n'aniran amb les orelles baixes...

O els inspectors tenien orelles que hi sentien de molt lluny o algú els hi va dir que a la vila hi havia un taverner amb un subsidi sense trampa.

- Hi han els inspectors.

- Que passin...

Inspecció.

- Molt bé, això està molt bé...Vostè, veu vi?

- Es clar que bec vi. Un taverner que no begui vi ja pot canviar d'ofici.

- I d'on el beu?

- Mirin, d'aquest rosat...Es d'Espolla, un vi primet però que entra bé.

- I a qui paga el subsidi?

- Ja m'han fotut!

A les restriccions i racionaments, una temporada s'hi ajuntà el temps. No plou, i les envassades són buides. I quan la gent s'arronça d'espatlles perquè si no plou no s'hi pot fer res, plou a raig fet i nega la gent del Vallès. Totes les coses de mal passar, de les restriccions als temporals de pluges, es combaten amb discursos. N'hi ha per tothom, per les envassades seques i, quan convé, pels negats vallesans...I, de cop, el sol, que fa milers i milers d'anys que existeix, es declara soci protector del règim. I resulta que és la solució, la pedra filosofal.

- Perquè no hi havíem pensat abans? - diuen els que han trobat la pedra.

"Le soleil de l'Espagne!" serà l'equilibrador de moltes balances. Així de senzill. I ja que encara el sol no es pot exportar -corra gent, es diu, que si pogués se l'hauria venut-, es diu al món que el vingui a prendre. I, cosa curiosa, el món tampoc hi havia pensat amb "el soleil de l'Espagne", i el ve a prendre. Els inques i altra gent, ja l'adoraven al sol, però ni els inques ni ningú tregué de l'astre rei, els dividents que se'n tregué ací. Ha començat l'Era Turista.

- Ha de venir més gent! Ha de venir més gent! El turisme ens ha de salvar..- repeteixen a les altures.

Tant s'hi creu amb el turisme, que se li fa un ministre i tot. I ni taronges, ni mercuri, ni llibres, ni és clar, els taps tingueren mai uns padrins com va tenir el sol. I l'allau turista creix. No hi cap... Hi ha de cabre. S'ha de fer tot de cara al turista. I s'hi fa. Els diners, que estaven amagats, surten i, amb els diners, que ja ho veuen clar, hotels, apartaments, gratacels, campings, carreteres, autopistes, refugis, paradors...

I paletes i manobres han de salvar el país. Són literalment, els amos. Tenir bones relacions amb paletes i manobres és com abans haver-les tingudes amb cardenals, governadors civils i venedors de fàries. Les costes de tot el país que fins fa poc, com els paletes i manobres anaven fent, fan un salt de gegant. Les platges, aquelles platges on normalment s'hi anava a reposar els fins de setmana i a parar-hi el sol els dematins d'hivern, on s'hi salava peix i s'hi estenien les xarxes de xàvegues i armaiades, muden d'ofici. No és el seu i hi ha gent que renega, però la salvació del país és abans que tot. Es passa, de veure la mar a peu pla, a veure-la d'un quinze pis. El país en pes ho fa tot pel turista. Tot. Hi ha una casa als afores d'una vila, que ven vi i, per a plaure al turista, implanta una entrada única a cinc duros amb llibertat de beure tant que vulguin. L'amo de la casa, de tota manera, primer convida als turistes a unes copes de vi dolç...

La barreja amb el vi d'Espolla sol ésser fatal, però els turistes beuen, beuen...Fleten autobusos especials per anar-se a fer un panxó de vi per cinc duros. Al seu país emborratxar-se resulta caríssim...I el turisme creix, i no hi cap. Durant un temps els turistes, que sembla que no hi ~~gagin~~egin de ser a temps, ~~deuen~~uen a les cuines, als armaris, dessota les barques...Durant anys i anys, tota mena de governs han demanat Gibraltar als anglesos. I tota mena de governs anglesos no l'han volgut donar mai. Però pensant que un dia les coses poden canviar, els anglesos han estat els primers de comprar terrenys a les costes. "Potser un dia no tindrem Gibraltar", diuen, "però tenim, nostre, molt més terreny que el Penyal i en molt més boníssims llocs.."

Els posseïdors de terrenys vora mar, passen, de propietaris ignorats a mil.lionaris envejats.

- I jo, que tenia una pineda als Comuns i la vaig deixar perquè n'havia de pagar contribució!- es planyen més de dos.

Un taper de Sant Feliu, el qual tenia un tros en plena penya, és continuament assetjat per tota mena de compradors.. L'home no vol vendre i, per treure's els compradors del davant diu quan un d'ells amb cara de pena insisteix:

- Però demani, home, demani...

- Cat~~oze~~ze milions! - i es torna a posar a treballar.

- Fet, senyor!...- diu el diner.

Els taps durant aquesta època perderen punts. Qualsevol es basqueja triant i retriant, si es pot comprar un parell de còssos a la costa i fer més efectiu amb deu minuts davant d'un notari que amb deu anys d'enviar bales fronteres enllà.

Els paletes es lloguⁿ i deslloguen cada setmana. Veient que és la seva hora, es converteixen en senyors paletes. Se'ls va a cercar on siguin, com si s'anés a cercar diamants que n'hi ha per a tothom. Els manobres, que abans era un ofici i era rar que se'n passés -hi havia manobres,

bres perpetus-, han agafat galons a marxes forçades. I molts es declaren paletes. Es igual, s'han de fer cases...

- No ho sé, la casa de X. l'he feta engrandir pels manobres per manca de paletes, i tinc una por que s'hi fiqui gent... - deia un paleta de tota la vida a cau d'orella de les amistats.

A les viles, a l'estiu no s'hi cap. Són dels turistes. I són d'ells botigues, cafès, places, carrers... A les platges no hi ha prou sorra. La densitat per metre quadrat supera les de tot el món.

- Diu que aquest any en vindran vint milions!

- No, si a la fi seran més que nosaltres, ja ho veureu...

S'hi afinaven els que deien això.

I ve un moment que la majoria del país que tota la vida havia anat a peu, que és tan saludable, que anava a Festes Majors amb tartanes, i a viles allunyades amb tren, es desperta i ho deixa tot per a tenir cotxe. En un temps determinat el món es posà en condicions perquè hi vinguéssin els homes, d'esciatar una guerra, d'aparèixer les Internacionals, el cinematògraf, els barrets de palla, els Bunkers i els vermuts amb olives. I, també en un moment determinat el món es posa a punt perquè la gent, d'una manera imparabile, absoluta, total, vulgui tenir cotxe. Són coses que no les pot parar ningú, que han de passar com una epidèmia de grip, l'aparició d'un cometa o el desbordament del Ganges. No se sap qui fou el primer que tingué cotxe sense poder-lo tenir per a fer-li un monument com a Colom, a Bismark o a Manelic, però és igual. Es fa el sord a n'això com es fa a tot. Per primera vegada l'aspiració del poble és total, massissa, sense fisures: tenir cotxe.

Que a la ONU el camarada Krushow pica a la taula a cops de sabata?

Que hi piqui.

Que el doctor Barnard fa viure un dentista amb un cor d'un altre? Que es foti!

Que s'ha de dir sempre que sí? Ho direm.

Que a Sabadell s'han negat? Que es neguin.

Que el senyor Solís tornarà a ser ministre? Que en sigui.

Que la dona fa tres dies que no és a casa? Ja tornarà.

Que es farà un port a Llafranc? Que s'hi faci.

Que el Barça ha tornat a pedre la Lliga? Que la perdi.

Que els capellans ja no porten sotana? Que no en portin...

Res, ni humà ni diví, pot contra l'obsessió de tenir un 600 al davant la porta.

....I els Tals, ja en tenen!

I quan la mestressa de casa començava a demanar cotxe...

....em faré menys vestits, aniré a la perruqueria cada semestre, no ~~faré~~ més que un repàs fort al dia, els nois poden estudiar igualment en una escola gratuïta...

I sortia el cotxe. Altrament a casa no s'hi hagués pogut viure.

A cafès, barberies, tavernes i casinos, on abans Castelar, Maura, Cambó, Largo Caballero, l'estudiant Sert, la Volta a Catalunya i Radio Pirenaica ho presidien tot, ara ho presideixen bieles i magnetos, ciguenyals i bugies. Es una bogeria comunal, però una bogeria a la qual tothom s'avé a gust. A les altures si alguna vegada es dubta davant la promulgació d'una llei o d'un impost nou,

- No us preocupeu, la gent ja té cotxe...- se sent.

L'entrada del cotxe a la vida nacional portà milers de coses. De cada cotxe, des que la senyora el comença a demanar, al patir dels examens fins arribar als cent-mil quilòmetres -si s'hi arriba- se'n podria fer una història. Gent que no s'havia mogut mai del rodal, d'ençà que té cotxe ha après d'una manera total la geografia del país i la de fronteres enllà. Al principi s'anava a transitar per les carreteres franceses, les quals els propietaris de cotxe ^{te} deien que eren excel·lents, però molts no passaven de provar les carreteres que porten a

Perpinyà. Sembla que determinades sales de cinema de la capital del Rosselló es feren la barba d'or amb la gent d'ací. Hi havia sessions, diuen, que la totalitat dels senyors espectadors era gent amb passaport espanyol. Els de Perpinyà se'n feien creus que es mobilitzés una gernació per la cosa que es mobilitzava. Si ho comentaven amb algun mobilitzat, aquest responia:

- Hem vingut per a provar el cotxe! Ara, ja que som a Perpinyà, sap? L'era del cotxe portà, entre altres coses, els autostopistes que són uns elements que viatgen d'una manera nova i baratíssima. "Quines ganes de comprar cotxe" deien els autostopistes, "si podem viatjar igualment amb els dels altres!" Al començament de l'eufòria automovilista, els autostopistes tenien la vida guanyada. Els nous propietaris de vehicles a motor perquè la gent sabés que en tenien no desairaven mai a cap autostopista, i si aquest acabada la cursa, deia:

- Què li tinc de donar?

- Digui que l'he pujat jo! - contestava el tenedor de cotxe.

D'autostopistes, com en altres estaments, n'hi havia de tots. Dels que fins i tot tenien carnet i consideraven que era una obligació del conductor pujar-los, als que feien el senyals d'stop sense gaire convicció i allò que volien era anar una estona a cavall.

- No va pas a La Bisbal?

- No. Vaig a Palamós.

- Es igual. Anirem a Palamós.

Hi han també els de gran quilometratge els quals àdhuc posen un rètol a l'equipatge per a documentar al conductor: Brusel·les, Paris, Oslo... Entre els arguments dels autstopistes hi ha el del reclam femení que consisteix en un moviment de faldilles més o menys important. Hi ha conductors que hi són més aviat propicis a n'aquests moviments, i s'han trobat que darrera dels moviments surten maletes i bosses de costat com per at d'encantament seguit de ciutadans carregats de barbes. Ara,

a la petició de "stop" alguna vegada el peticionari ja s'ha sentit més d'un: "Ja t'arreglaràs!"

La fulminant matriculació de cotxes, a més a més de drames familiars, endeutaments i tallades d'arbres a les carreteres, ha portat un terme mig de 40 baixes setmanals. Això, que sembla que hauria d'haver frenat l'afecció al volant, en aquest país que en tantes coses va diferent dels altres, l'ha estimulada. El govern, vetllant com sempre pel bé dels pagadors de contribucions i per a veure si disminueix les baixes de la carretera, va apujant el preu de la gasolina. No hi ha res a fer. La gent no creu en la bona intenció del govern i segueix posant gasolina al cotxe. "Ara que el tenim, ves si l'hem de deixar a casa perquè la gasolina s'ha apujat! Què diria la gent..." Aquest fer o no fer les coses pel què diria la gent, que n'ha fets fer de disbarats!

Es una temporada única que serà molt rar que es torni a repetir. La *gent* es mou, fa, desfà, va i ve amb presses, com si flairés que l'estat de coses no pot durar. Un temps tot un continent es mogué endut per la febre de l'or, i es deixava tot per anar a rentar aigües i arenys; N'hi hagué diverses de febres col·lectives: tenir seient al Camp de les Corts: els Beatles, La Principal de La Bisbal, Raimon...però totes aquestes febres les multiplicà per cent la del cotxe. Per a tenir-ne, els homes del camp i de muntanya d'enllà i d'ençà de l'Ebre, amb l'excusa de que a la construcció hi manca mà d'obra, deixen camps i muntanyes i s'errolen al paradís dels manobres.. "Això són setmanades!"- diuen en diversos llenguatges al cobrar els fins de setmana. Els pobles han restat amb les cases soles i els camps han quedat erms...Ja hi ha el turisme!

I ja gairebé tothom té cotxe. Es clar, hi ha algú que encara no enté, però tampoc quan ve una epidèmia de grip l'agafa tothom. A molts llocs, els operaris demanen anticips a compte del cotxe. Com que més aviat es va fluix de gent, surten els anticips. I surten més cotxes. I ve llavors una altra mena de malaltia nacional: fer-lo servir el cotxe! Com

que de cara al turisme, a més ~~des~~ restaurants de les platges, es restaura a tots els masos de bon aspecte -els propietaris dels masos que no s'han fet manobres s'han convertit en restauradors- la gent, que pensa que temps endarrera havia dejunat molt, decideix que si els turisme va als restaurants també hi pot anar ella, i anar-hi en cotxe. D'aquesta manera hom veurà que es té cotxe i que, a més, es va al restaurant. Dura un temps que dinar a casa sembla que és pecat. Això no ho podia fer més que el que ho podia fer, però ho fa tothom. Que duri...

Una cosa que el turisme va valorar a tot valorar foren les dones de fer feina a hores. Es el negoci més clar que s'ha fet, es diu. El preu de les hores puja a mesura que les que en fan són sol.licitades. Llei d'oferta i demanda, no falla. Al cap de poc, les feinejadores a tant els seixanta minuts, ja van i venen de feinejar a cavall.

- Vostè té cotxe o l'hem de venir a cercar...?

- No, no, ja tinc cotxe, jo...

Que duri...

I el turisme segueix fent una mena de marxa calenta, imparable, empès per ministres, banquers i propietaris de souvenirs i cridat pel sol.

- I aquest any diu que en vindran trenta milions !

- Serem el país amb més turistes per capita del món.

Es posen compta-turistes a les carreteres, i els mal pensats diuen que sumen els que entrèn i els que se'n van. Es creen guies oficials amb la missió de contar als turistes que som parents de grecs i romans, els preus dels paradors i els programes de les boies...Tot pel turista! Que la vinguda dels senyors turistes fa anar la plaça cara? Es igual. Ja hi ha tants turistes com indigens. Sí, tot s'ha fet de cara al turista. Ell ha portat moneda forta, però no se sap

bé, a l'hora de fer balanç, si s'hi ha guanyat o perdut amb el turisme. Algú hi ha guanyat, no hi ha dubte: el que ha cobrat la moneda forta. Els hotelers mitjans, amb casa i servei propi, no poden fer altra cosa que alabar el turisme. Però amb l'operació turisme algú s'errà. El que comprà terreny a preu turistic, feu obres amb paletes de turisme, llogà cuiners amb jornal turistic i servei amb el mateix jornal, s'errà de nou mesos. Amb tres mesos no es podia fer la pau, per sol que fes. Les botigues establertes de temps han fet festa major amb el turisme. Les que s'han establert de nou amb lloguers de privilegi i traspassos de Rockefeller, han experimentat també allò dels nou mesos. Les coses, al país, es veuen quan ja no s'hi és a temps. Molt hotels, si se'n van fer tants!, per a no distreure la gent amb suïcidis col·lectius, obren a l'hivern per jubilats i pensionistes a preus i menus rebentats... Els apartaments, les Immobiliàries... Mare de Déu les Immobiliàries! Per els que les feren fou un negoci tan important com el de les dones de fer feina a hores, ara, pels que compraren Immobiliàries sense immbbiliàries, el negoci fou un mal negoci. Tampoc hi ha cap dubte.

- Però si el país compra més que no pas ven, com ho voleu arreglar?

- El turisme ho ha de nivellar. Si no es nivella és que han de venir més turistes, que en venen pocs.

- Aneu-ho a dir a la gent que va a plaça i no té negoci si el turisme n'ha estat o no de negoci.

- Mira, perquè no en fan de negoci.

- Segons a on haurà entrat moneda forta, però ja m'agradaria saber el què costa al país el turisme. La gent que va a les fàbriques, la des despatxos...

- Aquests sempre han estat pobres, home! La gent d'empenta no la veuràs mai rentant taps ni passar les hores amb lletres de canvi que no cobren ells - i que de vegades no cobra ningú - o fent història comp-

tables dels afers mercantils del dia.

Per a suplir la manca d'habitacions del principi, s'inventaren els campings. Allà hi cabia tothom i allà hi podia venir el turista de fiambarrera que tenia tant dret al sol del país com el senyor de xalet, dama de companyia i balandre. La vida de camping era una bona vida tan com feia bon temps. Quan plovia, la gent dels campings s'havien de donar a la mala, de vida. Era rar, però, que fallés le "soleil de l'Espagne". Les agències turístiques el pintaven damunt follets radiant raigs ultra-violeta i calories a desdir. Se n'arribà a fer tanta propaganda de les virtuts i dies en actiu del sol, que una Companyia Suïssa d'Assegurances es va decidir a assegurar el sol de les vacances d'un regiment d'autocars camí del país del sol. Els assegurats van pagar la prima, la Companyia va riure per sota el nas i pensà tenir una nova font d'ingressos sense contra-partida desfavorable, és a dir, allò que volen totes les companyies d'assegurances, ~~paga~~ cobrar i que no hagin de pagar, cosa que, amb la mà al pit, voldríem tots. Però aquell any fou un any que el sol anà contra el govern declaradament, i deixà passivament que la pluja refredés i fer renegar després a n'aquell exèrcit d'autobusos. La Companyia deixà de riure, i pagà el desastre solar, com era de dret.

- Fallar le soleil de l'Espagne! - deia la Companyia mosquejada de debó -. Això és una qüestió política!

- Però, senyora, si a mi una dama francesa em paga aquest vestit a tant, perquè vol que jo li deixi al preu que diu vostè! - diu un botiguer fronterer a una ex-compradora del poble.

- Vostè el que hauria de fer és anar a posar la botiga a França!

I és que els amics francesos que abans només venien quan tenien revolucions gruixudes o per les Fires de Santa Creu de Figueres, ara, amb "taux de change" a més a més dels mesos d'estiu hi baixen cada setmana als pobles fronterers on no sols hi mengen a més bon preu que

a casa seva sinó que s'hi vesteixen, s'hi calcen i s'hi camisegen i a preus que per a ells són bon preus i que pels indigens ja no ho són tant. I, naturalment, què han de fer els botiguers, vendre a qui pagui més encara que els que paguin més siguin francesos.

Amb tot aquest sacramental turistic els taps es desorientaren una mica. Ells, ja a la llista general de coses exportables anaven molt a-vall, però a la comarca, que sempre havien anat al davant, ara es veien superats pel turisme.

- Quan s'hagi d'anar a Madrid a demanar coses, que mai ens feien massa cas, ara amb el turisme potser ni ens hi deixaran entrar a Madrid-deien els suraires.

I alguns possibilitaren que els turistes tinguéssin més lloc a la costa, sense deixar de fer taps. El seny no és pas una exclusiva dels senyors de Sabadell i els homes de Terrassa.

- Per què no deixo els taps del tot? El turisme pot fallar, pel temps, per canvis de govèrns a fora si els d'ací no poden canviar, i els taps mentre es faci vi i la gent el vulgui beure bo, no fallaran...

Que els taps no podien fallar ja ho comentaven els tapers pre-republicans:

- De tapar, no poden tapar com els que feien els nostres pares, que es feien sentint cançons i cada tap era una obra d'art...

- Si, home, una obra d'art...no volem baixar del burro, vosaltres. A l'últim comparareu un tap d'aquell temps amb la Rendició de Breda o amb el Naixement de Venus!

- Ni l'un ni l'altre poden tapar un Mosela, un Priorat o un vi de dir missa!

- Això, segur. I el vi de dir missa el taparia més malament el Naixement de Venus que l'altre.

- No me'ls toqueu els taps d'abans, que ara de quartes en fan prime-

res. Els empasten.

- Tot tapa.

- I quin gust té un vi tapat amb taps empastats, eh? Quin gust té?!

- Taps empastats...perquè ací el suro que tenim no és el d'abans. Mira, els portuguesos diuen que els taps porosos tappen millor que els altres, mentre el porus sigui net. Fan de ventosa al coll de la botella.

- Els portuguesos...els portuguesos. Si no haguéssin estat els de la comarca que hi van anar encara anirien tots descalços.

- Aneu-els-hi al darrera als portuguesos! Mireu-~~els~~ hi les suredes, que s'hi pot fer ball. I això no ven pas ésser els de la comarca que ho van fer.

- Ara resultarà que tu ets d'En Salazar.

- Ben net que en sóc. En qüestió de tenir les suredes netes, eh! I no és això sol. La gent d'ací que hi va anar els hi ensenyà moltes coses, d'acord, però ara no sols no els hi hem d'ensenyar res sinó que ens poden donar moltes lliçons ells. Mira, a l'embotellar vins de compromís, al deixar els taps en remull una gota d'aigua podia enterbolir el vi. Saps què van fer? Posaren els taps en remull amb el vi que havien d'embotellar!

- Remullat amb vi o amb aigua, al tap no hi ha qui el natxi.

- Matem-ho?

- Matem-ho.

Keynes formulà la llei de la propensió al consum. Ací no se sap si el país en pes es tornà keynesista degut a estudiar economia a hores perdudes, o si en fou partidari sense saber que existís. La cosa certa és que d'ençà del turisme, ~~corr~~ el mot d'ordre de gastar, que la solució del país era gastar. I es va gastar, es va gastar. Els gastadors trobaven tota mena de facilitats. Els venedors des d'electro-

domèstics a cotxes donen terminis convidadors perquè la gent es decideixi a gastar.

- Compreu ara i pagueu quan volgueu!

I qui no té neveres, màquines de rentar plats, televisors, cotxes, etcètera, etcètera...

- Ja en parlarem, quan s'hagi de pagar! - diuen els compradors.

No se sap si era exactament això el què volia dir el senyor Keynes, però si ho era...

De la millonada que vingué de fora vingué de tot. I entre els que vingueren, vingueres les sueques, i per les coses amb les quals es trobaren descendents dels senyor Peres, la sueca. Era una sueca més sueca que les altres. Al seu país feia molt temps que segons què que ací era privat allà era desprivat. Ací trobà el sol que esperava, el paisatge desitjat i una gent amable tirant a mitjà-major que es desvivía per a fer-li agradable l'estada.

- Noi, t'he vist anar amb una sueca.

- Si? Es molt bona noia. No té res seu.

- Potser ho és massa, de bona noia. Ho dic perquè també l'he vista anar amb altres.

- No sempre han d'anar amb els mateixos les noies que venen de fora.

- Però tu no estàs preparat per anar amb sueques.

- Pare, home, no sempre passejar-se amb una sueca ha de portar males conseqüències.

- No, passejar-s'hi, no.

- Si parlem de negoci! Jo no sé parlar de res més, ni amb sueques...Diu que té relacions amb gent d'influència al Monopol, que no hi hem fet mai res, nosaltres....

- Noi, tu no hi tens pràctica amb qüestió de faldilles...

- Et dic que parlem de negoci.

- Sempre?

- Home, sempre...no pots pas dur una dona al costat, encara que sigui sueca i parlar-li només de les propietats del suro català!

"Qui sap," es diu el senyor Pere, "potser sí que era qüestió de negoci el tema principal de les relacions del noi amb la sueca. Tampoc s'ha de pensar malament sempre!".

- Pere, m'han dit que havien vist el noi molt ben acompanyat...!

- Qüestió de negoci.

- De negoci?

- Sí, el Monopol.

- Però si l'han vist amb una rossa que de dos només se'n veia un.

- Els devien veure de lluny...però en el fons és negoci. Vendre es fa cada dia més difícil i s'han d'aprofitar oportunitats vinguin d'on vinguin. Se'n diu relacions públiques d'això, ara. El món ha d'acabar essent dels joves, els quals són diferents de nosaltres. I si els joves tenen horaris especials d'anar a dormir, si ballen com ballen i festegen com festegen, també han de tenir les seves maneres de fer negoci.

- Però si a n'aquest de casa no se l'havia vist mai amb una dona al costat!

- Tampoc havien vingut mai sueques com ara. I ja no som al temps d'anar a dormir a entrada de fosc, d'anar al ball amb la mare de la balladora al costat, i ja no viatgem amb tartana. Els temps muden. Després, al noi potser li serà un bé que comenci a tenir tractes amb noies. Potser m'ha cregut massa al peu de la lletra quan jo li he repetit que primer era la fàbrica que tot. I tampoc és res per a preocupar-s'hi si el noi surt amb noies.

- Doncs jo n'estic de preocupada.

- Què vols fer? Dir al noi que no tingui tractes amb noies? Amb qui els ha de tenir. Em fas gràcia, tu.

-

- Però que els tingui amb dones, com t'ho diré jo, com les altres.
- Aquí discrepem, veus? Si el noi té tractes amb noies de la vila...
- Bé, veuràs,quina mena de tractes vols dir?
- Tractes passatgers vull dir. Si va amb alguna noia de la vila per ganes d'anar-hi, doncs si deixa d'anar-hi, a n'aquella noia el jovent devegades li fa el buit. En canvi, tenir-los aquests tractes passatgers amb una forastera, quan la forastera se'n va, doncs aquí no ha passat res. I el noi no ha pas de ser diferent dels altres. A molts minyons se'ls veu amb forasteres i no passa res.
- No passa res, no passa res..I si passa? Es que aquestes forasteres no sé què els hi donen a n'els nois d'ací!
- Amb això et dono la raó. Les forasteres són més decidides que les nostres. Per a les d'ací un home és un perill, un enemic com a principi. Les de fora no n'hi veuen cap d'enemic, al contrari.
- Així tu trobes bé que el noi alterni i es mogui amb aquesta sueca.
- Què li pot passar, ^{al}noí? Res.
- I si quan la sueca acabi la campanya, el noi no s'ho agafa com s'ho hauria d'agafar?
- Ui, tu vas molt lluny.
- Mira, Pere, tu ets un home que t'has passat la vida a la fàbrica, que t'has fet vell comprant suro i fent-ne taps, i de tot això en saps molt, però de dones, en saps gaire tu, de dones?
- Veuràs...
- Veuràs, què! Amb quantes n'has fet de campanyes tu, abans que amb mi?
- Tens unes coses tu també.
- Ara ja no ha d'adobar ni espatllar res, això. A veure, amb quantes has fet campanya!
- Jo, mira, una vegada casat...
- No, no, abans, abans!
- Jo no vull dir que no me n'hagués mirat alguna abans de tenir-te a

tu.

- Mirar i prou?

- Carai, Tuietes, què vols que et digui, ara!

- Vull que em diguis si alguna et va fer rodar el cap perquè pogués-
sis veure les coses que fa fer una dona quan fa rodar el cap.

- Doncs amb alguna potser sí que vaig passar de mirar-la.

- Què vol dir passar de mirar-la?

- Que potser alguna vegada en vaig portar alguna a passejar, i pot-
ser, no ho sé; ara, potser alguna em va cridar l'alto...ves, coses de
joves.

- Però disbarats, allò que se'n diu disbarats, alguna d'aquestes, que
veig que va ser més d'una, te'n va fer fer cap?

- No, no...A mi quan em cridàvem l'alto, m'aturava.

- Així no saps què és trobar una dona que et giri pensaments, cor i
butxaques.

- Veuràs, Tuietes, mai n'haviem parlat d'aquestes coses. Que en vas
fer fer molts de disbarats tu abans de casar-te!

- Jo? Pobra de mi. Si la meva nit de noces i moltes que seguiren les
vaig fer tremolant...Però hi ha dones i dones hi ha, Pere. De la ma-
teixa manera que hi ha homes vulgars, pintors sublims i dentistes ad-
mirables, hi ha dones centrades i d'altres que ho descentren tot. To-
thom sap que fa poc a Anglaterra un ministre, tot un ministre va te-
nir de deixar el càrrec per qüestió de faldilles.

- Que el noi no és ministre, ~~no~~ conservador ni laborista.

- Es igual, però hi ha una sueca pel mig, i si fa disbarats per ella,
no seran disbarats d'un home d'anomenada però seran disbarats.

- No podem pas anar contra el govern i treure les sueques del país,
Tuietes!

- Es que el turisme per a segons què és un perill. Venen casats que
es fan passar per solters, casades que es porten solters de companyia,

casats i casades que són casats amb altres casades i casats...Tot això ho tenim a casa i ho ha portat el turisme, i s'acabarà fent com el turisme.

- Ací abans del turisme també hi havia casades i casades.

- Però la majoria som casades d'alta fidelitat.

- A fora les coses van diferent. Hi ha ~~me~~^{és} màniga ampla, i no s'han de fer drames...

- Així, tu, tu quedaries igual, pel què veig, si jo...

- Tuietes, que una cosa és que la màniga ampla sigui a fora i l'altra que sigui a casa. Després, a fora no tothom hi fa el sord a la fidelitat. Potser no és tan alta com la teva, això si.

- Però si amb els dos mesos o menys que passen ací aquestes donotés en fan de seques i de verdes...I jo estic esverada pel noi. Es deixarà ensarronar i vindrà mal viure, ja ho veuràs. Que no les has vistes a les platges a n'aquestes dones, Si es pot dir que ho ensenyen tot.

- Veus, jo això no ho trobo tan malament. Abans, les dones a la platja anaven vestides que semblava que hi anaven a fer penitència. Portaven tanta roba al banyar-se, que t'ho haves d'imaginar el què hi havia amagat dintre aquelles bates fins a clavies. Ara no hi ha dubtes. Les veu com són. I si sempre s'hi haguéss anat així, a l'hora de remullar-se, potser ara no es faria tant de cas de veure-les com es veuen.

- Però el noi no n'havia vista mai cap com les que es veuen ara. I aquesta amb la que tu dius que fa negoci, que m'han dit que quan es banya p~~r~~ la poca roba que porta valdria més que se l'acabés de treure! I el noi caurà, el noi caurà...

I Tuietes tingué raó.

-...i trobo que el noi ja hauria d'haveradit quelcom. Ja fa dies que és fora.

- No és fàcil entrar al Monopol. I es veu que ara, per a entrar-hi s'hi ha d'anar amb sueca, com ha fet el noi.
- Tu, a n'el noi perquè et porta bé la fàbrica te'l creus de tot.
- Ell sempre mira per la casa. Fins fora de casa. I si ell creu que aquesta sueca ha d'animar el negoci...
- I per què no la feia amb un suec, aquesta amistat de negoci?
- Amb això dono la raó al noi. Una noia, avui, i més a fora, fa les mateixes coses que els homes, i ací, i parlo en general, encara ens pensem que les noies només serveixen per a brodar, rentar calçotets i anar a plaça.
- Que et penses que no és difícil anar a plaça, ah?! Oimés ara i quants més turistes vinguin més difícil serà.
- Es clar que és difícil, però vull dir que amb les noies, pels negocis, encara no s'hi ha pensat prou a casa nostra. En canvi, a fora, el temps que fa que hi ha presidents de consells, advocades, ministres...
- Mira, un telegrama! Què diu...Bones perspectives. Envieu diners.
- Pere, no n'hi enviis!

El senyor Pere es grata el cap, però pensa que ara els negocis costen molts diners. Ja s'ha acabat allò del maletí amb funda i cobre-pols.

Un segon telegrama al cap d'uns dies. També acabava demanant diners. El senyor Pere comença a pensar que potser Tuietes podia tenir raó. Que potser era una mania seva de contradir-la sempre. I potser no l'havia d'haver contradita quan ella posava repars a què el noi anés a Suècia. Sobretot si l'anada resultava cara.

- Aquesta sueca et costarà la fàbrica, Pere!
 - Tot és car, avui, dona...Jo potser esperaré un altre telegrama.
- Al tercer telegrama el senyor Pere va donar la raó a Tuietes, primer

perquè ja no veia les coses massa clares i, segon, perquè Tuietes va passar tota la nit del tercer telegrama repetint: "Ves-hi, ves-hi!".

- Està bé hi aniré, però no m'ho diguis més. M'ho has dit tres mil vegades, aquesta nit!

I emulant una anada a batalles d'un seu passat, anà a la batalla del Monopoli a ocupar, si calia, el lloc del fill. I aquesta vegada com que té pressa per a deixar les coses ben posades, fa el viatge en avió. Així, pel camí, pensa, no me'n podré desdir.

Es vola damunt dels núvols.

- Pel mateix preu ja ens podrien haver deixat veure el paisatge! - diu un company de vol.

- Si vol que li digui la veritat, m'estimo més no veure'l el paisatge, anem massa enlaire.

- Què és la primera vegada que vola?

- Sí, i si puc, la darrera.

- Doncs per què l'ha agafat l'avió?

- Questió de negoci.

- Deu ser un bon negoci...

- Al revés. És un mal negoci.

- Perdoni senyor si m'he excedit preguntant. Jo viatjo molt i els que viatgem sovint sempre tenim conversa a punt...

El senyor Pere no estava per a conversa, però ell també devegades viatjava i era un bon conversador, com ho era al casino. I li sabia greu trencar el codi dels viatjants, tant, que fou ell qui reprengué la conversa.

- A Suècia?

- Sí, a Suècia. Vostè també?

- Si, hi vaig a veure el noi que fa unes setmanes que hi és.

- Casual. Jo també hi vaig per a la mateixa cosa...

El codi va guanyant. Ambdós, que havien obert una revista, la pleguen

i es disposen a complir-lo

- Fill únic?

- Sí, fill únic.

- Com el meu.

- Es de la part de Girona, no?

- Sí, encamallat entre l'Empordà i la Selva.

- Nosaltres som de Sabadell.

- Teixits?

- Sí.

- Nosaltres fem taps.

- Bon país l'Empordà. Hi ha gent fina.

- Home, el país és bo si les coses van bé.

- No es poden queixar ara amb el turisme. Es un recurs que no tothom el té.

- Vol que li digui? El turisme ho ha desballestat tot. Les dones diuen que som la plaça més cara d'Espanya...I tot s'ha fet de cara al turisme...Una bogeria, cregui, una bogeria. I molts ja se'n penedeixen de la vinguda massiva dels turistes. Jo penso què passarà el dia que els turistes frenin.

- Cada any en venen més. El govern té molt interès a dir els milions de dòlars que els turistes deixen cada any al país. I diu que quants més milions de dòlars entrin més bé aniran les caixes de l'Estat. O sigui que ens hem de carregar de paciència i esperar que si ara ja toca a turista per barba, que vingui un dia que siguem un per cada tres turistes. Sembla que aquest és el punt òptim per a nivellar el dèficit estatal. Nosaltres ja ho coneixem una mica, això. Els estius anem a Calella, no pas a l'empordanesa, a l'altra, a la de la farola i a aquella platja tan gran que ara s'ha tornat petita. Abans ens hi coneixiem tots. La mateixa gent al passeig, la mateixa gent als banys, al casino, als envelats...Ara no s'hi coneix a ningú. Alemanys, france-

sos, belgues...

- I no hi ha sueques, a Calella?

- Moltes, no, però a casa amb una n'hi va haver prou!

- El noi!

- Si...

- Quines casualitats porta el turisme. A casa també amb una n'hi va haver prou.

- La sueca del de casa va dir al noi que tenia molt bo amb fabricants de texits sintètics nous, que seran els teixits del futur, i que hi anés

- No em digui! La sueca nostra va dir que el bo el tenia amb gent de pes d'una fàbrica de licors de l'Estat. I que hi anés... I hi va anar, suposo com el seu. Abans d'anar a Suècia, què feia el seu noi?

- De casa a la feina i de la feina a casa.

- Posi per dos. I amb questió faldilles?

- Com si no n'hi haguéssin. Almenys sabudes. Telers, llançadores, triple fil...

- Com el de casa, com el de casa. I això potser és el mal. Si aquests nois haguéssin estat més, com li diré jo, senyor...

- Manuel.

- Jo, Pere, doncs si haguéssin estat més foguejats amb questió de dones potser no hi haguéssin anat tan depressa a anar a Suècia. No és pas que la dona no m'ho engargallés...

- Això és de Girona!

- Sí. No és pas que no m'ho repetís i repetís que amb faldilles pel mig no sols no es poden fer negocis sinó que moltes vegades es desfien... Nosaltres a la família hem tingut elements d'aquells que la gent en diu de totes prenyes i que per una dona han estat a punt de perdre-les les prenyes. I no és que siguem una família de disbauxats, no. Però de tant en tant n'ha sortit un, el més centrat, que amb faldilles ha perdut el timó.

- O l'oremus.

- O l'oremus, sí, i venen disbarats galopans. I potser ara ha tocat al noi. Però jo deia que enlloc de frenar-los en qüestió de relacions públiques o privades amb dones, qui sap si no hagué:s valgut més fer-ho al revés.

- Per a mi la falla és el fill únic. Miri, senyor Pere, un meu avi va tenir setze fills, i tots a casa. Vull dir amb la pròpia. I sostenia que la base d'un bon viure familiar era la quantitat de fills. Un fill sol, deia, és una desgràcia. Si tens un fill únic i va per mal camí, tot va per mal camí. Si en tens setze i te n(hi va un, te'n queden quinze que et poden fer quedar bé. Molt serà que a tots quinze els dongui per a disbaratejar amb dones...Ja és ben curiós que a tots dos ens hagi passat el mateix, ben curiós. I aquesta sueca del seu fill, la coneix vostè?

- La vaig veure algunes vegades.

- Amb el seu fill?

- Amb fills de diversos pares, també. Era de bon veure la seva?

- A Sabadell ens agraden més aviat plenes...però era una bona sueca, alta, molt alta i rossa, molt rossa, i a la platja no era pas el meu fill sol que se la mirava. Ella havia vingut a prendre el sol, i la veritat és que el sol la tocava de molts més llocs que a les altres, m'enten?

- A mi em balla pel cap, no ho sé, però em balla pel cap que coincidint en tantes coses, que potser es tracta de la mateixa sueca.

- Només faltaria això!

-Veurà, a quin temps van a Calella vostès?

- Doncs miri, la dona i la cunyada hi solen anar a darrers de juliol, i el noi i jo després d'uns quants caps de setmana hi van anar quan vam tancar per vacances...fins a la primera quinzena d'agost.

- I el noi quan la va seguir a Suècia?

- Ara, fa poc, a la tardor. Van quedar que es trobarien allà per aquest temps.
- La mateixa història de casa. Per a mi aquesta sueca ha treballat primer a Calella i després a la Costa Brava. També a n'el de casa li va dir que es trobarien a Suècia a la tardor...I bé, ja som a Suècia.
- Ja?
- Vull dir que hi serem aviat, que és com si hi fossim pel que vull exposar. Ja som a Suècia, què fem? Actuem a la violenta o fem un pacte?
- Amb quí, amb la sueca o amb els nois?
- Jo el noi me l'emporto com sigui.
- Es que la sueca sempre pot dir que els nois l'han seguida, que són majors d'edat, i que per l'edat tant la podien seguir a n'ella com a una de Palamós.
- Llavors hauríem de veure què tenen més les sueques que les de Palamós, perquè suposo que els nois n'han vistes alguna vegada de noies de Palamós.
- Oh, miri, jo si enlloc d'anar a Suècia haguéssin anat a Palamós, potser no hi tindria gaire coses a dir.
- En primer lloc, tot hagués sortit més barat...
- El de casa és capaç de dir que s'ha estat tant a Suècia perquè ho ha aprofitat per aprendre el suec...Jo el sé una mica, veu...
- Jo m'emporto el noi com sigui. Ja li he dit.
- Doncs si ho fa vostè també ho farà jo. I de la sueca, què en fem? Suposo que no li haurem de pagar res perquè ens torni els nois...
- No ho sé. És una cosa a considerar, ja veu...
- S'arriba a destí. Entre el passatge hi ha gent jove. A l'aterrar es veu una sueca jove, alta, rossa i blava d'ulls, avançant devers els arribants. Té lloc un abraç xardorós.
- Aturi's, la sueca!!!
- Quina?

- Aquella enganxada al coll d'aquell passatger que no sap com fer-ho per a desenganxar-se. Es la de Calella, segur!
- També és la de la Costa Brava, a menys que hi hagin dues sueques calcades...

La curiosa actuació de la sueca que ocasionà quatre viatges vistos a Suècia, fou més o menys aquesta:

Ella era una sueca potser amb més condicions que altres. Encara que semblin iguals, no ho són. Hi ha sueques de diverses marques. Si totes fossin iguals els treballs serien dels pobres suecs per a saber quina és la seva sueca. Ella, doncs, era una sueca més carregada de suequisme que moltes. De menuda l'havien pujada en suec i de molt jove ja havia festejat a la sueca. Treballava en un organisme estatal i quan Espanya va començar a promocionar el sol, les platges i el caràcter nacional, a n'ella, que trobava que els connacionals eren passius en excés, li entraren unes grans ganes d'anar a la terra del sol de la qual se'n deien tantes coses. Els socialistes suecs deien que no s'hi anés a Espanya, que hi havia un govern que no era com els altres, que tothom anava a missa, que hi havia més capellans que carnicers i que mig país era a les presons. Pels carrers hi havien pancartes que recomanaven no anar a passar les vacances a Espanya, però les Companyies de Viatges sostenien que el sol espanyol era únic, que al país s'hi vivia per cap diner i que el caràcter espanyol era pacífic, tolerant i apassionat. I ella es cregué a les Companyies de Viatges. Sempre hi ha d'haver algú que les cregui, sinó haurien de plegar. I, amb el primer vol charter, volà al país del sol. D'entrada ja li regalaren un ram de flors, vi i fruits de la terra perquè resultà que precisament ella era la turista que feia el milió tal.

L'estada fou un èxit, millor dit, una pila d'èxits. El sol, era ben bé el sol que proclamaven les Companyies de Viatges, un sol magnífic, ar-

dent, el sol adequat per a torrar en un tres-i-no-res esquenes de qual-sevulga procedència per blanques que fossin..Un sol, en fi, que no es podia comparar amb aquell sol tebi i desangelat de mitja nit que hi havia al Nord de la seva freda Suècia plena de lapons i lapones, carregats de pells i caputxes. I ella es deixà assolellar tant que pogué i de pertot on pogué. La vida era barata i el menjar superior, quan s'hi acostumà, a n'aquell salmó afumat dels dies de festa al seu país. I la gent, allò era gent que se la menjaven amb els ulls i no aquella nòrdica que li passava pel costat com si no passés ningú. De tot feu acopi amb escreix. Del sol, de la cuina i dels apassionats de la comarca. En el camp de la passió podia haver guanyat una pila de medalles. Amb tots els respectes per a un dels autors del Tenori, feu un balanç a final de temporada que comparat amb la carta de Don Joan, fora de les morts en duel, la llista de conquestes deixava molt avall la que imaginà el senyor Zorrilla amb l'obra teatral que més vegades s'ha presentat pels volts de Tots Sants als teatres del país. Els actors de més fama si no comptaven en el seu repertori amb Don Joan ja no eren actors amb totes les lletres. El públic no anava a escoltar els versos del drama, anava a escoltar quin peu calçava l'actor en l'escena del sofà, i en els picats del "Jamás ni muertos ni vivos..." L'actor era prior que el poeta. El tema de Don Joan i els derivats ve de lluny. Els erudits sostenen que Don Joan existí. Era descendent d'una il·lustre família sevillana, i va matar al "Comendador" després d'haver-li raptat la noia. Coses molt mal fetes, la veritat, tant l'una com l'altra. Els monjos del convent de Sant Francesc, de Sevilla, amb miracles o sense van fer anar Don Joan al convent, i ja no en va sortir viu. El madrileny Gabriel Téllez, alies Tirso de Molina, que fou una autoritat, además de frare de l'ordre de la Mercè, conegué aquell fet - llavors entre frares no hi havia secrets -, i en feu el seu "Burlador de Sevilla". La cosa engrescà a músics i poetes i tothom provà qui

faria fer més disbarats al pobre Don Joan, presentant-lo que quan veia una dona a prop o lluny no tenia aturador. Els poetes ho feren en versos i la gent més o menys se n'assabentà. Ara, els Don Joans dels músics eren de molt més mal entendre ja que la majoria des escoltadors no podien traduir quan una semi-fusa volia dir que perillava un convent, que qui perillava era el Comendador o la promesa d'un amic, i això que tan Mozart com Straus feren treballar molt els cops de bombo en les escenes de compromís. El tipus fouy tractat per Villiers, Molière, Goldoni, Byron, tots gent seriosa de no dir però engrescats davant d'un ciutadà que tenia les dones a cofes. Potser Zorrilla, el qual devia saber que era de mal comprovar, la va fer una mica llarga la llista de les conquestes de Don Joan, però si hagués volgut fer una llista comparable a la de la nostra sueca hagués tingut d'afegir a la del famós conquistador, la de Don Lluís. Això en quan a nombre de conquestes, no als medis de portar-les a cap. Mai la sueca assaltà cap convent, ni raptà cap novici ni violà cap nuvi a punt de casar-se, ni es baté amb ningú, ni eliminà cap possible sogre. Don Joan o havia de matar o havia de pagar per a posar noms a la llista. La sueca amb dos o tres somriures, que costen tan poc, ja ho tenia tot entès....

Sí, la sueca feu una gran temporada comparable amb la d'un gran tenor a l'Scala, però ella era una sueca especial i volgué fer una prova, una gran prova, amb la passió del país. Volgué provar si la passió i els apassionats era la mateixa cosa en un país que el sol hi posava la majoria del capital, o en un país de tundra i bufandes. I per això, amb un pretext o altre deixà que elements apassionats d'ací defensessin la seva passió a Suècia on feu la convocatòria. La conclusió de la sueca fou:

- I a Suècia, lluny del seu sol, són igual que els suecs...

El que es deixa dit fou la cosa que contà la sueca al senyor de Sa-

badell a l'aeroport d'Estocolm, o així ho entengué el senyor de Sabadell el qual havia declarat que sabia una mica de suec.

- Aquest que m'ha arribat ara és de Viella. Potser durarà més que els altres...- acabà dient.

A centenars de quilòmetres lluny, les mares dels dos repatriats feren el mateix bisbe:

- No t'has pas costipat, fill meu, en aquell país tan fred...?

Durant generacions a casa dels senyors Peres i a moltes d'altres, els fills solien creure els pares. No era discutible, això. Si algun fill no havia cregut prou bé, una herència se'n sentia. Era una tradició, la qual, mentre hi hagués herència per a repartir es complia al peu de la lletra. Però vinguéren les coses del progrés i a mesura que s'anaren imposant s'anà observant més i més que el "sí" i el "no" es posaren entre pares i fills. I tot fou començar. Els pares, amb el progrés, foren considerats per una minoria cada vegada més majoritaria, com a éssers, caducs, arcaics, passat de moda, en fi. Els conceptes que el progrés portà en determinats aspectes, arribaren a progressar tant enmig dels fills i filles progressistes, que: "Jo també sóc adúltera" es pogué llegir en una pancarta portada per una ciutadana en una manifestació a la capital. Per a uns, això era fatal de tota fatalitat. Per a altres, pels del partit de la pancartista la cosa no era altra que l'expressió pública d'una branca del progrés.

- Si d'amagat s'ha fet sempre, ara es farà a la llum del dia! -devien dir dels partidaris o partidàries de la pancarta.

Els pares que per manca d'herència no la podia modificar, solucionaven la descreguda dels fills, a la seva manera: els treien de casa. Els fills mascles se solien treure per qüestions econòmiques o polítiques.

Els pares no passaven que un fill s'endeutés una i altra vegada, i haguéssin de pagar ells. I tampoc suportaven que ells fossin "Maura-Si" i el fill "Maura-No". A les filles se les treia per coses que res tenien a veure amb l'economia ni amb la política. Generalment hi jugava l'honra del pare encara que qui se l'hagués jugada hagués estat la filla. Algun cop la beta de casa anava acompanyada d'accions més aviat contundents. I tothom trobava natural que els partidaris de la contumècia arribéssin a dir:

- Massa poc!

Això durà anys. Molts. I a mida que el món inventà coses: la penicilina, el pulmó d'acer, la bomba atòmica, les màquines de rentar, la televisió, el radar, els robots i el sindicat vertical, les noies anaren retardant l'hora d'anar a dormir acabant per no anar-hi.

- Que vols dir que ha vingut a dormir, aquesta nit, la noia? - es digué al principi amb cara d'esverat.

- Ah, mira, totes ho fan ara...diuen que s'ha de ser modern...

Ja els darrers invents: el deuteri i el liti -125 grams de deuteri i 400 grams de liti equivalen més o menys a 5,000 tones de petroli- han trobat que els progressistes se'ls hi havien anticipat amb exercicis pre-matrimonials, i amb un consum de 500 milions en anti-conceptius. S'ha progressat, s'ha progressat. Qui gosaria dir que no?

El darrer senyor Pere novel.lable no el veia prou bé tot aquest gran salt del progrés. A n'ell alguna vegada li havien passat comptes d'hores extres, i ell en volia passar també. Primer solfejà a Cristina, la muller.

-...i està bé, li vaig dir a la Filomeneta. Anem progressant. Ja teniu el divorci, l'avort, l'amistanyament - que us suporten uns partits polítics-, i les experiències pre-matrimonials que abans es feien a la cuina i ara ja no s'hi fan...I si seguiu progressant, on acabaran els tractes home-dona, on anirà a parar la família, aquesta família que la

televisió ja ha mig desfet, que durant segles i segles ha estat l'aguant del país...on aniran els afectes, les convivències, les llars...

"Som en uns altres temps, ara. Tot muda, tot ha d'anar mudant. No hi podem fer res, nosaltres. És el temps que ens ho porta." em va contestar la Filomeneta. I quan li vaig parlar de com eren les noies quan hi havia llum de gas, em va dir: "En aquell temps les noies es pensaven que sortíem de París..." I que ja ho saps tu, d'on sortim, que jo li vaig dir. "Pare...que encara que tu no et vulguis afaitar amb màquina elèctrica, això ho sabem tan bé com tu!" I ja, per a veure fins on arribàvem jo li dic...Vosaltres sabeu com sortim, però i com entrem? I ella, la Filomeneta, la teva estimada Filomeneta, em va contestar: "Només faltaria!" i Jo, i com ho saps?. Ella: "No comment!". S'ha progressat tant que quan convé et contesten en anglès...I jo amb la noia no sé què fer. Amb el noi, el noi, mira, quan li passi pel cap de casar-se, doncs dirà que es casa i se n'anirà de casa. Ara és moda anar a viure lluny dels pares. Fem nosa. Potser es pensen que no sabem com són els matrimonis els primers mesos.

- Si se'n van de casa nosaltres encara ens podem cuidar.

- I quan no poguem?

- Per això s'han fet assils i hospitals...

- I et penses que jo he passat tota una vida treballant per anar a parar a un assil?!

- No t'hi cap-fiquis tan aviat, home.. Ja ho veurem.

- Oh, ja ho veurem, ja ho veurem...Que el noi es casi i s'envagi...però i la noia? Què fem amb la noia amb tot aquest merder que ara està de moda?

- Si és una moda, passarà, com totes.

- I si no passa? Ella diu que tot s'ha d'anar modernitzant...Però i quan tinguin quaranta anys? Ja hi han pensat les noies on seran les pràctiques pre-matrimonials quan tinguin quaranta anys. I aquella de

la pancarta ja hi ha pensat amb els quaranta anys, o amb els cinquanta?!

- La joventut només ~~pensa~~ pensa en joventut.

- Però com s'ha de compaginar aquest món que veu la joventut quan la joventut pugi un parell d'esgraons de l'escala de la vida?...Es que abans la gent es moria a mitja edat i ara els vells duren molt...No ho sé, jo devegades en parlo amb altres pares de tot plegat. "Ui," em diuen, "la generació d'ara és així. I no la retopis perquè t'ho has de sentir tot. I espéra't quan comencin a tenir idees les generacions que han estat criades amb pelargon!". Es veu que la gent ho troba natural que les coses vagin com van...I les coses no van com haurien d'anar...Té, mira, les revistes d'ara, al costat d'ensenyar els secrets dels homes públics, ensenyen els de les dones. Plana sí, plana no, una dona amb sabates! I entre sabata i sabata, té, presoners maltractats, la unió dels socialistes, la marxa verda...i més dones nues! Ara ves a saber per què les compra la gent, aquestes revistes, per les dones al descobert o pels partits, al descobert...

- Veuràs, tu per què les compres, Pere?

- Jo, al principi per a veure si deien el mal que jo volia dels que no vaig votar...Però amb aquesta mena de progrés m'arribo a pensar que fan sortir tantes dones nues per anar-nos preparant per quan la roba escassegi de debó, la qual cosa, de la manera que anem potser no triguí tant com ens pensen.

El senyor Pere, encara no es vol donar del tot, i malgrat la sentada amb Cristina, a la qual veié mig trabocada, i l'opinió de pares consultats, que trobà trabocats del tot, un dia que tota la família era a taula feu el que ell pensà seria el seu ^{darrer} discurs familiar.

- A n'aquesta casa els heu trobats fets. Es va començar per baix fent

taps a mà en un tinard i, amb l'esforç de tots i fent nosaltres els que havien fet els pares i aquests el que feren els avis: treballar i creure, s'ha anat creixent i els taps ens han permés, fins ara, pujar fills amb salut, donar carrera a parents, mantenir una tia sorda, tenir casa a la platja, cotxe, llibreta en bon estat a la Caixa, i minyona. I la casa ha seguit fent taps malgrat revolucions, guerres, aranzels, canvis de govern, pactes, reformes i vagues. I la gent de casa, llevat d'algun cas especial que per ara no s'ha tornat a repetir, s'ha casat sempre a gust dels que han pagat els casoriss. Avui, uns principis que es consideraven intocables, trontollen. La casa, però, insisteix perquè els casoris es portin a terme de la manera que sempre s'hi han portat. I la casa diu que si us caseu bé, hi haurà prima (Murmuris entre els assistents). Abans, un discurs del cap de casa, que solia ser el que pagava casoris i ho pagava tot, era no sols escoltat, sinó seguit i cregut. Jo sé i ho sabeu vosaltres que avui quan el cap de casa diu segons quines coses és com si no digués res. Però penseu que la famosa crisi que es diu que pateix el món no és crisi d'Estats ni de governs, és crisi de moral, però de totes les branques que formen la moral. La nostra generació, amb les noies anant a dormir a entrada de fosc i els pares tinguent veu, vot i vet, va portar Velazquez, Beethoven, el Museu del Louvre, la Rambla de les Flors, el doctor Robert, Guimerà, els recuits de drap i l'arròs negre... Amb la d'ara sí, s'ha anat a la lluna, que jo voldria saber què s'hi va anar a fer, han vingut els cotxes, l'strip-tease, la pintura abstracta, els anti-conceptius i el gol de Jugoslavia... a canvi de què? La vostra és una moral ràpida, accelerada com els oficis d'aquest darrer temps, que ningú vol fer d'aprenent. Un fuster no es fa en qüestió de setmanes, com no s'hi fa un filosof, ni un tenor. Per arribar a no menjar-se un veí a la brasa, a numerar les cases d'un carrer, beure amb porró i no anar pel món ensenyant les vergonyes, han hagut de passar segles. I ja veiem

el treball de segles se'n va anant a rodar cada dia més pels actes i pensaments humans, per la moral moderna, que és una mena de moral. I la moral no és únicament en la relació home-dona, amb tàndem de sexes separats o del mateix, és en tot: en vendre i en comprar i en originar batalles, en cobrar menys del que es treballa, o més, en apujar el petroli, el vi i les calces de vellut, en modificar fronteres i fabricar bombes, en raptar avions, noies i oftalmòlegs, i no raptar governs, banquers i presentadors de factures, en avançament a la carretera i a fora, en empaïtar menors i majors, en fer trampa jugant, fent cinturons de ronca, agafant o amnistiant gent, pesant, o pitant penals, en que la gent no dejuni per gust i per a conservar la línia, en trencar urnes, tornar canvis malament i fer galls cantant...

- Pare, on aneu a parar...? El món va com va.
- Però si ara va com va, com anirà més endavant?
- El més endavant és del futur, que és l'interrogant més gros que el món té plantejat. Quan les vostres mares anaven a dormir a entrada de fosc, qui els hi havia de dir que el futur seria el que és avui?
- Així el futur es fa anant a dormir tard!
- El futur es fa cada dia perquè vingui l'endema. No s'atura mai, el futur. El futur és la clau de tot, és demà, d'ací a un any, d'ací a cent, el futur no s'acaba mai i sempre hi haurà més futur que passat malgrat que a mida que vagi vinguent el futur hi hagi més passat. El temps, aquesta coordenada de l'espai, que digué Einstein quan no l'entenia ningú i perxò li donaven tota mena de premis. El temps, el temps és el futur. Qui les sap les coses que portarà el futur? I segur que els invents i meravelles que ens esperen, res hi tindran a veure les hores que vagin a dormir les noies.
- Però...Jo, sinó que m'he embolicat massa, del que volia parlar era dels casoris que a la casa li agradaria que es fessin...
- Tot està a la mà del futur.

...

- Ja ho has vist, Cristina, ara hi posen el futur pel mig...

No a tothom impressiona de la mateixa manera una posta de sol, el compte d'un sastre, l'amor o sentir-se a dir lladre. I el futur, aquell futur, que a molta gent l'hagués deixada igual, es començà a passejar pels pensaments del senyor Pere. Devegades, quelcom que sembla que té una importància relativa, un fet, un nom, un "Bona nit" mal donat, la té absoluta damunt determinades naturaleses i en determinats moments. Newton para la fresca dessota una pomera. Una poma, la poma és una fruita predestinada a fer parlar d'ella de tant en tant, cau, de la pomera, al nas del senyor Isaac. I ja veuen, aquest fet tan senzill es convertí en la llei de la gravitació universal. Si la poma hagués caigut al nas de qual-sevulga altre, segur que la pomera hagués sentit una paraulota, o dues. Ara, la poma va tenir la sort de caure al nas d'un savi, del savi que apassionà al món amb la famosa discussió amb Leibniz, un altre savi però que no tingué la sort de que li caigués cap poma al nas... El senyor Arquimedes té calor. En aquell temps la gent es banyava com podia, i ell, savi i tot, es refresca dins un bocoi. De cop surt de la banyera com pot cridant; Eureka! Eureka! a tot cridar. Acabava de trobar, banyant-se, que ningú en fa massa cas, la clau del per què surarà un vaixell encara que sigui de ferro.... Un mot: Medea, inspira la millor tragèdia del gran admirat de Goethe... un peix salat que rarament té l'honor de veure's menjat amb coberts d'argent, la proletària arangada, "Yo como lo mismo que vosotros!" és la base del Partit Radical... Moscou, un altre mot que posà una taca a la història a dos elements que encara se'n parla: Napoleó i Hitler... India, portà Colom a les Amèriques... "ina" és la solució de centenars de productes que han permès tenir cotxe als farmacèutics, fer trontollar la Seguretat Social i als que la paguen... El mot "Pau" que produeixen les guerres, i segons qui les guanya la pau és una bona

pau o una mala pau. Pau, que és un nom tan bonic, són raríssimes les dones que el portin de nom de fonts, per quelcom no s'hi posà potser a les fonts... En canvi, de Paus amb calces i bigotí n'hi han a desdir. Doncs, sí, al nostre senyor Pere el mot futur el té més que preocupat, repreocupat. Ni li donà per a descobrir teories noves ni nous continents, però aquell futur no el deixa tranquil. Qui el pot saber el futur? Qui me'l pot dir? es pregunta una i mil vegades. I si troba algú que li pot dir aquell futur, serà un futur honest? Aquesta darrera pregunta el desenganya una mica perquè si en coses passades han hagut de passar quaranta anys per a saber la fi d'un poeta en algun lloc d'anomenada poc cotitzada, i cinquanta en un de gran anomenada per a saber que dos anarquistes italians foren suprimits, amb la llei damunt la taula, per un crim comès per algú que ni era italià ni potser anarquista, què no pot predir un futuròleg que no begui de bones fonts...? Però ell l'ha de cercar aquest futuròleg, no és cosa de rendir-se als primers inconvenients. No tots els que han volgut portar a cap coses ho han trobat ~~tot~~ pla. Hi ha milionaris americans que abans d'esser-ho han hagut de vendre diaris i capces de mistos. A Verdi li xiularen una òpera, però ell seguí fent música. Quants intents no va fer el comte de Reus abans no li sortí bé el de debó?! I els desenganys i els defalliments del matrimoni Curie fins a trobar el cercat radi. I el pobre Amudsen, les vegades de no haver estat qui era que hauria plegat, davant els inconvenients de tota mena, sobretot freds, que s'oposaven al seu pas cap al Pol... I els jueus, no van anar i venir fins que el senyor Balfour els hi va posar un Centre Recreatiu a Palestina? Tot això anava pensant el senyor Pere, i encara tenia un exemple més a la vora: ací mateix ho estem veient amb la democràcia... mira que n'hi ha de gent que l'encamalletreja, que li posa pells de plàtan per a fer-la relliscar, que li fa pintades, que la calumnia de paraula i per escrit, i malgrat tot potser se'n surti! Mentalment va resseguint la gent que podria obrir-li ~~les~~ planes del lli-

bre del futur: oracles, profetes, augurs, pitonisses, quiromàntics, alquimistes...En tot temps n'hi ha haguts...però ara...En temps de Roma, quan a Roma hi havia cristians i no hi havia la Democràcia Cristiana, hi havien elements que predien el temps i el resultat de les batalles. "Guanyarem, o no?" demanaven els generals, i si els preguntats deien que sí els generals actuaven segurs i guanyaven la batalla. La gent de posició, que sempre n'hi ha hagut, tenia pronosticadors particulars sempre a l'abast per a consultes de com anirien els impostos i si es podien fiar o no sempre, de les senyores...Però ara on darrrien ser aquesta gent...Sí, a la televisió alguna vegada en sortia algun però: la televisió té mala fama i la gent que hi passa resulta caríssima...Alquimistes...la pedra filosofal ja l'ha trobada algú en aquest darrer temps sense necessitat de barrejar metalls amb sofre...Avui també hi ha qui pronostica el futur però en segons què ha de consultar al Partit...Enmig de coses serioses com aquestes, a l'hora de cercar pronosticadors vàlids un pensament carregat d'humor o de bones intencions li diu: "Els pardals de les Rambles!" El senyor Pere s'enfada contra aquell pensament. Tot intenant trobar idees, el senyor Pere s'allunya dels carrers de la vila. En un descampat veu un campament de gitanos.

- Les gitanes! - exclama en veu alta-. Per què no hi havia pensat abans! Les gitanes, que fa anys que diuen bonaventures. Ara són bonaventures de cara al client, però al començament les bonaventures devien ser honestes...Avui a les ratlles de la mà només hi llegeixen tretes de rifa, bons casoris i que determinats papers pugen a Borsa, i les endevinades no passen del radi d'acció del propietari de les mans. No era això que volia el senyor Pere. Les gitanes, si volien, les llegeien de debó les ratlles de les mans, però molts no pagarien si les gitanes diguéssin la veritat. I tampoc es podia pensar llogar una gitana per anar a llegir les mans de la dotzena de ciutadans que poden fabricar el futur del món. Això aniria per a llarg i segur que els que comptaven originar disbarats

no se les deixarien mirar les mans. Amb tot, ell ho provaria. Dels augurs, dels mateixos nigromàntics, no en resta cap d'autèntic, de les gitanes, d'aquelles gitanes del principi, ~~indostàniques~~ indostàniques o egipcies, les d'avui són les descendentes directes, són tan gitanes com les primeres, i les primeres quan deien bonaventures deien la veritat. I el senyor Pere ho provà. Troba unes gitanes joves, blincadíssees, flore-jades, i les hi demana com estan de bonaventures. Li diuen tantes que vol.

- Però totés acaben bé?

- Ai, senyor, si no acabéssin bé ningú se les faria dir!

- Jo voldria, com us ho diré jo, jo voldria una bonaventura general.

- Ah, això ja es quetió de la Gitana Major. Nosaltres, per ara, no passem de les bonaventures de bon dir...i de bon escoltar.

Es comencen tractes amb la Gitana Major.

- Però vol millors bonaventures que les que li han dit aquestes noies que han vingut al món per a fer riure i estar contenta a la gent? Què vol que li digui més jo...el nom dels fills que té, quants diners porta al damunt, quina veina li fa rodar més el cap...

- No, no, tot això ja ho sé. Jo no vull una bonaventura particular, jo en vull una de general, ja ho he dit a les noies. I sense trampa.

- Senyor, un temps, els de casa també les deien aquestes bonaventures que vol, però avui...A més, tenim casos a la família d'elements cremats per bruixeria, per haver predit la veritat...i avui no estem perquè ens cremin, sap? Que devegades, comprat o no, també ens agrada fer un pol·lastre a l'ast. I hem estat molts anys mal vistos ací. Nosaltres no volíem que els homes nostres anéssin a la guerra ja que era una guerra entre païos, però ens ~~ix~~ n'hi feren anar alguns i els que van perdre van dir que la culpa fou dels gitanos. Jo, no ho sé...Costaria molts quartos aquesta bonaventura...

- Si n'ha de costar molts, deixem-ho córrer!

- Molts, molts...una cosa raonable, senyor.
- S'estriculeja una estona perquè malgrat la pruija que tenia el senyor Pere per aquell futur que li amargava la vida, a l'hora dels tractes era regater de mena. I al final se sent un:
- Ni per a mi ni per a tu, fet!
- Vine aquesta nit. A les nou. Però sol...

El senyor Pere és puntual. La Gitana Major, també. Hi ha un foc una mica apartat del campament. Les gitanes joves de la tarda, ara porten mantells negres amb serrells brillants, i canten a mitja veu una cançó amb una llengua que el senyor Pere no havia sentit mai.

- Segui, senyor...Jo hi he estat pensant molt amb la seva visita i en que la mateixa fos precisament avui...Nosaltres som gitanos autèntics, de debó, i els nostres passats es perden en la pols dels anys. Aquests que van pel món venent roba, no són gitanos, són botiguers ambulants. I aquests que viuen en cases i van a treballar són gitanos d'Estatut, nosaltres som gitanos independents. Vivim a la nostra manera, tenim les nostres lleis i creiem a ulls clucs els mots bíblics de què l'home ha de disfrutar de tots els fruits i coses que produeix la terra la qual ho produeix tot per a ell. Mai va parlar de pagar quan es van dir aquells mots. I ja veus, potser demà un agutzil ens treurà d'ací, o algú ens perdigonajarà si tot passant ens ve un pollastre al davant i l'agafem. Que no és un fruit de la terra un pollastre? En fi, nosaltres som els veritables gitanos, i com a veritables gitanos reivindiquem que la Mare de les Gitanes era de la nostra branca. I la Mare de les Gitanes, aquesta bonaventura que vols, ja la vadir. I ha arribat fins a nosaltres de generació en generació. I només espot repetir quan les Gitanes Majors arriben a vuitanta anys, que eren els que tenia la Mare de les Gitanes i que són els que jo tinc i que faig precisament avui, aquesta nit...La primera bonaventura general la va dir la Mare de les Gitanes quan els de casa

s'afincaren als Balcans, als boscos de les valls del Maritza. Era en el temps que les dones collien roses per a fer-ne essència. Nosaltres, la nostra gent, colliem roses silvestres que tenien més aroma que les altres. Vora un foc com aquest, la Mare de les Gitanes ensinistrava a la gent jove amb les bonaventures oficials, les de guanyar-s'hi la vida. Deia com s'havien de llegir les ratlles de les mans, però com que guanyar-se la vida costa molt, deia com s'havia de traduir el significat perquè la bonaventura resultés profitosa. De tant en tant una gitana ha dit la veritat llegint mans i la bonaventura s'ha convertit en malaventura. Tremoleu quan una gitana llegint-vos les mans us diu mals-averanys enlloc de tretes de rifa i casoris encertats...Es que llegeix correctament el que veu. I el dia que feu vuitanta anys, no donà classe de bonaventures productives. Feu anar la gent jove a dormir, i començà les profecies. I coincidí amb els seus vuitanta anys, una determinada fesomia de la lluna, el xiular del vent, els cants d'uns ocells i el soroll de l'aigua del Maritza. Ningú no podia dir res mentre ella parlava, ni ningú podia posar en dubte res del què deia. Un dubte era una ofensa, i ofendre a la Mare de les Gitanes podia significar l'expulsió de l'ofensor de la tribu, el qual seria sempre més un gitano solitari, batisser i que mai es podria mullerar amb una gitana de raça...

La Gitana Major posa una olla al foc. Hi tira unes herbes aromoses, i hi va afegint uns grapadets d'una pols blanca cada vegada que un soroll trenca el silenci de la nit.

- I coneixeràs que diré la veritat perquè quan toquis aquesta aigua bullent no et cremaràs. Pensa, quan hi posis les mans, que no t'has de cremar. Aquest és el secret dels faquirs que dormen damunt llits de claus de punxa enlaire, i que es foraden les galtes amb agulles...

Segur que el senyor Pere pensava que es cremaria quan posés les mans al foc. I és clar, es cremà. I fort. I estigué ben bé a punt de renegar del futur, de la gitana i dels seus passats caucàsics, però pensà que

sense sacrificis no hi havia premi. Ell s'hauria escaldat però tindria la informació desitjada. I la començà a tenir. De bell antuvi, la gitana amb els ulls tancats anà repetint, digué, algunes de les coses que la Mare de les Gitanes predí quan encara havien de passar...

....i ella va dir que vindria un home, que viuria enllà les mars, que inventaria el sistema de parlar i d'escoltar per lluny que estessin parlador i escoltador. Digué, àdhuc, el nom de l'inventor: Tomàs, Tomàs Alva, i el nom de l'aparell: el telèfon...i digué que l'invent seria l'esquer dels mals-de-cap que tindrien els posseïdors de Telefòniques...Parlà d'un general, d'un gran general, que tindria Europa als peus, tan afeccionat a guanyar batalles, col·locar bé als familiars, com a fer frases com aquestes:

"Hem suprimit els parapets pel patriotisme". "Només l'home fort és bo"
 "Val més un mal general que dos de bons". "La música és una fressa agradable". "El tron és un tros de fusta vestit de vellut vermell". "Mai he pogut veure un seient més alt que els altres, sense sentir el desig d'asseure-m'hi". "La medicina és la ciència de fer baixes". "L'adulteri és un afer de llit". "El conspirador que s'aixeca a les 9 per a posar-se una camisa neta, no em fa cap por". "El Poder és la meva amistançada".
 "Només hi haurà tranquil·litat a Europa quan mani un home sol". "El destí és la política". "Tinc 50.000 homes i jo que, en total fan 150.000"
 "Val més un brètol viu que un emperador mort". "Quan es diu d'un rei que és un bon home, malament!"...

La cosa veritablement notable és que la Mare de les Gitanes predí tot això, entre altres coses, 39 anys abans que nasqués Napoleó Buonaparte.

- Ja en pots posar les mans al foc! - diu la gitana.

I el senyor Pere ho va fer i, davant la seva astoració, aquella vegada no es cremà.

La gitana seguí desgranant les prediccions conegudes per herència:....la mania de banyar-se, la qual costà la mort a Marat; l'assassinat de Bona-

Sarai, origen de la primera guerra de milions de morts; l'inauguració de EAJ-1; el desfenestrament de Masaryk; la vinguda de la República al país...un alçament militar que durant quaranta anys...

- No, tot això no cal. Ja se sap el què ha passat, o es va sabent, i potser han succeït coses que ni la Mare de les Gitanes va predir, però jo el què vull és saber com aniran les coses d'ací un temps. Aquí, aquí vull veure les bonaventures!

La gitana afegí llenya al foc. Feu sis sospirs, el primer molt a fons, els altres cinc anaren perdent intensitat.

- Ara, en aquest moment, la meva mare em va tenir en ple camp de Tarragona, ara fa anys. Per animar-la, les que l'ajudaven, jo vaig sortir de mans i no m'acabava de decidir, li deien que jo seria una reina. Li van dir per a dir, es veu, perquè mira la reina que sóc...Però ara em toca d'esser-ne. Avui la lluna té, com jo, el dia, i el dissabte està a punt. Les aus fredoliques van dinou dies endarrera...el vent del sud no és mai fred en aquest temps i avui ho és...Ja és la tercera vegada que sento renillar un cavall que mai ho fan de nits...Veus aquells tres estels damunt d'aquell puig?

- No!

- Es igual, ja els veig jo. Es només cada vuitanta anys que el més brillant es col·loca al davant dels altres dos. Ara tot el que sentiràs ja no serà l'herència de la Mare de les Gitanes. Tot serà nou, inèdit, meu...Hi hauran unes eleccions...

- Ja n'hi han hagudes...

- Unes de noves. I tu no diguis res mentre jo estic de traspàs. Només s'ha de sentir la meva veu...Altrament perdria les connexions i tot el què diria m'ho hauria d'inventar...Vindran unes noves eleccions?

- No ho sé!

- No era a tu a qui feia la pregunta. Calla, si pots, o no hi ha tracte!

-....i abans de les noves eleccions hi hauran més vagues...

- Encara més!

- Si no calles, plego! Hi hauran més vagues, de llevadores a carnicers, de compradores de plaça a capellans...i es farà una vaga que encara no s'havia fet mai en lloc: una vaga de govern...Vindrà una contaminació general. I no sols a l'aigua dels rius els quals perderan les seves propietats piscícoles, de regadiu i refrescants, i de la de la mar que, amb el plancton contaminat, estornarà fada, el plancton del qual s'havia dit que seria el sucedani de blat i verdures demanarà a crits que el refassin a n'ell enlloc de servir per a refer a les multituds falta de glòbuls rojos, de vitamines i de sucès gàstrics...I no sols seran les aigües de rius i mar les contaminades, sinó que es contaminarà tothom perquè tothom s'haurà alimentat amb coses contaminades. La política, amb gent contaminada, si no s'hi és a temps serà de resultats imprevisibles....El petroli, que els àrabs no deixaran d'apujar, ja no s'importarà. Se'n trobarà al país i es vendrà molt més car que el dels àrabs. Malgrat els discursos dels molts secretaris generals, la igualtat l'haurà de predir una gitana que encara ha de venir. Durant molts anys veureu escriptors de Nobel i de barri, dones de fogons i dones de ressopons, canonges i vicaris,, gent de compte-corrent i gent que no farà comptes, llunes de mel llargues i curtes...No hi haurà coincidència de criteris, però es faran pactes. Teniu pactes per anys...

- I les eleccions?

- Plego o segueixo?...Qui la diu la bonaventura, tu o jo? Llavors...! Les grans ciutats desapareixeran i es faran ciutats satèl·lits al voltant de les urbs cercant espais verds que no hi seran..La gent del camp que l'havia deixat per anar a fer de manobre, hi tornarà. I així com abans invadí les ciutats i les ciutats per boca de les Immobiliàries deien:" Que vinguin, que vinguin! Quants més en vinguin més pisos farem!", ara, filla pròdiga, defensarà el camp amb les dents i cada rega

de carxofes o de faves originarà veritables batalles...Els sindicalistes s'aniran batent per a veure qui té més socis. Trigaran a veure que si el sindicat és un sindicat de treballadors, és perdre el temps tot quan no sigui fer un sindicat del treball i cap més...Les dones som majoria. Tothom ho sap, fins les dones, i una vegada perquè s'havia de portar vestit llarg, l'altra perquè s'havia de portar curt i l'altra perquè no se n'havia de portar, mai hem sabut treure profit de la nostra majoria. Ja no trigarem, però. I ja les tens aquí les eleccions. Seran les nostres. Fins ara totes hem fet les coses pensant que la joventut és quelcom que no s'acaba mai. Tot de cara a fer goig, tot de cara a enlluernar homes. El progrés ha portat, al costat d'anar a Amèrica en tres hores, xecs en blanc pels tractes home-dona, els quals cada dia tenen més partidaris. I aquí hem fallat, o han fallat les dels xecs en blanc. Hi han pensat les noies dels xecs que no sempre els podran utilitzar? Hi han pensat on seran els xecs quan tinguin quarentenes al damunt?

- Això jo ho he dit a casa més d'una vegada!

- Doncs acaba de dir el què falta!

- No diré res més, però no m'he pogut aguantar...

-...i les dones veuran a la fi que anar pel món amb la maleta de la quarentena, que és una maleta que pesa molt, és una mala cosa. I soles, una altra mala cosa. Ja no hi hauran picades d'ullet que hi valguin. Amb la maleta de la quarentena només se'n s'ottiran les bones cuineres. I les altres? I quan hi hagin arrugues i els davants flauegin? Serà davant d'això que faran les seves eleccions. Les eleccions de defensar les quarentenes...Les primeres, com que la majoria silenciosa encara no s'haurà decidit del tot, les guanyaran d'un vot. Un vot és poc, però hi ha democràcia o no? Doncs si n'hi ha un vot de majoria és un vot de majoria. I aquest vot de majoria farà una nova constitució...I la nova constitució, ho veig clar, claríssim, tindrà un primer article aprovat això sí, per un sol vot, que dirà : Espanya és un país format per matrimonis

de totes classes...Aquest primer article serà la clau de tot per a la salvació del país. Ja gairebé no en caldria cap més. El senyor Cambé, que era de Verges feu, entre altres coses que només pot fer la gent de Verges, una llei creant l'impost de solteria, diuen. Qui volgués mantenir-se solter, que pagués. Home de finances, és de suposar que la llei anava més a proporcionar cabals al govern que pas a que la gent es casés. Amb la nova constitució el matrimoni serà obligatori. No hi haurà escapatoria. Les dones, amb el matrimoni obligat i assegurat es deixaran córrer les pseudo-anticipacions actuals. Sí...que no totes creuran, ja se sap...L'haver-hi codi penal no priva que determinats ciutadans treguin diners dels bancs sense tenir-n'hi...to és qüestió de temps. El diputat de majoria decantarà moltes lleis al Congrés -en aquestes eleccions no hi haurà Senat per manca de vots-, fent aprovar la que decidirà el sexe del futur nadó. El progrés la permetrà aquesta llei evitant que segueixi l'actual desnivell entre homes i dones. L'equilibri treurà aquesta angúnia de moltes dones de quedar-se per a vestir Sants, causa de tantes coses de mal explicar. Si la ciència veu que el sexe és dubtós, el farà de l'un o de l'altre. Fora mitges tintes. Fora matrimonis unisexuals que encara que avui n'hi hagin pocs si no s'hi posa mà a temps poden posar-se de moda, i les modes no totes són bones...

Llibertat, sí, però no una llibertat imposada. El diputat de la majoria no ha de permetre, i no ho permetrà, que tothom hagi d'anar a aplaudir les curses de braus, viatjar amb la RENFE, comprar paper de l'Estat, cremar convents o anar a missa de set...Que ara amb les dones que sobren es pot escollir la que us agrada més? Amb la nivellació de sexes no es podrà triar. En canvi, com que hi haurà ministre de la Sexologia, aquest possibilitarà l'accés femení sense distinció de classes als centres de bellesa d'on les dones en podran sortir, les que ho necessitin, transformades i aptes per a tot servei...El ministre regularà l'eterna qüestió sexual com es regula el joc, la declaració de renda i les eleccions

municipals. El ministre del ram ha de vetllar perquè una dona es pugui casar vestida de blanc sense tornar-se vermella...Els càrrecs públics seran exèrcits, el retribuïts, únicament per gent casada, i ni ministres, consellers, alcaldes ni governadors civils suplents es podran presentar públicament sense senyora al costat, amb la pròpia, però... Tot això revitalitzarà la dona. No n'hi ha prou que siguin metgesses, advocades, sindicalistes, polítiques, policies, tramviàries o coroneles, cal que els homes en facin cas per quelcom més que per receptar contra mals de fetge, defensar violadors, organitzar vagues, signar pactes amb partits de l'oposició, posar multes per aparcar malament, conduir tramvies i dirigir batalles...Del: - No m'he casat però dirigeixo el tràfec pels carrers de Madrid, es passarà al: "-Sóc casada i dirigeixo el tràfec dels carrers de Madrid..." S'haurà acabat de fer males cares a les ties que es tenen a la família. Ja no hi haurà ties! Frase tan important com la de "Ja no hi ha Pirineus!"...La gent que no tingui espera en segons què, que es casi més aviat...Si tot això es porta bé, potser els fills tornaran a creure els pares i la família tornarà a ser la família...Hi ajudarà molt quan els pares puguin resoldre els problemes dels fills, els de l'escola i els de fora...Que hi haurà discussions...? Ja se sap, però per quelcom hi haurà un diputat de majoria...I aquesta majoria s'ha de guardar per sacrificis que costi, per diners que valgui...és una majoria d'or que es mourà sota el lema de: "Solteres de tot el món, uniu-vos!" Qui s'ho podrà batre contra aquesta unió quan es porti a cap per a fer la nova constitució? No ningú...! S'ha acabat. Fins que una altra gitana amb galons faci 80 anys no hi haurà més profecies. Bona nit tingui...

El senyor Pere passà uns dies preocupat. Tenia aquella profecia a dins i li feia nosa. L'havia de dir, però no gosava. I la vila li coneixia aquella preocupació, perquè:

- A n'el senyor Pere n'hi passa alguna - deia.

I al tercer dia va al casino. I es decideix a contar la profecia aprofitant que a la seva taula els contertulis parlen de com aniran les coses si l'oposició no fa la feina que hauria de fer.

- Ara que parreu d'això, mai dirieu què me'n va dir una gitana de com anirien les coses...

I justament havia interromput al que portava la veu cantant el qual venia d'una reunió de gent convergentista de la capital, i era un que normalment no ho podia sufrir que l'interrompessin.

- Vols que t'ho digui, Pere, tu i les gitanes la sabeu molt llarga!

I en lloc de discussejar ell, s'ha d'empassar tota la sessió dels convergents de la capital.

Prova una altra taula. Se l'escolta una estona. A mig escoltar la tripulació de la taula s'alça i un dels tripulants diu:

- Ja ens l'acabarà d'explicar, senyor Pere...Justament ara, a n'aquesta hora ens esperen a casa En Casals que les dones volen anar diumenge a La Molina...

El senyor Pere no ho enten gaire que no se'l vulgui escoltar. Pensa, però, que només han estat dues taules que no han volgut saber com aniran les coses que han de venir. I fa nous contactes. Resultat negatiu també. Per què? Algú li arriba a dir:

- Vols dir, Pere, que no t'ho has fet tu, tot això?!

Un altre, que el deixà dir una estona llarga:

- Jo ho veig com tu, Pere...és a dir, com la gitana, no segueixis...Pot ser la solució seria fer-la diputada a n'aquesta gitana!

No l'escolten els de fora, l'escoltaran els de casa, pensa el senyor Pere...

- Però, Pere, si ja la sé de memòria aquesta profecia, jo...Amb la d'avui és la tercera vegada que me la dius...-li fa Cristina, la muller.

Ja la profecia el crema per dins...No la pot aguantar més. L'ha de dir

l'ha de dir a algú que l'escolti tota, que n'hi faci cas. És absurd que una vila que havia estat trapassera tota la vida no vulgui saber coses, i les coses que podria saber!...Surt al carrer i va a trobar el primer que passa...

- No n'he estat mai jo, de polític, senyor Pere. A més, si algunes noies volen girar d'amagat planes que abans no podien girar, allà elles! Les de casa ja fa temps que tenen el meu permís. També ho haguéssin fet igualment...Ara almenys sé que no m'enganyen.

Un regidor li diu que com que hi ha la cosa de les eleccions municipals pel mig...

-...i no som res, sap? Estem lligats de mans i peus. Els partits manen encara que oficialment~~se~~ sembla que ho fem nosaltres...No el podem ajudar, senyor Pere, encara que vulguéssim...

"Ajudar? Amb què?. No m'entenen, no m'entenen o no em volen escoltar..." pensa el senyor Pere després de les paraules del regidor que tenia por ni de donar bon dia a segons quí per si els partits ho trobaven mal fet.

- Escolti, vol saber com aniran les coses dintre uns anys...Ah, perdoni, a vostè ja el vaig aturar ahir...

I no se l'escolta ningú, ni els d'oficis liberals. A cal dentista, que sempre hi feia petar la xerradeta, tampoc.

- Obri la boca, però no parli, sinó no puc treballar! - li digué darrement el dentista que sempre el deixava dir. El deixava dir quan li parlava de les taques negres dels trefins la qual cosa al dentista el deixava igual, i no l'havia deixat dir quan podia saber tota una senyora profecia. Ni el barber, que sempre volia saber coses per a repetir-les al proper client, el va escoltar. I això que quan el senyor Pere anava a la barberia es feia fer servei complet. El barber el deixà moltes vegades amb la paraula a la boca intervinguent en una conversa de dos esperadors que parlaven dels disturbis a la capital... Té el

pintor a casa. El pintor és un home que pot escoltar i parlar sense deixar la feina...Tampoc se'n sortí. Així que el senyor Pere encetà a parlar de l'encontre amb la gitana, el pintor l'interrompé i li contà les bonaventures que s'havia fet dir: deu, i per gitanes diferents. El senyor Pere té mig cop de sang. Surt de casa desesperat, i ha de frenar perquè anava a tropellar al rector de la vila. Es disculpa com pot. De cop s'atura. El fa aturar un pensament que li diu: "Aquest t'escoltarà!"

- Senyor rector, li haig de parlar. Tinc una cosa a dins que l'haig de dir.

- Senyor Pere, ja sap que a mi m'ho pot dir tot.

- Vol dir?

- Em va dir aquella caiguda de l'escala de la minyona...em va dir una vegada que es pensava que havia apujat poc els jornals...

- Es que tinc por que pel mig faci com els altres.

- I per què les ha volgudes dir a altres, aquestes coses. Anem a casa, home...

- I no ho podriem arreglar tot passejant, això?

- Ah, si vostè vol...

- Jo vivia preocupat...i me'n vaig anar a trobar una gitana.

- Senyor Pere!

- No hi vaig veure altra solució.

- Moltes vegades?

- No, una sessió, però va ser una sessió picada, eh?!

- Això no era necessari dir-ho...nosaltres ens fem càrrec de tot. Però n'està arrepentit?

- No! Al contrari.

- Home, així és de molt mal treballar, però segueixi.

- La gitana, primer es resistia...

- Sabia la seva obligació..

- Deia que ella era una gitana honesta amb les seves coses, però que la vida era cara...
- Aquesta apujada de preus, quins disbarats fa fer! I va cobrar molt?
- Dos-cents duros. Poca cosa comparat amb el què deuen cobrar els professionals.
- Els professionals? Però...
- Sí, els professionals.
- Bé, bé, endavant. Si el progrés porta invents nous, també porta pecats nous.
- No podia pas tenir la sessió amb la gitana en ple carrer...
- Es clar, hagués estat escàndol damunt escàndol.
- Escàndol?
- Sí, escàndol.
- En fi, a mi la gent encara em té per quelcom i qui sap què s'hagués pensat si m'hagués vist amb la gitana a mig de plaça...Ens vam trobar als afores...
- Miri, senyor Pere, pecat amagat...Els va veure algú?
- No ho sé, jo estava tan enfeinat amb les coses dels exercicis pre-matrimonials que eren el fort de la gitana...
- Com, com, senyor Pere...?
- És el que fa dies que intento dir a tothom i ningú m'escolta. La gitana, per una nit es va deixar de bonaventures corrents i em va dir tot un futur, un futur que només el poden dir les gitanes de grau i a vuitanta anys.
- Quants anys diu?
- Vuitanta.
- Senyor Pere, a veure, a veure...potser jo em pensava una cosa i pensava malament. Aclarim-ho. Vostè quin paper hi va fer amb la gitana?
- Jo vaig pagar i escoltar. Ella em va estar dient estones i estones que la solució de tot plegat seran unes eleccions que han de venir que

les dones guanyaran per un vot de majoria...

...- Ho enten, ara? I ningú m'ha volgut escoltar.

- Senyor Pere, jo ara estic tranquil, i si vostè ho està per haver-se descarregat, n'estem tots dos de tranquils. El que no entenc és que una vila com aquesta a la qual jo, amb tots els respectes, tenia catalogada de trapassera, no l'hagi volgut escoltar. Potser és que el progrés la va canviant una mica. Potser s'hauria de cremar una mica de cera perquè algunes de les coses que li va dir la Gitana Major fossin de debó...

El senyor Pere, després d'haver pogut contar entera la profecia de la gitana, es va sentir com nou. Tornava a nar pels carrers amb un gran purro a la boca, i els veïns comentaven:

- Mira, el senyor Pere torna a estar content.

I n'estava. Ell i el rector ja sabien les coses com anirien a curt i a llarg termini. I si a n'ell la gent no l'escoltava, a una sola dona que el rector contés la conversa que tingué amb ell, si la dona fos una autèntica dona de la vila, ja n'hi hauria prou... La vila en pes no trigaria a saber-la. I la profecia s'escamparia pel rodal primer i per la comarca més tard. Allò l'emplenava d'orgull. No n'hi havia per a menys. La seva felicitat hagués estat completa si una nit que no feia temps de sortir i es quedà a veure la televisió, aquesta no hagués dit que la democràcia exigia per a redreçar el país, que hauria de pagar més qui més tingués.

- Això, la gitana es va descuidar de dir-m'ho!

Sí, hi va arribar als casinos la profecia de la gitana. Es pot sentir a mitges comentant la gent que ha mort i nascut abans de temps.

- Bé, però va de debó que aquestes eleccions no valdran?

- La gitana del senyor Pere va dir que les que valdrien serien les que han de venir...

- També te les creus tu, aquestes coses...? Recordat dels que feien ballar la taula, dels que trobaven aigua amb dos garbons i dels que diuen els fills que es tenen o s'han de tenir fent rodar una medalla.

-Sí però pot molt ben ésser que aquestes eleccions no valguin.

- Mira, com totes. Pels uns valdran i pels altres no.

- Que també ho va dir això la gitana del senyor Pere?

- Però hi ha algú que ho sàpiga del cert que una gitana va fer aquestes declaracions que diuen?

- Es diu.

- Qui ho diu?

- La gent de la crosta.

- Que s'han de ficar amb els capellans les eleccions de la gitana?

- No hi creieu, no hi creieu amb aquestes declaracions i no feu més que parlar-ne!

- També potser que n'endevini alguna...Ara això d'una majoria d'un sol diputat...

- Oh, també va dir que hi hauria un govern que faria vega!

- Que vols dir que si pogués més d'un ministre no plegaria?

- Mira, quan un govern comença no se sap d'on els treu els ministres, tothom s'hi veu en cor d'esser-ne. Ara, si les coses van malament i algun ministre plega, potser ja no se'n trobin tants.

- Si s'ha d'estalviar, comencem per estalviar ministres...

La vila, a l'hivern, és gairebé tota pels convilatans. Es troba algun conegut pels carrers amb el qual devegades es fa quelcom més que dir-li bon dia tot passant. Plou. Al casino hi ha majoria de jubilats. Hi ha taules de manilla i de canari, i es torna a veure gent darrera els vidres. No es coneix a tothom que va pel carrer com anys enllà i costa una mica comentar la petita història de cada convilatà que passa. Els secrets de la vila són més que abans perquè ara el cens ha augmentat,

però els convilatans abans de comentar segons quins secrets miren si tots els escoltadors poden ser secretaris, com si encara tinguéssin por que hi hagués espies. Si els comentaristes són enquadrats en les terceres edats encara el suro surt pel mig de converses sobre pares desconeguts, i de gent que ha fet vol rodó, qualitat de vol que significa una determinació presa davant una especial situació econòmica. Ho enyoren parlar del suro.

- Quan venia he vist entrar un camió de segona feta a Can Tal.

- Sí, encara se n'entra.

- Suro extremeny?

- Suposo...

- Segur que de la comarca no ho era! A les suredes no s'hi pot ni entrar d'embardissades que estan. Et demanen un ull de la cara per a treure el suro.

- Doncs mira, l'amo deixa el suro sense pelar. I si convé talla la sureda i enlloc de suros hi fa pins, que donen més.

- Què s'ha fet temps... Si les suredes no s'haguéssin deixat fer malbé encara en sortirien taps per a tocar-lis sardanes. Ara, tot a triturar i encara.

- A Portugal, homes, a Portugal. Allà hi ha suredes!

- Sempre surts amb Portugal, tu. Ja m'agradaria veure amb els jornals que ara volen cobrar els portuguesos si les suredes seran com les tenia Salazar, que les hi escombraven gairebé de franc.

- De franc o no, ell sabia que el suro era moneda forta i se'n cuidava. Alguna vegada potser les va esquilar massa, però el suro ho aguanta tot, fins les esquilades del senyor Oliveira!

- No foren pas les suredes soles que va esquilar...

I com que les terceres edats són encara discutidores de mena, es discutia, i sortien comparacions, Pactes, passades de frontera, caceres, reunions preparant altíssims càrrecs, el llibre del general Spínola,

la revolució dels clavells...Fins que un contertuli neutral ho tallava.

- Encara fas caps-i-puntes, Enric?

- Oh, no se fer res més, jo. I encara m'hi defenso, poc, però m'hi defenso. Si paguéssin més els ruscalls...

- Abans s'hi encenia foc.

- Abans també es cremava la pols.

- Però es cremava en forma productiva. Jo hi he vist anar cuines amb pols de suro. I estufes.

- Abans, abans...També es tirava bateig i et tatxaven les sindries! I ara...

- Ara? Mira, ara, aquesta porta la mainada a col·legi amb cotxe. I no és ella sola. De menuts ja els ensenyen a no caminar massa. Aquesta mainada el perdrà el caminar! Estem condemnats, seient tant ja de petits, a convertir la vila en una vila amb darreres de casa bona.

- Mireu quina parella que passa. Això són parelles! El mateix posat de quan es van casar.

- Es un matrimoni d'abans de la guerra, que són dels que duren.

- Com els d'ara!

- N'hi ha de tots. N'hi ha de tots.

- N'hi ha molts que no duren, ara.

- Els artistes, home, els artistes. Ho han après de fora. Sembla que si no es descasen ja no són artistes.

- Jo no ho entenc massa, això. Jo si renyís amb la dona, hi renyiria.

- Ah, ells no. No renyeixen. Se separen i s'ajunten amb altres que també s'han separat sense renyir.

- No sé si la gitana del senyor Pere s'hi va ficar amb això...?

- Sembla que amb els artistes no hi ha gitanes que hi valguin.

- Però quan la gitana va tocar la plana de les quarantenes...! Es una edat que no es poden fer massa canvis, ni els artistes.

- Per això algunes es fan retratar al natural i les posen a les revis-

tes que parlen del Tercer Món de qui va matar realment al President Kennedy. Es fan propaganda per si algú es vol passar...

- Aviat hi veuràs homes, al natural, a les revistes.

- Propaganda, tot és propaganda...vermut, detergents, partits polítics, bancs, taronges, dones...els vermut te'ls fan sortir al costat d'una parella que es fa moxaines, els detergents, tots renten més blanc, els bancs te'ls fan sortir dient que es compri sense diners, els partits polítics te'ls presenten prometent-ho tot, les taronges, sense mercuri, i les dones, sense res.

- Oh, tu les dones ja les mires més que als detergents!

- Com que te les barregen amb declaracions de secretaris generals, alguna vegada m'havia arribat a pensar que les dones nues eren propaganda dels partits.

- Abans no els veieu aquests pamets!

- Però dels pocs que es veien se'n feia més cas. Si els revisters segueixen fent "revista" vindrà un moment que la gent ni llegirà les declaracions dels secretaris generals. Se'n canjarà, ja ho veureu de tantes dones amb pes net.

Es toca una mica de tot quan la concurrència es més nodrida que de costum. Bona senyal.

Quan vindrà l'estiu, la gent del casino s'asseurà al defora, i passarà l'estona veient desfilar cotxes amb matrícula estrangera. Les dones forasteres van a plaça amb vestit de bany. Elles el sol no se'l perden ni comprant melons. Si les dones són de bon mirar encara surt algun comentari gras. Si no en són, en lloc d'admirar cames i davants es miren els cistells que porten, i:

- Aquestes són les que fan anar la plaça cara! - diuen.

